

วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Bulletin bi-annuel de l'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

sous le haut patronage royal de Son Altesse Royale la Princesse Maha Chakri Sirindhorn

วารสารรายครึ่งปี ฉบับที่ ๑๒๗ ปีที่ ๓๗ เล่ม ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗)

Numéro 127 année 37 vol. 1 (janvier-juin 2014) ISSN 0857-0604

จัดพิมพ์: จำนวน ๓๐๐ เล่ม

วัตถุประสงค์:

๑. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษา
๒. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวิชาภาษาฝรั่งเศส วิชาภาษาฝรั่งเศสศึกษา และระเบียบวิธีการสอน
๓. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกและสถาบันวิชาการอื่น ๆ

เจ้าของ: สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

L'Association Thaïlandaise des Professeurs de Français sous le haut patronage royal de Son Altesse Royale la Princesse Maha Chakri Sirindhorn

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Conseillères de rédaction)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ Professeur Khunying Khaisri SRI-AROON

รองศาสตราจารย์ คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ Professeur Associé Khunying Wongchan PHINAINITISATRA

รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา บุญธรรม Professeur Associé Dr.Thida BOONTHARM

บรรณาธิการ (Editeur en chef)

นายปริดี พิศภูมิวิถิ

Predee PHISPUMVIDHI

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editrices adjointes)

นางสาวสุชาสินี ผลวัฒนะ

นางสาวสิริจิตต์ เดชมรรชัย

Suthasinee PHALAVADDHANA Sirajit DEJAMORNCHAI

กองบรรณาธิการ (Comité éditorial)

นางสาวมาริสา การ์เวทย์

Marisa GARIVAIT

นางสาวบุปผา อยู่ทรัพย์

Buppha YOOSAP

นางสุรัชณี ชัตติยสุริยวงศ์

Surachanee KHATTIYASURIYAWONG

นางสาวอารีรัตน์ ปิ่นทอง

Areerat PINTHONG

นางสาวอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์

Ubolwan CHOTIWISIT

นางสาวชัชชวีวรรณ ไชยวัฒน์

Chatchareewan CHAIYAWAT

นางสุรภี รุโจปการ

Surapee RUJOPAKARN

นายประวิทย์ เลิศวัฒนกุล

Pravit LERTWATTANAKUL

นางสาวพรศิริ ทองพันธุ์

Pornsiri THONGPAN

ฝ่ายศิลป์และรูปเล่ม

(Mise en page)

นางสาววาริ จุลโพธิ์

Waree JULLAPHO

ฝ่ายการเงิน

(Trésorière)

นางสาวชนยา ด่านสวัสดิ์

Chanaya DANSAWASTI

ฝ่ายทะเบียนสมาชิกและจัดส่ง

(Membres et Contribution)

นางสาวมาริสา การ์เวทย์

Marisa GARIVAIT

กำหนดการออกวารสาร ปีละ ๒ ฉบับ บอกรับวารสารที่ นางสาวมาริสา การ์เวทย์ ณ สำนักงานวารสาร

สำนักงานวารสาร: ๓๐/๙ พหลโยธิน ๒ เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐ โทรฯ ๐๒ ๒๗๙ ๐๗๓๓

ทัศนะใด ๆ ที่ปรากฏในข้อเขียนในวารสาร สดผท. นี้เป็นของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยแต่อย่างใด

สนับสนุนการพิมพ์โดย: บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด ๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๓๙๔ • ๐๒ ๒๒๒ ๕๓๗๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๕ ๖๕๕๖ • ๐๒ ๒๒๕ ๖๕๕๗ email: info@wpp.co.th

บทบรรณาธิการ

วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๑๒๗ ปีที่ ๓๗ เล่ม ๑ ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๗ ซึ่งประกอบด้วยบทความต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสที่มีความน่าสนใจมาก ได้แก่ เรื่อง L'espace symbolique de la rose dans la culture francophone หรือสัญญาเรื่องดอกกุหลาบ, เรื่อง Le français, une langue d'échanges universitaires pour l'ASEAN โดยทั้ง ๒ บทความเป็นบทความของ อ. Frédéric CARRAL แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากนี้ยังมีบทความของ ผศ.วิไล ศิลปอาษา เรื่อง TICE ในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในชั้นเรียน บทความเรื่อง Carnets de voyage et blogues ของ อ. Valérie TREPIE จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เรื่องการวัดและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของ ผศ. ดร.สิริจิตต์ เดชอมรชัย และเรื่องล่ำมกับภาษากาย จากล่ำมมืออาชีพ เป็นต้น

ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมการศึกษาแนวใหม่ ภาษาฝรั่งเศสยังคงมีบทบาทสำคัญในการศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน และนักเรียนทุกคนในการบำรุงคำฐิให้การจัดการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสดำเนินไปได้อย่างงดงาม

บรรณาธิการ

• สารบัญ •

สรุสาระ

“ภาษาเป็นประตูสู่โลกกว้าง” สัมภาษณ์พิเศษ รองศาสตราจารย์ คุณหญิงวงจันทร์ พิษณุนิติศาสตร์ พิชามญช์ เรื่อง ทวีทรัพย์ ภาพ.....	5
L'espace symbolique de la rose dans la culture francophone <i>Frédéric CARRAL</i>	9
Le français, une langue d'échanges universitaires pour l'ASEAN <i>Frédéric CARRAL</i>	26
L'utilisation des TICE dans les cours de français à l'Université Naresuan <i>Wilai SILAPA-ACHA</i>	33
Carnets de voyage et blogues, ou la culture en classe de FLE <i>Valérie TREPIE</i>	41

บทความวิจัย/บทความอื่น

การวัดและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร <i>สิริจิตต์ เดชอมรชัย</i>	51
ความสำคัญของภาษากายต่อการทำงานกลุ่ม <i>อภิชาติ เพิ่มชวลิต</i>	63

กิจกรรมของสมาคมฯ และมูลนิธิฯ

รูปกิจกรรมของสมาคมฯ และมูลนิธิฯ.....	67
ที่นี้มีความแตกต่างกันมากมาย (ตอนที่ ๔) ที่นี้มีตึกห้าชั้น <i>ครูแอ้ว</i>	73

แนะนำหนังสือ

Tout, tout de suite ชั่ว...พริบตา <i>ปรีดี พิศภูมิวิถึ</i>	77
การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศส แห่งประเทศไทย.....	78
รายชื่อคณะกรรมการพิจารณาถ่วงถ่วงบทความวิชาการ (Peer review) วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์.....	80

รองศาสตราจารย์ คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ “ภาษาเป็นประตูสู่โลกกว้าง”

เมื่อเอ่ยถาม คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ ในฐานะครูสอนภาษาฝรั่งเศสมานานกว่า ๕๐ ปี ว่าเสน่ห์ของภาษาฝรั่งเศสคืออะไร? ท่านยิ้มแบบครีดยิ้มก่อนจะตอบอย่างชัดเจนว่า “คือความชัดเจน...”

เชื่อว่าหลายคนที่กำลังเรียนภาษาฝรั่งเศสอยู่ หรือเคยผ่านการเรียนภาษาฝรั่งเศสมาแล้วในระดับมัธยมปลาย อาจจะไม่เคยนึกถึงภาษาฝรั่งเศสในแง่มุมนี้มาก่อน รับรู้เพียงว่าเป็นภาษาที่ละเอียดและยาก แต่ คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ ขยายความและยกตัวอย่างให้ผู้ฟังได้เข้าใจสมกับที่เป็นครูถึงเหตุการณ์ที่ ดร.วีรชัย พลาศรัย เอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการต่อสู้คดีปราสาทเขาพระวิหารที่ศาลโลกเมื่อปลายปีที่แล้ว

“ภาษาฝรั่งเศสมีเสน่ห์ตรงที่เป็นภาษาที่มีเหตุผล มีความชัดเจน ไม่สามารถจะกำกวมได้ เมื่อปีที่แล้วที่มีเรื่องคดีเขาพระวิหาร ท่านทูตวีรชัย พลาศรัย ท่านมีชื่อเสียงมากในเวลานั้นกับการทำหน้าที่ของท่าน เพราะว่าเราได้เห็นการถ่ายทอดสด ท่านสามารถพูดอังกฤษและฝรั่งเศสได้อย่างคล่องแคล่ว อาจจะพูดได้ว่าหลังจากนั้น ท่านเป็นแรงบันดาลใจของนักเรียนนักศึกษา ทำให้มีความต้องการอยากเรียนภาษาฝรั่งเศสมากขึ้นในเวลานั้นนะ เพราะฉะนั้นนักเรียน นักศึกษาก็รู้สึกประทับใจว่าถ้าใครพูดได้สองภาษานี้ถือว่าเก่ง มีโอกาสดี ท่านทูตวีรชัยท่านก็มาบรรยายขึ้นหน้าภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่แน่นอน ไม่กำกวม

ในเวลาที่ดิฉันเรียนนั้นยังเป็นระบบเก่า เราต้องวิเคราะห์ประโยค มีประธาน กริยา กรรม มีส่วนขยายกริยา มีส่วนขยายประธาน ขยายกรรม วันนั้นท่านก็เปรียบเทียบประโยคหนึ่งซึ่งดิฉันจำประโยคไม่ได้ คือท่านได้เปรียบเทียบประโยคเดียวกันในภาษาอังกฤษกับภาษาฝรั่งเศส ท่านชี้ให้เห็นว่าภาษาอังกฤษคลุมเครือกว่า ด้วยเหตุนี้ทำให้สนธิสัญญาต่างๆ ที่ทำขึ้นจึงต้องทำสองภาษาคืออังกฤษกับฝรั่งเศส เพื่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจน หรืออย่างที่เรารบกันว่าที่มาของกฎหมายไทยระยะแรกก็คือ ประมวลกฎหมายของฝรั่งเศสซึ่งจัดทำขึ้นในสมัยจักรพรรดินโปเลียนที่ ๑ มีความชัดเจนมากนี้แหละคะ ดิฉันชอบภาษาฝรั่งเศสเพราะความชัดเจนตรงนี้”

คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ เป็นบุตรของ หลวงธรรดไพศาลศฤติ-จรง อรรถไพศาลศฤติ ท่านเป็นครูสอนภาษาฝรั่งเศสที่สอนหนังสือมาช้านาน และเป็นที่ยอมรับในแวดวงการศึกษาภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย ท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทุนรัฐบาลฝรั่งเศสไปศึกษาต่อจนจบการศึกษาจาก Université de Poitiers และ Université de Paris จากนั้นได้กลับมาเป็นอาจารย์ประจำที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้มีโอกาสถวายงาน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ตั้งแต่เมื่อครั้งที่ทรงดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการภาษาต่างประเทศและหัวหน้าสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งอุปนายกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศส

คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส

แห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประธานมูลนิธิส่งเสริมภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษาในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และเป็นอธิการบดีสถาบันคนตรีกัลยาณิวัฒนา ฯลฯ

คุณหญิงวงจันทร์ ได้เล่าย้อนความหลังถึงชีวิตนักเรียนภาษาฝรั่งเศสที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนมาถึงชีวิตการเป็นครูสอนวิชาภาษาฝรั่งเศส วิชาที่หลายคนเชิดชวาคจนถึงกับเลิกเรียนไป แต่ก็มีลูกศิษย์ลูกหาจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จจากวิชาภาษาฝรั่งเศสจนถึงทุกวันนี้

“ดิฉันเริ่มเรียนภาษาฝรั่งเศสที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สมัยนั้นไม่มีอะไรให้เลือกมากนักคะ ภาษาฝรั่งเศสคือเรียนเป็นอีกวิชานอกเหนือจากภาษาอังกฤษที่ทุกคนต้องเรียน ด้านศิลป์ก็ต้องเรียนภาษาอังกฤษและเรียนฝรั่งเศส

ต่อมาก็มาเรียนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ สมัยนั้นพอจะขึ้นปีที่ ๓ ก็จะต้องเลือกวิชาเอกว่าจะเรียนอะไร ดิฉันเลือกภาษาฝรั่งเศส รู้สึกว่าเรียนได้ดี หลังเรียนจบดิฉันก็ได้ทุนรัฐบาลฝรั่งเศส ไปเรียนที่ฝรั่งเศส ดิฉันไปอยู่ที่เมืองตูร์ ๑ ปี แล้วก็ปารีส จบแล้วก็มาสอนที่ธรรมศาสตร์ ตั้งแต่แรกแล้วมีความตั้งใจว่าอยากจะไปสอนที่ธรรมศาสตร์ พอติมหาวิทยลัยธรรมศาสตร์เปิดคณะศิลปศาสตร์ขึ้น เมื่อก่อนธรรมศาสตร์เป็นมหาวิทยลัยเปิด อยู่แค่ไทหนักก็เข้าเรียนได้ แต่พอปี ๒๕๐๕ ก็มาเป็นมหาวิทยลัยที่มีการสอบคัดเลือกเข้าเรียน ดิฉันกลับมาเมื่อปี ๒๕๐๖ ก็ได้เข้ามาเป็นอาจารย์ในรุ่นแรกๆ แล้วก็อยู่ที่ศิลปศาสตร์จนเป็นคณบดีแล้วเกษียณอายุราชการ

ในปี ๒๕๑๓ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ตอนนั้นคือ ศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ ทราบว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงฯ จะเสด็จมาประทับที่กรุงเทพฯ เป็นการถาวร ก็ไปกราบทูลเชิญเสด็จ มาทรงเป็นอาจารย์ประจำที่คณะศิลปศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ซึ่งท่านก็ไม่ได้ตอบรับทันที เมื่อท่านถามเหตุผล ดร.อดุลก็กราบทูลว่าท่านมั่นใจว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ผู้ทรงมีคุณูปการต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์นายกกิตติมศักดิ์ของสมาคมครูภาษาฝรั่งเศส หลังสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ถึงพระชนม์

จะทรงเป็นครูที่ดี เพราะว่าสมเด็จพระบรมราชชนกและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทั้งสองพระองค์ทรงประกอบแต่ความดี เพราะฉะนั้น ดร.อดุลก็เชื่อมั่นว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ ย่อมไม่แตกต่าง ท่านก็ทรงรับในที่สุด ทรงมาเป็นอาจารย์ประจำ และทรงดูแลภาษาต่างประเทศทุกภาษาที่สอนในคอนั้น เวลานั้นมีทั้งภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น ต่อมาก็มีภาษาจีน รัสเซีย และท่านทรงรับเป็นอาจารย์พิเศษหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คอนั้นคณินอายุ ๓๐ คณะศิลปศาสตร์มอบหมายให้อาจารย์ผู้ใหญ่ท่านหนึ่งถวายงานเป็นผู้ประสานงานระหว่างพระองค์ท่านกับคณะฯ คณินก็เป็นผู้ช่วยอาจารย์ผู้ใหญ่ ต่อมาอาจารย์ผู้ใหญ่ท่านนั้นสุขภาพไม่ดี ท่านก็ลาออกก่อนเกษียณนิดหน่อย สมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ ก็โปรดฯให้คณินก็ถวายงานต่อมาเรื่อยฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ ตลอดมา”

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นผู้ที่มีคุณูปการต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสอย่างมาก โดยทรงจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีสาขาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และทรงรับเป็นอาจารย์พิเศษในหลายสถาบัน เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฯลฯ และได้ทรงก่อตั้งสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

คุณหญิงวงจันทร์ได้เล่าถึงบรรยากาศการเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสเมื่อหลายสิบปีที่แล้วว่า

“คนเรียนมีไม่ค่อนมากนัก แต่เป็นนักศึกษาที่เรียนด้วยความสนใจจริงจัง เริ่มต้นที่เสด็จมาทรงสอน วิชาภาษาฝรั่งเศสก็เป็นเพียงวิชาเลือก ต่อมาก็เป็นวิชาโท ทรงริเริ่มหลักสูตรปริญญาตรี ภาษาฝรั่งเศส ท่านเสด็จไปทรงเยือนต่างประเทศและทรงรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทยในต่างประเทศด้วย และทรงจัดหลักสูตรวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นขึ้น

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ ทรงเป็นหัวหน้าสาขาวิชา จะทรงประชุมอาจารย์บ่อยมาก ก่อนจะเปิดเทอมก็จะทรงกำหนดว่าใครจะสอนอะไร ส่วนมากแนวปฏิบัติก็คืออาจารย์หนึ่งคนต้องสอนวิชาภาษาและวิชาที่เป็นเนื้อหา จะเป็นวรรณคดี หรือประวัติศาสตร์ก็ได้ ในวิชาภาษาโดยมากเราก็จะใช้แบบเรียนของฝรั่งเศส จะทรงพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วและมาให้เราดูว่าเห็นด้วยไหมว่าทรงเลือกแบบเรียนนี้ เพราะมีนักศึกษาหลากหลายกลุ่มเราจะต้องสอนไปในทางเดียวกัน ทั้งคำศัพท์ โครงสร้างประโยค ความเข้าใจ อ่านแล้วเข้าใจไวกรณ์และสื่อสารได้ ในขณะที่แบบเรียนไม่เห็นสื่อสารมาก ก็ต้องตั้งคำถามนักศึกษาแล้วให้นักศึกษาคอบ คือต้องให้ครบสี่ทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน การเขียนก็จะ

เน้นมาก ในเวลานั้นจนถึงปัจจุบัน นโยบายของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็คือการเรียนภาษาต่างประเทศเป็นหน้าที่ของคณะศิลปศาสตร์ที่จัดให้นักศึกษาทุกคน ก็คือไปอย่างหนึ่งที่เราฝึกศิษย์ที่เป็นนักกฎหมาย นักการทูตก็มี ก็จะมีลูกศิษย์จากหลายคณะ ช่วงหนึ่งคณะบัญชีก็สามารถจัดเวลาเรียนภาษาฝรั่งเศสได้ ก็มีคนสนใจมาเรียน แต่ส่วนมากจะเป็นนิสิตศาสตร์ รัฐศาสตร์ วารสารศาสตร์ เขาสามารถเลือกเรียนเป็นวิชาเลือกมักจะเลือกเรียนภาษา

นอกจากจะทรงดูแลกำกับการสอนของอาจารย์ยังทรงหาทุนมาให้ลูกศิษย์ไปศึกษาต่อต่างประเทศ มีอยู่คนหนึ่งเก่งมากกลายเป็นนักธุรกิจในฝรั่งเศส ชื่อคุณกิตติชาติ เจ้าของร้านน้ำชา Mariage Frères เป็นร้านน้ำชาที่มีชื่อมากในปารีส หลายคนกลับมาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย หลายคนเป็นนักการทูตในกระทรวงการต่างประเทศ

...ความจริงแล้วสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ จะไม่ดูถูกลูกศิษย์ตั้งใจเรียน จะดูค่อมือหนึ่งไปอยู่กับเพื่อนระหว่างที่ทรงสอนอยู่ ถ้าหากตั้งใจเรียนก็จะไม่ดูเลย รับสั่งด้วยว่านักศึกษาจะฉวมกัครั้ง ก็ไม่ทรงเมือที่จะอธิบายจะพยายามอธิบายให้เข้าใจ ทรงตั้งพระทัยในการสอนมาก รุ่นแรกๆ หลายคนก็อยู่เป็นครูสอนที่ธรรมศาสตร์ คอนันนี้ก็เกษียณไปหลายคนแล้วเหมือนกัน ไม่น่าเชื่อจะคะ เวลาผ่านไปเร็วมากเหลือเกิน

นักศึกษารุ่นแรกที่จบในปี ๒๕๑๖ มีทั้งหมด ๑๓ คน คอนันหลายคนก็เกษียณแล้ว เช่น คนหนึ่งไปทำงานที่สถานทูตฝรั่งเศส ไปทำหน้าที่ล่าถุมมากคือเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายสาธารณสุข ที่จะต้องมีหน้าที่ตรวจเชิขมผู้ต้องขังชาวฝรั่งเศส เช่น ต้องคดีอาเสหคค เขาจะต้องไปกับแพทย์ฝรั่งเศส คอนันเขาก็เกษียณอายุ ทางรัฐบาลฝรั่งเศสก็ให้อิสริขารณแก่เขา เพราะเขาต้องใช้ความอดทนมากกับผู้ต้องขัง

ในรุ่นแรกๆที่เสด็จฯไปทรงสอนคือมีทั้งวิชาโท วิชาเลือก ลูกศิษย์ของท่านคนหนึ่งคือ รองศาสตราจารย์นราพร จันทร์อาษา เรียนเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทภาษาฝรั่งเศส พอกลับจากต่างประเทศอาจารย์ก็มาอยู่ที่สถาบันภาษา จุฬาฯ ก็ได้เคยพบบ้าง เพราะอาจารย์ก็มาเฝ้าฯสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ แล้วก็เมื่อไม่นานมานี้เอง อาจารย์เป็นรองประธานมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ฯ ก็นำคณะนักเรียนเก่าของโรงเรียน Ecole Nouvelle ซึ่งเป็นโรงเรียนเก่าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นำคณะมาพบครูฝรั่งเศสที่สถาบันคนตรีกัลยาณิวัฒนา ก็ได้กลับมาพบกันกับคณิน ก็ดีใจมากเพราะอาจารย์เป็นลูกศิษย์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ และเคยเรียนกับคณินด้วย เฉพาะทางคนตรี ก็ขอรับรองอาจารย์นราพรให้มาเป็นประธานคณะกรรมการส่งเสริมกิจการสถาบัน อาจารย์ก็รับ ทั้งๆที่ปกติเป็นคนที่ไม่ค่อยเปิดเผย แต่ด้วยความที่ท่านรักสมเด็จพระนางกรมหลวงฯ”

ปัจจุบันคุณหญิงวงจันทร์ก็ยังคงคลุกคลีอยู่ในแวดวงการศึกษาวชิรา

ภาษาฝรั่งเศสในฐานะอุปนายกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยด้วยความรักในวิชานี้ ซึ่งตลอดระยะเวลาการทำงานหลายสิบปีที่ผ่านมา ก็อาจเรียกได้ว่าเกิด “วิกฤติ” หลายครั้งขึ้นกับวิชาภาษาฝรั่งเศส

“ต้องเล่าถึงว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงฯ ท่านทรงมองการณ์ไกล นอกจากการสอนท่านก็ตั้งสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสฯ ขึ้นในปี ๒๕๒๐ เป็นสมาคมที่จนถึงปัจจุบันอายุ ๓๓ ปีแล้ว มีความแข็งแรง คือที่พูดว่าแข็งแรง ก็มีข้อยืนยันว่า เมื่อปี ๒๕๕๑ ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) มีความคิดว่าการสอบ Admission ภาษาคำต่างประเทศภาษาที่สองนี้อาจสิ้นเปลือง ไม่จำเป็นแล้ว ก็จะยกเลิกการสอบ Admission ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอื่น ๆ ด้วยที่เป็นภาษาที่สอง ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น จีน อาหรับด้วย ภาษาเหล่านี้เป็นภาษาที่สอบเอ็นทรานซ์มานานมาก มาปี ๒๕๕๑ ทปอ. ตัดสินใจขึ้นมาว่าไม่จำเป็นต้องสอบภาษาเหล่านี้ สมาคมฯ ได้ลุกขึ้นคัดค้าน และชักชวนให้ภาษาอื่นร่วมในการคัดค้านด้วย ความที่เราเป็นสมาคมที่มีความแข็งแรงพอสมควร และด้วยพระมหากรุณาของสมเด็จพระเทพฯ ว่าหลังจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงฯ สิ้นพระชนม์แล้ว ก็ทรงรับสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสไว้ในพระราชูปถัมภ์ และทรงรับเป็นองค์นายกกิตติมศักดิ์ของสมาคมฯ ด้วย

เรื่องกรยกเลิกการสอบนี้ทางด้านสื่อทั้งหลายก็เห็นใจว่าไม่ถูกต้อง เพราะว่าจะมีผลสะท้อน ไม่ใช่แค่การสอบ พอตัดสินใจจะยกเลิกการสอบ Admission ภาษาคำประเทศที่สอง ทางโรงเรียนทั้งหลายก็ตัดสินใจว่าไม่ต้องเน้นสอนภาษาคำประเทศที่สองแล้ว ไปเน้นทางด้านอื่น เช่น สายวิทยาศาสตร์ต่างๆ ครูฝรั่งเศสก็ร้องกันมากมายเลยว่าโรงเรียนจะปิดไปแถมภาษาคำประเทศที่สอง แต่ว่าก็เมื่อสมาคมฯ ลุกขึ้นมาคัดค้าน ภาษาเยอรมัน จีน ญี่ปุ่น ก็ร่วมด้วยเพราะว่าเราก็เหมือนกลุ่มเดียวกัน ในที่สุดมีการยกเลิกคำสั่งอันนั้นไป ไม่อย่างนั้นบ้านนี้คงไม่เหลือแล้วนะจะการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส เพราะโรงเรียนเขาจะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอน ถ้าตรงไหนที่มีนักเรียนน้อยก็ไม่จำเป็น เขาอาจจะยุบแล้วให้นักเรียนไปเรียนอย่างอื่น

และในช่วงหลัง อีกอย่างหนึ่งที่เป็นวิกฤติคืออาจารย์ภาษาฝรั่งเศสเกษียณอายุราชการมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการก็จะเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เวลาที่มีการตั้งอัตราแทนผู้ที่เกษียณอายุแล้วจะเป็นอาจารย์ภาษาฝรั่งเศสครบ ๖๐ ปีแล้วเกษียณ แทนที่จะตั้งอัตราบรรจุครูภาษาฝรั่งเศส ก็กลับไปเป็นบรรจทางด้านคณิตฯ-วิทย์ มีผลเสียมาก โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยม ครูเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ อย่างภาษาจีน รัฐบาลจีนเขาส่งครูมาให้ทุกโรงเรียนเลย เพราะฉะนั้นโรงเรียนก็แทบไม่ต้องจ่ายเงิน หรือถ้าให้เพียงค่าที่พัก ค่าอาหาร ไม่ต้องจ่ายเงินเดือน แล้วก็ก็เป็นภาษาซึ่งคนคิดว่าจำเป็นแล้ว ที่คนในโลกสมัยใหม่ต้องรู้ ผู้บริหารโรงเรียนใหญ่ๆ บางโรงเรียนที่เก่าแก่อายุเป็นร้อยปี และสอนภาษาฝรั่งเศสมาตั้งแต่แรกเริ่ม พอมีอาจารย์เกษียณเขาก็อ้างว่าไม่มีอาจารย์แล้ว เพราะฉะนั้นก็จะไม่สอนแล้ว กระทรวงศึกษาธิการในระยะปี ๒๕๕๕ ได้มีการเจรจากับทางรัฐบาลฝรั่งเศส ก็ได้ตกลงว่า ถ้ากระทรวงศึกษาธิการเพิ่มอัตราสำหรับอาจารย์ภาษาฝรั่งเศส รัฐบาลฝรั่งเศสก็จะสนับสนุนให้ไปอบรมในประเทศฝรั่งเศส ได้มีการสนทนาในข้อตกลงกัน”

ปัจจุบันอาจเรียกได้ว่าภาษาฝรั่งเศสมีคู่แข่งที่น่าจับตามอง โดยเฉพาะในเรื่องความนิยมของนักเรียนนักศึกษาที่เวลานี้มีความสนใจเรียนภาษาจีน ญี่ปุ่น และอื่น ๆ มากขึ้น ในฐานะผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษา คุณหญิงวงจันทร์มองถึงประเด็นดังกล่าวว่า

“คู่แข่งสำคัญมาก ภาษาจีน ญี่ปุ่น แต่ที่จริงก็ดิ้นจะ การมีคู่แข่งทำให้เกิดการกระตือรือร้น เพราะว่าโดยความจริงแล้วภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีนนี้ยาก เพราะว่าต้องเรียนตัวเขียนใหม่ วิชิต วยากรณ์ แดกต่างจากภาษาอื่นๆ เลย ในขณะที่ภาษาฝรั่งเศสยังมีปริมาณใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษ นักเรียนไทยก็เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เด็ก เพราะฉะนั้นก็รักษาอังกฤษพอสมควร พอมาถึงมัธยม

ถึงเวลาที่จะต้องเลือกเรียนภาษาคำประเทศอื่น ช่วง ม.๔-ม.๖ เขาก็มีสิทธิ์เลือกระหว่างภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน หรือจีน ญี่ปุ่น ถ้าเขาเรียนภาษาฝรั่งเศสก็ไม่ยากในเรื่องตัวอักษร การออกเสียงเท่านั้นที่แตกต่าง แต่การอ่านไม่เป็นปัญหามากนัก

ในด้านของจำนวนผู้เรียน เมื่อเร็ว ๆ นี้มีประชุมครูระดับหัวหน้ากลุ่มครูฝรั่งเศสระดับมัธยมกับหัวหน้าภาควิชาภาษาฝรั่งเศสของมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็มีการพูดถึงจำนวนผู้เรียนที่ลดลง สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงฯ เองเมื่อยังทรงพระชนม์ก็ทรงระลึกถึงเรื่องนี้ รับสั่งว่าจำนวนผู้เรียนไม่ใช่เรื่องใหญ่ขอให้เรียนอย่างมีคุณภาพ ที่สำคัญคือเรียนแล้วสามารถนำไปใช้ได้ และที่จริงแล้วเป็นที่น่ายินดีว่าเมื่อนักศึกษาจบปริญญาตรี เอกภาษาฝรั่งเศสสามารถใช้การได้ดีทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสด้วย สามารถที่จะสื่อสาร ได้ค่อนข้างดีในการทำงานในหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคามเล่าขึ้นในที่ประชุมว่า มหาวิทยาลัยมหาสารคามรับนักศึกษาเบื้องต้นเคยคือไม่มีพื้นฐานภาษาฝรั่งเศสมาก่อนเข้าปี ๑ มีหลักสูตร ๔ ปี แต่อาจารย์ที่ทรงระยะเวลา ๔ ปีนั้นให้นักศึกษาของเขามีความสำเร็จคือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ค่อนข้างทุกด้าน คือได้บัณฑิตที่ดี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงฯ เคยรับสั่งไว้ว่า รัฐบาลมากกว่าหนึ่งภาษา ก็เหมือนว่าเรามีหน้าตักมากกว่าหนึ่งบาน ยิ่งมีหน้าตักหลายบานก็ยิ่งทำให้เราเห็นโลกได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นถ้าเด็กศึกษาคิดได้ในขณะที่เขาเลือกเรียนภาษาคำประเทศ การที่เขาได้ภาษาอีกภาษาหนึ่งก็เป็นกำไร สามารถนำไปใช้ได้เมื่อจบการศึกษา เพราะว่าในปัจจุบันมีองค์กรการค้าของฝรั่งเศสที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยมากขึ้น เช่น บริษัท TOTAL ซึ่งเป็นบริษัทน้ำมันขนาดใหญ่ ก็รับนักศึกษาภาษาฝรั่งเศสที่จบจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ไปเป็นพนักงาน เขาก็พอใจในคุณภาพ

แต่ก็อย่างที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงฯ รับสั่งนะคะ ภาษาไหนก็มีประโยชน์ ขอให้รู้มากกว่าหนึ่งภาษา ก็จะเป็นประโยชน์แก่ตัว ถ้าตั้งใจเรียนจริงก็คิดทั้งนั้น ส่วนภาษาฝรั่งเศสนั้นถ้าเขารักที่จะเรียน ถ้ามีความมีประโยชน์ ก็คงต้องได้ใช้ประโยชน์มาก จำนวนอาจจะเป็นเรื่องสำคัญแต่ไม่ใช่สำคัญที่สุด”

ในปีนี้มีกิจกรรมสำคัญหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและน่าจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่สนใจภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย นั่นคือการจัดประชุมขององค์กรระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส (Organisation Internationale de la Francophonie - OIF) ซึ่งจัดขึ้นโดยกระทรวงการต่างประเทศ และสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย

OIF เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส จาก ๕ ทวีป OIF เกิดขึ้นจากการรวมตัวของผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๖๕ โดยการจัดตั้งเป็นสมาคมนักเขียนภาษาฝรั่งเศส (Association des écrivains de langue française - ADELFI) และได้ขยายไปสู่สาขาอาชีพ ด้านการสื่อสาร ภาครัฐบาล ภาควิชาการ และภาคนิติบัญญัติ โดยมีการประชุมรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงการสถาบันอุดมศึกษาที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส ต่อมาได้มีการจัดตั้งรัฐสภาผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งมีสมาชิก ๖๕ ประเทศ และผู้สังเกตการณ์ ๑๑ ประเทศ และจัดตั้งทบวงการร่วมมือด้านวัฒนธรรมและวิชาการ (Agence de Coopération Culturelle et Technique - ACCT) เพื่อเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส โดยมีหน้าที่ในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของประเทศสมาชิกและเพิ่มพูนความร่วมมือทางวัฒนธรรมและวิชาการระหว่างกัน ทั้งนี้ประเทศไทยเข้าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ของ OIF ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑

“ที่จริงแล้วเราได้รู้จักกับ OIF อย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๕๒ ได้พบกับผู้อำนวยการของ OIF สาขาที่ตั้งอยู่ที่ซานโฮเซ OIF ในปัจจุบัน

เขามีระดับความสำคัญเทียบเท่ากับกระทรวงหนึ่งของฝรั่งเศส หน่วยย่อยหนึ่งของ OIF ที่เวียดนามมาเยี่ยมประเทศไทย มาที่กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงการต่างประเทศก็ได้เชิญดิฉันไปพบ ได้คุยกันทางสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสที่ต้องการความช่วยเหลือทุกด้านจากทุกประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส กับสวิส เบลเยียม แต่แน่นอนว่าประเทศที่ให้ความช่วยเหลือหลักคือ ฝรั่งเศส M. Patrice BUREL เป็นหัวหน้าคณะมาประจำอยู่ที่ซานอช แต่ก็ได้พบดิฉันที่กรุงเทพฯ และแจ้งให้ทราบว่า OIF นี้สามารถจะช่วยครุภาษาฝรั่งเศสได้ในหลายๆด้าน เช่น การจัดสัมมนา โดยที่เขาสนับสนุนทางการเงินและด้านวิชาการ หรือจัดให้มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ไทยไปสัมนมาที่เขาจัดขึ้นที่ซานอช

ดังนั้น ทางสมาคมครุภาษาฝรั่งเศส ก็เริ่มจัดการขอให้เขาสับสนุนในการจัดสัมมนาขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ เขาก็สนับสนุนเงิน และจัดหาวิทยากรให้ ต่อเนื่องมาจนถึงปีที่แล้ว ในช่วงเดือนตุลาคม สมาคมฯจะมีการประชุมใหญ่ มีสมาชิกจากต่างจังหวัด และกรุงเทพฯ เข้าร่วม เพราะเป็นที่รวมของทั้งอาจารย์มัธยมและอุดมศึกษา เราก็จัดสัมมนาเพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้มาร่วมด้วย นอกจากนี้เขาก็สนับสนุนมหาวิทยาลัยนเรศวร ในการจัดตั้งชั้นเรียนสองภาษา คือภาษาไทยกับฝรั่งเศส OIF ส่งครูสอนคณิต-วิทยาศาสตร์ไปอบรมในฝรั่งเศสด้วย นอกจากนี้ก็เป็นความช่วยเหลือที่เราได้จากรัฐบาลฝรั่งเศสผ่านสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ที่สำคัญคือการจัดงานประจำปีของสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสฯ ให้นักเรียนที่เรียนฝรั่งเศสทุกคน ทุกระดับ ทั้งมัธยม อุดมศึกษามาร่วมงาน โดยมีกิจกรรมให้แข่งขันสิบอย่าง เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงฯ ทรงพระชนม์ก็ได้เสด็จมาทรงเป็นประธานทุกปี พระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้ชนะการประกวด และเมื่อสมเด็จพระเทพฯทรงรับอุปถัมภ์คือ ก็เสด็จมาทุกปีเช่นกัน เรามีอุปนายก ๒ คน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา บุญธรรม และดิฉัน เราก็ช่วยกันทำงาน สมเด็จพระเทพฯ ก็เสด็จทุกปีเหมือนครั้งที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงฯ ทรงพระชนม์ สมเด็จพระเทพฯ ทรงรักษาฝรั่งเศสอย่างดี รับสั่งว่ายังทรงใช้ภาษาฝรั่งเศสในการค้นข้อมูลต่างๆอยู่เสมอ ภาษาฝรั่งเศสของพระองค์ท่านเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับนับถือและการที่ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ภาษาฝรั่งเศสต่อไป เป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียนนักศึกษาได้สนใจภาษาฝรั่งเศส”

การประชุม OIF ในประเทศไทยนี้ไม่เพียงแต่จะส่งผลดีต่อการพัฒนาภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย แต่ยังรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันอีกด้วย

“ถ้าดูตามวัตถุประสงค์ของ OIF ก็คือ ส่งเสริมภาษาฝรั่งเศสและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆอย่างหลากหลาย ไม่ใช่แค่วัฒนธรรมของฝรั่งเศสเท่านั้น แต่เขายังสนใจถึงวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน นอกจากภาษาแล้วก็มีด้านศิลปะ ดนตรี ถ้าเอ่ยถึงเรื่องดนตรี สถาบันดนตรีกลายาณิวัฒนาเองก็ได้รับการช่วยเหลือจากประเทศฝรั่งเศส คือการสร้างหลักสูตรของสถาบันดนตรีกลายาณิวัฒนา ผู้ริเริ่มโครงการจัดตั้ง คือ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ ตอนนั้นท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ท่านก็คิดคือสถานทูตฝรั่งเศสเมื่อริเริ่มจัดตั้งสถาบันฯ ขอให้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยจัดหลักสูตรดนตรีคลาสสิก

ทางรัฐบาลฝรั่งเศสก็ส่งมาทันทีชื่อ M. Jacques Moreau มาจากสถาบันอบรมครูคนครูอยู่ที่ลียง (Lyon) มาเริ่มตั้งแต่การพิจารณาว่าควรจะมีหลักสูตรอย่างไรให้เหมาะสมกับสถาบันที่ต้องการพัฒนาดนตรีคลาสสิกให้ถึงระดับเลิศเทียบเท่ากับนานาประเทศในโลกตะวันตก ประเทศสิงคโปร์เขาเริ่มต้นมานานแล้วนะ เขาตั้งสถาบันยังเสียใจไว้แล้ว แต่เขาทุ่มทุนสร้างจริงๆ ใช้เงินประมาณสามพันล้านบาท ทั้งสร้างโรงแสดง การแสดงดนตรี แล้วก็จ้างผู้อำนวยการสถาบันจากต่างประเทศมา เขามาคัดเลือกนักดนตรีเก่งๆ

จากเมืองไทยให้ไปเรียนที่เขา เมื่อจบแล้วส่วนหนึ่งก็ทำงานในสิงคโปร์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงฯ ทรงสนับสนุนดนตรีคลาสสิกมานานมากแล้ว กระทรวงวัฒนธรรมและมหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้ริเริ่มโครงการนี้เฉลิมพระเกียรติในโอกาสพระชนมายุ ๘๔ พรรษา

ฝรั่งเศสก็ให้ความสำคัญกับเราในเรื่องศิลปะ ดนตรี ได้ส่งคนที่ดีที่เก่งมาให้เรา ถ้าพูดเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรของสถาบันฯ ก็ได้ไปแลกเปลี่ยนอบรมที่ฝรั่งเศส ๒ สัปดาห์ เพราะฉะนั้นหลักสูตรของสถาบันดนตรีกลายาณิวัฒนามันไม่จำเป็นหลักสูตรที่ทันสมัย ถึงจะเป็นดนตรีคลาสสิกก็มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่ว่าจะเล่นแต่เพลงในสมัยศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๘ - ๑๙ อยู่ตลอด ต้องมีพัฒนาการ เหมือนภาษา ศิลปะก็ใช้คดีว่าอยู่ในวัตถุประสงค์ของ OIF ในการส่งเสริมวัฒนธรรมของประเทศนี้นั้นๆด้วย ไม่ใช่เฉพาะแต่ประเทศฝรั่งเศส”

ในวัย ๘๔ ปี คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ ยังคงมีความสุขในการทำงานในทุกบทบาทหน้าที่ที่ตั้งกล่าวไปตั้งแต่ต้น รวมทั้งจัดสรรเวลาแก่ครอบครัวได้อย่างดี ด้านชีวิตครอบครัว ท่านสมรสกับ รองศาสตราจารย์ภิญโญ พินัยนิติศาสตร์ มีบุตรคือ ทินตแพทย์หญิง ดร.ภาวณี พินัยนิติศาสตร์ เป็นทันตแพทย์โรงพยาบาลศิริราช

“ดิฉันถือคติของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คือเวลาเป็นของมีค่า อย่างที่เราทราบดีว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของเที่ยงแท้ เวลาที่เราจึงสามารถทำประโยชน์ได้ก็หา พยายามใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด งานประจำทุกงานมีความสำคัญเกือบเท่าๆกัน งานสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยก็เป็นงานที่ได้เริ่มถวายงานสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงฯมา ตั้งแต่แรกก่อตั้งจนถึงปัจจุบันได้เห็นแล้วว่าเวลาที่มิ่วกฤตินั้นเราสามารถช่วยเหลือตัวเองและช่วยคนอื่นได้ด้วย

แล้วก็มีสถาบันดนตรีกลายาณิวัฒนา ซึ่ง คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ ให้มาช่วยตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ตอนนั้นก็ต้องมองหาอาชีพที่เหมาะสมทำหน้าที่อธิการบดี ระหว่างที่ยังไม่พบ ดิฉันก็ทำหน้าที่อธิการบดีไปก่อน แล้วก็มีการประสานมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ เป็นมูลนิธิที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงฯ ทรงห่วงใย เรารับเด็กอ่อนตั้งแต่แรกเกิดถึงห้าขวบ ดูแลเพื่อให้แม่ของเด็กสามารถไปประกอบอาชีพได้ และเด็กอ่อนนั้นยังไม่มีการรู้เข้ามาทำอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในชุมชนแออัด บางทีพวกเขาอาจมีเอกสารไม่ครบ แต่สำหรับเราเห็นว่าเด็กก็คือเด็ก มูลนิธิมีบ้านรับดูแลเด็กอยู่ ๔ หลัง หลังแรกอยู่ที่คลองเคหลวง อีกหลังที่อ่อนนุช อีกหลังที่ซอยเสือใหญ่อุทิศ และอีกหลังที่หนองแขม แต่ละหลังดูแลเด็กได้ประมาณ ๕๐ - ๘๐ คน”

...ในโอกาสอันดีที่ได้มาพบครูสอนภาษาฝรั่งเศสที่มีประสบการณ์มายาวนาน จึงมีคำถามสุดท้ายที่ถามแทนผู้ที่สนใจเรียนภาษาฝรั่งเศสว่า “การเรียนภาษาฝรั่งเศสนั้นคืออย่างไร? ” ที่ได้รับคำตอบที่ “ชัดเจน” อย่างยิ่งจาก คุณหญิงวงจันทร์ พินัยนิติศาสตร์ ว่า

“คำพูดเพราะๆนั้นไม่เป็นรูปธรรม แต่ดิฉันขอยกตัวอย่างที่เห็นชัดเจนอีกครั้ง คือ ท่านทูตวิรัช หลาศรัย การที่ท่านเชี่ยวชาญในด้านภาษาทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส ทำให้ท่านได้ทำงานให้ประเทศชาติได้มากในการไปดำเนินกิจการในศาลโลก เพราะต้องเป็นผู้ที่คล่องแคล่วทั้งภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส และยังมีรู้ภาษาฝรั่งเศสดีในกระทรวงการต่างประเทศอีกหลายท่าน น่าภูมิใจมาก ยิ่งเรารู้ภาษาต่างๆมากขึ้นก็จะเป็นประโยชน์มากขึ้น ภาษาฝรั่งเศสก็เป็นภาษาที่ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับกรูตกฎหมายยังมีวรรณคดี ศิลปะ ดนตรี ทางด้านวิทยาศาสตร์ด้วย มีความก้าวหน้าพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกด้าน ความสนใจของนักเรียนนักศึกษาเมื่อจบการศึกษาปริญญาตรีไปแล้วอาจจะเปลี่ยนไปจากเดิม แต่จะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตามภาษาเป็นประตูสู่โลกกว้าง เป็นเครื่องมือที่จะนำเราไป ให้เราเข้าใจสิ่งแปลกใหม่ หรือสิ่งที่เราสนใจได้ตลอดเวลา” (๓)

L'espace symbolique de la rose dans la culture francophone*

Frédéric CARRAL**

Résumé :

Notre communication portera sur le thème de « La rose » dans l'espace francophone. Nous abordons ce thème à travers trois approches linguistique, littéraire, anthropologique. Nous parlerons de notre pratique de classe avec des étudiants thaïlandais en licence de français. Après l'Ode à Cassandre de Pierre de Ronsard, « Mignonne, allons voir si la rose... », que les étudiants ont déjà étudiée avec leur professeur de littérature française, nous leur avons présenté une douzaine de chansons françaises sur ce thème, chansons du XVIIe siècle à aujourd'hui. Ce qui donne la matière à divers exercices de pratique orale. Cette douzaine de textes sur une thématique commune présentent une intertextualité diachronique dont se dégage peu à peu une symbolique de la rose propre à l'ère culturelle et linguistique française. Cela nous amènera en conclusion de notre exposé à poser la question de la place de la culture française dans la culture de l'humanité à l'heure de la mondialisation. Cela peut aussi ouvrir la discussion sur le choix d'un objet de recherche par les étudiants asiatiques de master en études françaises. En effet, la sémiologie de la rose dans la langue française pourrait faire un bon sujet de mémoire de master.

Le sujet de notre communication n'est pas la rose en tant que fleur, espèce végétale, mais en tant que mot, en tant que lexème et en tant qu'exemple d'objet culturel, objet d'une représentation sociale dans une langue donnée, en l'occurrence le français.

Nous enseignons à l'université en Thaïlande dans une licence de langue française et dans un master études françaises. Les études françaises sont un champ d'étude interdisciplinaire sur la zone géolinguistique francophone. Dans ce master, il est possible, pour le sujet de mémoire de recherche, de choisir de traiter un thème en rapport avec la langue française dans une discipline

donnée, histoire, littérature, linguistique, anthropologie. Mais, on peut aussi choisir d'étudier un objet, et le mot qui le désigne, à travers ses connotations et selon des angles disciplinaires différents, c'est ce que l'on peut appeler « la sémiologie culturelle » dans une filiation à un domaine très large et diversifié dont la principale référence bibliographique commune reste l'ouvrage « Les Mythologies » de Roland Barthes (1957). C'est cette démarche que nous allons essayer d'exemplifier.

Si nous prenons comme exemple l'objet : « la rose », nous pouvons l'étudier en tant que :

* Communication présentée au VIIe Congrès International AITF ASSOCIATION OF INDIAN TEACHERS OF FRENCH en collaboration avec SRM University 17–20 janvier 2013 SRM University, Chennai, Inde. Le thème se porte sur « Espace français et francophone : Le monde en marche » et le sous-thème : Francophonie plurielle 1, samedi 19 janvier 2013

** lecteur de français, université Thammasat

* **Objet d'étude historique, économique et politique** (par exemple, l'importance de la rose dans les échanges économiques dans l'Antiquité, lors du blocus continental sous Napoléon Ier, de nos jours dans l'économie mondialisée des roseraies du Kenya et de Colombie, etc.)

* **Objet d'étude linguistique** (le champ lexical, l'étymologie, la prononciation, les traductions, les jeux de mots, etc.). Nous aurons entre autres dans le champ lexical de la rose : la rose, l'églantine, le rhododendron, le laurier rose, la rose des sables, la rosière, la rosace, et l'opposition entre le rose et la rose.

* **Objet d'étude anthropologique** (par exemple, les fêtes de la rose, les rosières, la Saint-Valentin, le don de la rose, la vente de roses par des Sri-Lankais dans les restaurants parisiens, les symboles des roses selon leurs couleurs, etc.)

* **Objet d'étude de l'histoire de l'art et de la sémiologie de l'image** (par exemple, la rose dans les motifs d'architecture, la rose dans l'iconographie chrétienne, les portraits de Mme de Pompadour par Quentin de La Tour, la rose dans la publicité pour des marques de dentifrice, etc.)

* **Objet d'étude de l'analyse littéraire** : la rose dans le roman, le théâtre, la poésie, l'opéra, le cinéma, etc.

Dans le cadre de cette communication lors d'un congrès de professeurs de français langue étrangère, nous avons choisi de parler uniquement de la rose dans la poésie et la chanson française. Il existe plusieurs dizaines de chansons françaises sur le thème de la rose. Depuis plus d'un an que nous mettons à jour,

régulièrement, une liste de chansons sur ce thème, nous avons déjà listé plus d'une centaine de textes et cela sans faire de recherche systématique ni consulter les grandes bases de données textuelles comme Frantext, seulement en notant les chansons qui nous revenaient en tête ou que des amis nous signalaient. Nous n'allons vous présenter ici qu'une douzaine de ces textes.

Nous avons étudié, pratiqué, ces textes en complément avec d'autres activités dans le cadre d'un cours de deuxième année de licence de français à l'université Thammasat. Nous y étions en charge en 2012 d'un cours « Pratique de l'oral » ; ce cours vient en complément d'autre cours donnés par d'autres collègues en histoire, en littérature, en grammaire, etc. Ce thème de la rose nous permettait de faire le lien entre le cours du professeur de littérature française qui commence avec « l'amour de Tristan et Yseult » suivie de la rose de Pierre de Ronsard « Mignonne allons voir si la rose... », et d'autre part avec la lecture personnelle donnée par un autre collègue dans un cours de langue française, « Le Petit Prince » de Saint-Exupéry. L'histoire du petit Prince, c'est l'histoire d'un jeune garçon amoureux d'une rose. Lorsque le Petit Prince, lors de son voyage, découvre un jardin de roses avec des roses plus belles les unes que les autres, il refuse de choisir laquelle pourrait être la plus belle et il décide de retourner retrouver sa rose sur sa planète, car c'est avec elle qu'il a commencé à construire une relation amoureuse. La référence faite par Antoine de Saint-Exupéry au Roman de la Rose de Guillaume de Lorris et de Jean de Meung est évidente. La rose peut donc être un bon fil

d'Ariane dans le labyrinthe de la littérature de langue française.

D'une rose à l'autre, des origines de la langue française à aujourd'hui, nous espérons que le sens émerge naturellement chez chacun de nos étudiants par la prise de conscience de l'intertextualité, sans qu'il soit nécessaire pour le professeur d'explicitier prématurément les connotations. La citation de « la rose » peut devenir un millefeuille, plus ou moins épais selon la culture générale de chacun.

La rose, le mot et la chose

Nous l'avons dit plus haut, le mot « la rose » est très polysémique et il nous fournira probablement la matière prétexte à un autre article portant sur la définition d'un champ lexical ; car, « la rose » est en français un exemple bien plus riche que « la violette » ou « la jonquille ». Le dictionnaire Littré note 22 acceptions différentes pour le mot « la rose ». Et ce dictionnaire n'inclut pas, par exemple, dans sa liste des acceptions, « la rose des sables » qui apparaît pourtant très tôt dans les items proposés lors d'une recherche sur le navigateur Google.fr.

Le mot « la rose » vient à travers le latin « *rosa* » du grec « *rhódon* » ou « *rhodes* » ; le « rhododendron » est donc « l'arbre aux roses », et en se basant sur l'étymologie, on pourrait s'amuser à reformuler mot à mot « le canal rhodanien », la vallée où coule le fleuve Rhône, par « la vallée des roses ».

L'image associée le plus fréquemment à la rose et qui s'impose de nos jours est celle d'une rose rouge du type de la variété « Miss Paris ». Ce type de roses est une création récente. La rose est une fleur connue depuis

l'Antiquité, fleur que l'on associe en particulier à la Perse (les roses d'Ispahan) ; mais la famille des « *Rosaceae* » regroupe de nombreuses variétés dont la plupart des espèces commerciales contemporaines sont des créations botanistes datant du XIXe siècle. Lorsque l'on évoque la rose dans un poème du Moyen-âge, c'est à la modeste et discrète églantine, fleur de l'églantier, à qui il faut penser et non à une rose du type « Catherine Mermet » créée par Guillaud en 1869 et donc les pétales roses et veloutés semblent s'ouvrir sans fin vers un cœur qui se dérobe, comme un tableau vivant présentant une mise en abyme. D'ailleurs, seule la référence visuelle à l'églantine permet de comprendre l'héraldique de la rose de Tudor qui marie une rose à cinq pétales blancs avec une rose à cinq pétales rouges, une chimère botaniste (à l'époque) sensée représenter la fin de la guerre des Deux Roses entre les maisons de Lancastre et de York. Cette parenthèse d'outre-Manche, pour dire qu'il faudra donc toujours se méfier de commettre l'erreur d'anachronisme lors de la fresque historique que nous allons tenter de tracer en parlant de l'histoire de la rose tout au long de six cents ans de chanson française.

Symbolisme ancien

La culture française classique s'appuie sur deux piliers, deux références religieuses et littéraires, la mythologie gréco-romaine et l'histoire judéo-chrétienne. Pour la rose, plus que la fleur, ce sont les pétales rouges (symboles de gouttes de sang) et les épines de la tige que l'on retrouve dans la symbolique ancienne.

Dans la mythologie grecque, la rose est le symbole de l'amour entre le mortel Adonis et la déesse Aphrodite. Adonis, un jeune homme très beau et mortel, est aimé par deux déesses concurrentes : Perséphone, déesse des Enfers, et Aphrodite, déesse de l'Amour. La jalousie entre les deux déesses va provoquer la mort du bel Adonis. Aphrodite apprenant la mort d'Adonis se blesse à une épine de rosier et son sang donnera naissance aux roses rouges. Zeus permettra qu'Adonis ressuscite chaque printemps pour rejoindre Aphrodite le temps de l'été.

Dans la tradition chrétienne, la rose est associée au Christ à travers la couronne d'épines qu'il doit porter sur sa tête lors de sa crucifixion. On retrouvera ensuite la rose associée à la Vierge Marie (la rose blanche, symbole de pureté) ; mais aussi à d'autres saintes mineures telle Sainte Germaine de Pibrac, laquelle accusée de dérober des croûtons de pains pour les donner aux pauvres vit les croûtons qu'elle dissimulait dans son tablier miraculeusement transformés en roses.

La symbolique de la rose dans la culture française est donc très variée. On pourrait par exemple commenter le logo de « la Rose au poing », choisi par le Parti socialiste français en 1971. Mais dans le cadre de cet article, nous allons nous limiter à la symbolique de la rose dans la chanson. Et dans la chanson en langue française, à la suite du Roman de la Rose et de l'amour courtois, la rose a pris essentiellement comme connotations celle de l'amour et celle du plaisir féminin. Mais cette thématique a, elle-même, largement évolué avec le temps et les mœurs. C'est ce que nous allons présenter dans ce qui suit.

La rose de Ronsard, rose de la puberté féminine

Pour cheminer dans cette allée de roses, nous ne commençons pas par le Roman de la Rose de Guillaume de Lorris qui n'est connu que des érudits médiévistes mais par le premier poème que tous les collégiens français apprennent par cœur en classe de sixième. C'est « l'ode à Cassandre » écrit par Pierre de Ronsard en 1545.

Texte 1) « Ode à Cassandre » Pierre de Ronsard (1545)

*Mignonne, allons voir si la rose
Qui ce matin avait déclose
Sa robe de pourpre au soleil,
A point perdu cette vêprée,
Les plis de sa robe pourprée,
Et son teint au vôtre pareil.*

... / ...

Ce poème reprend le thème du *Carpe diem*, la philosophie hédoniste invitant à vivre pleinement le moment présent. Les manuels de littérature française présentaient traditionnellement ce poème comme un des actes fondateurs du mouvement littéraire de la Renaissance, un retour à la littérature gréco-latine, à la poésie érotique latine. Mais de nos jours, on pourrait y voir une filiation et non une rupture avec la littérature du Moyen-âge, dans laquelle le thème de la rose n'a jamais disparu. Les troubadours avaient mis en exergue le sentiment amoureux, Ronsard revient au seul plaisir de la chair mais son point de vue n'est guère différent de celui de Jean de Meung. Le Roman de la

Rose commencé par Guillaume de Loris et complété par Jean de Meung faisait se succéder deux visions différentes de l'amour, une première très sentimentale et la seconde beaucoup plus charnelle. Dans le poème de Ronsard, c'est un vieux poète qui s'adresse à une beauté adolescente et qui en appelle à sa raison (la prise de conscience de la brièveté de la beauté et de la vie) pour l'inviter à profiter dès aujourd'hui des plaisirs de la chair.

Nous retrouvons la même tentative de séduction avec un chantage plus accentué au siècle suivant, le Grand Siècle du Classicisme, dans le poème « Stance à Marquise » de Pierre Corneille écrit en 1658.

Texte 2) « Stance à Marquise » Pierre de Corneille (1658),

*Marquise, si mon visage
A quelques traits un peu vieux,
Souvenez-vous qu'à mon âge
Vous ne vaudrez guères mieux.*

*Le temps aux plus belles choses
Se plaïst à faire un affront:
Il saura faner vos roses
Comme il a ridé mon front.*

... / ...

Pierre de Corneille, dramaturge reconnu, essaie de séduire une actrice de théâtre, surnommée « Marquise », en lui promettant la gloire, l'immortalité que procure l'inscription dans la littérature. Sa tentative n'aura pas plus de succès que celle de Ronsard. Les poèmes d'amour les plus célèbres figurant dans les anthologies poétiques ont rarement

convaincu, de leurs temps, celles à qui ils étaient destinés.

Le poète Tristan Bernard se moquera de ce marchandage amoureux en réécrivant la fin du poème et c'est cette version écourtée et modifiée que Georges Brassens mettra en musique en 1962.

La rose chantée par les enfants

Parallèlement à cette poésie de cour, poésie palatine, la rose continue à faire florès dans la chanson populaire. Pour illustrer cette vision populaire, nous pouvons citer deux

chansons qui ont traversé les siècles et qui font toujours parti du répertoire actuel des chansons enfantines.

La chanson « Vive la rose » est datée du XVIIe siècle. Elle a été enregistrée au XXe siècle par Guy Béart et bien d'autres interprètes.

Texte 3) « Vive la rose », chanson populaire, XVIIe ou XVIIIe siècle

*Mon amant me délaisse
O gai ! Vive la rose !
Je ne sais pas pourquoi
Vive la rose et le lilas !*

*Il va t'en voir une autre
O gai ! Vive la rose !
Bien plus belle que moi,
Vive la rose et le lilas !*

*On dit qu'elle est malade
O gai ! Vive la rose !*

*Peut-être qu'elle en mourra
Vive la rose et le lilas !*

*Si elle meurt dimanche
O gai ! Vive la rose !
Lundi on l'enterrera
Vive la rose et le lilas !*

*Mardi, (il) r'viendra me voir
O gai ! Vive la rose !
Mais je n'en voudrais pas
Vive la rose et le lilas !*

Cette chanson est toujours très appréciée par les étudiants en classe de langue car elle est amusante et très facile à chanter, les vers sont courts et se répètent deux par deux. Chaque couplet comporte une surprise et la chute finale voit la vengeance de la pauvre fille délaissée.

Il n'est pas nécessaire d'expliquer en classe la métaphore de « la rose et du lilas » qui scande chaque couplet. Cette opposition binaire rentre dans le grand paradigme « du

chou et de la carotte », « de la figue et de la banane » et autres métaphores analogiques végétales. En français, on dit que les petits garçons naissent dans les choux et les petites filles dans les roses. Même élevés en milieu urbain loin du potager du quotidien, les étudiants comprennent d'eux-mêmes la symbolique sexuelle en arrivant à maturité.

L'autre grande chanson populaire, c'est « À la claire fontaine »

Texte 4) « À la claire fontaine », chanson populaire, XVIIe ou XVIIIe siècle

À la claire fontaine
M'en allant promener
J'ai trouvé l'eau si belle
Que je m'y suis baigné(e)

Sous les feuilles d'un chêne
Je me suis fait sécher
Sur la plus haute branche
Un rossignol chantait

Chante rossignol chante
Toi qui as le cœur gai
Tu as le cœur à rire
Moi je l'ai à pleurer

J'ai perdu mon ami
Sans l'avoir mérité
Pour un bouton de rose
Que je lui refusai

Je voudrais que la rose
Fût encore au rosier
Et que mon tendre ami
Soit encore à m'aimer.

Refrain
Il y a longtemps que je t'aime
Jamais je ne t'oublierai
Il y a longtemps que je t'aime
Jamais je ne t'oublierai

Cette chanson est écrite pour être chantée par une jeune fille. Il existe une version masculine dans laquelle le chanteur a perdu son amie pour un bouquet de roses qu'il lui refusait. Cependant, la symbolique virginale du bouton de rose est plus en accord avec la logique interne du texte.

Bien sûr, le rossignol (petit oiseau qui chante à l'aube pour les amants dans les chansons de troubadours), le chêne, arbre robuste et vigoureux, et la fontaine à l'eau fraîche et vivifiante, peuvent donner matière à une analyse symbolique psychanalytique

du type de celles popularisées par Bruno Bettelheim pour les contes de fées. Ce qu'il faut retenir de ces textes, c'est que la rose s'impose dans la chanson pour parler de la sexualité comme métaphore naturelle du vagin, métaphore comprise de tous sauf peut-être des petits enfants ; hors contexte explicite du type « Ne pas montrer sa rose ».

Cette chanson « À la claire fontaine » est connue de tous les Français et a inspiré en particulier la chanson « Dans l'eau de la claire fontaine », chanson de Georges Brassens en 1961.

Texte 5) « Dans l'eau de la claire fontaine » Georges Brassens (1961)

*Dans l'eau de la claire fontaine
Elle se baignait toute nue.
Une saute de vent soudaine
Jeta ses habits dans les nues.*

*En détresse, elle me fit signe,
Pour la vêtir, d'aller chercher
Des monceaux de feuilles de vigne,
Fleurs de lis ou fleurs d'oranger.*

*Avec des pétales de roses,
Un bout de corsage lui fit.
La belle n'était pas bien grosse
Une seule rose a suffit.*

*Avec le pampre de la vigne,
Un bout de cotillon lui fit,
Mais la belle était si petite
Qu'une seule feuille a suffi.*

*Elle me tendit ses bras, ses lèvres,
Comme pour me remercier...
Je les pris avec tant de fièvre
Qu'ell' fut toute déshabillée.*

*Le jeu dut plaire à l'ingénue,
Car, à la fontaine souvent,
Ell' s'alla baigner toute nue
En priant Dieu qu'il fit du vent,
Qu'il fit du vent...*

La rose est présente dans la chanson de Brassens mais il évite de reprendre telle quelle la métaphore habituelle. Les pétales de roses deviennent ici, dans un cadre pastoral et délicat, arcadien, un des moyens de jouer tendrement avec la pudeur de l'ingénue pour donner la matière à fabriquer un corsage. La feuille de la vigne est associée avec les pétales de rose. Cette même feuille de vigne qui fut rajoutée aux sculptures antiques pour cacher une nudité que les mœurs de la chrétienté ne toléraient plus de voir exhibée.

tulipe est la reine des fleurs. Mais passé ce règne, grandiloquent et pompeux, voué à l'alignement et à la symétrie, les reines et favorites réintroduiront la rose (et son discours amoureux) au centre de leurs jardins.

On attribue en particulier à la reine d'origine polonaise Marie Leszczyńska épouse de Louis XV, l'engouement de la cour royale française pour les roses. Mais l'histoire de la peinture retiendra en particulier les nombreux portraits de Mme de Pompadour ; la favorite pose dans une avalanche de rubans roses et de guirlandes de roses roses. Notons, en particulier le portrait peint par François Boucher en 1745. Sous l'influence des reines et favorites, les jardins de Versailles se couvriront de roses. La vocation royale de la rose continuera à s'affirmer avec la reine Marie-Antoinette. On peut citer par exemple le portrait « Marie-Antoinette à la rose » peint par Élisabeth Vigée Le Brun en 1783.

La rose des roseraies, fleur aristocratique

La rose a donc très tôt pris une place à part dans la symbolique amoureuse. Si la petite églantine est une fleur populaire et rurale, les jardins royaux vont faire une place importante aux rosiers et roseraies. À l'époque classique, sous le règne de Louis XIV, la

Avec l'Empire, la rose, de royale devient impériale. Joséphine (Marie Joséphe Rose) de Beauharnais voue un culte à cette fleur. La roseraie de la Malmaison deviendra la référence de toutes les roseraies à la mode au XIXe siècle. C'est aussi la période où la création de nouvelles variétés est la plus dynamique. Les boutures de roses seront les seuls produits qui continueront à s'échanger pardessus la Manche malgré le blocus continental voulu par l'empereur. Pour illustrer cette période on peut se reporter au tableau de Jean-Louis Victor Viger peint en 1866 qui représente avec nostalgie l'empereur Napoléon Ier tel un dieu de l'Olympe au milieu de ses roses.

Elle a perdu en innocence. Elle devient appréciée plus en tant que signe extérieur de richesse que pour son analogie avec le corps féminin. Les poètes deviennent réticents à y faire référence. Comme il est dit dans la célèbre maxime généralement attribuée à Gérard de Nerval : « Le premier qui a comparé la rose à une femme était un poète, le deuxième un idiot ». Le poète se doit d'être un créateur et il se défie d'une expression devenue un cliché, bonne pour les vers de mirliton. Pour illustrer les changements intervenus au XIXe siècle dans la référence à la rose, nous citerons Victor Hugo et Charles Baudelaire.

La rose et mademoiselle Rose. Une façon de contourner la référence directe à la rose, ce sont les poèmes dédiés à Rose car le mot rose est devenu un prénom qui se décline en Marie-Rose, Rose-Marie, Rosine, Rosalie ou Roseline. En 1831, Victor Hugo publia le poème « Je ne songeais pas à Rose », mis en musique par Julos Beaucarne en 1969.

L'effacement de la rose

Au XIXe siècle, de royale puis impériale, la rose va devenir bourgeoise, une fleur qui permet d'afficher sa réussite économique. En poésie, la rose va être victime de son succès.

Texte 6) « *Je ne songeais pas à Rose* » Victor Hugo (1831)

*Je ne songeais pas à Rose ;
Rose au bois vint avec moi ;
Nous parlions de quelque chose,
Mais je ne sais plus de quoi.*

... / ...

*La rosée offrait ses perles,
Le taillis ses parasols ;
J'allais ; j'écoutais les merles,
Et Rose les rossignols.*

... / ...

*Moi, seize ans, et l'air morose.
Elle vingt, ses yeux brillaient.
Les rossignols chantaient Rose
Et les Merles me sifflaient.*

... / ...

*Je ne vis qu'elle était belle
Qu'en sortant des grands bois sourds.
- Soit ; n'y pensons plus ! dit-elle,
Depuis, j'y pense toujours.*

Ce poème s'inscrit dans la lignée de « À la claire fontaine ». Mais, si on y retrouve tous les éléments symboliques déjà connus (le bois profond, la source claire, le pied nu dans l'eau fraîche, etc.), le poème diffère dans la forme et dans le fond. Dans la forme, car le mot « rose » n'est jamais explicitement cité. Hugo parle du prénom Rose, de la rosée (qui n'a pas la même racine étymologique que le mot « rose »), fait des rimes ou des assonances avec « morose » ou « rossignols » mais n'écrit jamais le mot « rose ». Dans le fond, car les poèmes vus précédemment sont des poèmes écrits par des hommes adultes pour séduire de très jeunes filles (sauf dans la chanson populaire où les femmes peuvent s'exprimer plus facilement à la première personne). Hugo choisit de renverser les rôles. Il se montre en jeune adolescent maladroit qui ne sait pas voir les avances que lui fait

une jeune fille un peu plus âgée. Ronsard demandait à Cassandre de se donner pour ne pas avoir de regrets une fois vieille. Hugo, une fois vieux, parle de ses regrets de n'avoir pas su voir Rose qui se donnait.

Le refus de la rose Pompadour. L'autre coupure beaucoup plus radicale dans la tradition poétique, c'est celle de Charles Baudelaire. Le poète-maudit, auteur des « Fleurs du mal », ne cite quasiment jamais « la rose » dans ces poèmes, à un point où cela paraît une stratégie délibérée d'évitement.

Le poème de Baudelaire qui dans l'intention argumentative peut être comparée à « l'Ode à Cassandre » de Ronsard, c'est « L'invitation au voyage ». Dans « L'invitation au voyage », les fleurs se doivent d'être rares et exotiques pour être appréciées. La rose est devenue une fleur trop bourgeoise et trop française pour éveiller les sens et l'imagination.

*Texte 7) « L'invitation au voyage », Charles Baudelaire (1821–1867),
musique Léo Ferré 1957*

... / ...
Les plus rares fleurs
Mêlant leurs odeurs
Aux vagues senteurs de l'ambre,
 ... / ...
Là, tout n'est qu'ordre et beauté,
Luxe, calme et volupté.
 ... / ...

Les soleils couchants
Revêtent les champs,
Les canaux, la ville entière,
D'hyacinthe et d'or ;
 ... / ...
Là, tout n'est qu'ordre et beauté,
Luxe, calme et volupté.

Si l'on fait une recherche un peu systématique dans les poèmes de Baudelaire, « la rose » apparaît dans deux poèmes des

Fleurs du mal, mais il s'agit de contre-emploi. Nous trouvons les « roses fanées » du poème Spleen.

Texte 8) « LXXVI – Spleen. J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans. »
Charles Baudelaire

... / ...
Je suis un vieux boudoir plein de roses fanées,
Où gît tout un fouillis de modes surannées,
Où les pastels plaintifs et les pâles Boucher
Seuls, respirent l'odeur d'un flacon débouché.
... / ...

Serge Gainsbourg écrira en 1975 la chanson sarcastique « Les roses fanées » que l'on peut préférer à son amère chanson parodique « Ronsard 58 ». Pour Baudelaire, les roses fanées renvoient d'abord à la peinture de François Boucher, peintre rococo du XVIIIe, c'est-à-dire qu'elles sont associées à la mièvrerie des boudoirs de la Pompadour.

Ces roses-là imprègnent la mémoire collective des poètes du XIXe mais elles sont en opposition avec les canons de beauté et de séduction du romantisme.

La critique de « la rose » faite femme est plus explicite dans le poème « L'idéal » qui traite de l'idéal féminin.

Texte 9) « L'Idéal », Charles Baudelaire

... / ...
Je laisse à Gavarni, poète des chloroses,
Son troupeau gazouillant de beautés d'hôpital,
Car je ne puis trouver parmi ces pâles roses
Une fleur qui ressemble à mon rouge idéal.
... / ...

En opposition aux aquarelles de Paul Gavarni, Baudelaire oppose les corps sculptés dans le marbre par Michel Ange pour exalter la force de son idéal féminin. Il fait rimer rose avec chlorose, la chlorose étant le manque de chlorophylle, maladie qui affecte en particulier les rosiers. La rose rose s'oppose au rouge sang dans une nouvelle esthétique qui exalte la vigueur et la sensualité en

opposition au maniérisme et à la sentimentalité puérile qui sont associés à la rose de la marquise de Pompadour.

Dans le recueil « Les épaves. Complément aux Fleurs du mal », nous trouvons d'autres poèmes dans lesquels Baudelaire cite la rose, en particulier le long poème « Femmes damnées. Delphine et Hippolyte » qui illustre les amours lesbiennes.

Il est difficile de maintenir ce manifeste poétique basé sur le refus de la référence à la rose lorsque l'on est poète de langue française. À notre avis, la fleur rose reste présente de façon subliminale dans la poésie

de Baudelaire à travers la référence fréquente à la couleur rose. Le rose et le noir (Baudelaire aime coupler les couleurs) est un moyen chez lui de décrire la peau et le corps féminin.

Texte 10) « Lola de Valence », Charles Baudelaire

*Entre tant de beautés que partout on peut voir,
Je comprends bien, amis, que le désir balance ;
Mais on voit scintiller en Lola de Valence
Le charme inattendu d'un bijou rose et noir.*

La rose dans le microsillon

Si les poètes se méfient de la rose, les chansonniers ne l'ont jamais délaissée. Au XXe siècle, le thème de la rose de Ronsard est repris régulièrement jusqu'à nos jours, de la chanson de cabaret (« Ah Mademoiselle Rose » de Polin en 1906) jusqu'à une version rap à l'eau de rose (« Ma rose peu commune », 2009). Nous allons citer quatre ou cinq

de ces chansons, présentes sur les ondes radiophoniques, pour montrer comment ce thème s'acclimate au nouveau statut de la femme dans la société.

Après-guerre en 1948, Raymond Queneau écrit pour la chanteuse Juliette Gréco la chanson « Si tu t'imagines ».

Texte 11) « Si tu t'imagines » Raymond Queneau (1948)

*Si tu crois petite
si tu crois ah ah
que ton teint de rose
... / ...
si tu crois petite
xa va xa va xa va
va durer toujours
ce que tu te goures
fillette fillette
ce que tu te goures
... / ...*

*allons cueille cueille
les roses les roses
roses de la vie
et que leurs pétales
soient la mer étale
de tous les bonheurs
... / ...*

Dans cette chanson, Queneau reprend le poème de Ronsard mais l'invitation est faite par une femme âgée s'adressant à une jeune fille sur un ton maternel, le conseil de l'aînée à la cadette. L'invitation au plaisir est donc une invitation désintéressée. Il ne s'agit plus d'une déclaration d'amour, d'un chantage, d'une manipulation mais d'une volonté d'éduquer pour que l'enfant devienne un adulte libre et heureux. Le « Carpe diem » devient « cueille les roses » et ces roses sont

des moments de plaisir liés à la beauté de la jeunesse.

Dans les années 1960 de Saint-Germain des Prés, la femme n'est plus l'objet du poème, ni seulement l'interprète de la chanson, elle devient auteur(e)-compositrice-interprète. Barbara a écrit plusieurs chansons sur la rose. Citons « Chapeau bas » en 1961 qui reformule, d'un point de vue féminin, la descente au jardin de la rose de Ronsard.

Texte 12) « Chapeau bas », Barbara (1961)

*Est-ce la main de Dieu,
Est-ce la main de Diable,
Qui a mis cette rose,
Au jardin que voilà ?
Pour quel ardent amour,
Pour quelle noble dame,
La rose de velours,
Au jardin que voilà ?
.../...
Le voilier qui s'enfuit,
La rose que voilà,
Et ces fleurs, et ces fruits,
Et nos larmes de joie,*

*Qui a pu nous offrir,
Toutes ces beautés-là,
Cueillons-les sans rien dire,
Va, c'est pour toi et moi.*

*Est-ce la main de Dieu,
Ou celle du Malin,
Qui, un jour, s'unissant,
Ont croisé nos chemin ?
Est-ce l'un, est-ce l'autre ?
Vraiment, je ne sais pas,
Mais, pour cet amour là,
Merci et chapeau bas.*

Toujours d'un point de vue féminin, une très belle chanson écrite par une femme en 1964 : « Mon amie la rose ». Cette chanson fut interprétée par Françoise Hardy à ses débuts et la chanson reste associée à la

personnalité de la chanteuse. Ce texte a été revisité par Natacha Atlas en 1999, dans une version danse du ventre qui nous rappelle que la rose (*warda*) est aussi un thème très riche de la chanson arabe et orientale.

Texte 13) « Mon amie la rose », Cécile Caulier (1964)

*On est bien peu de chose
Et mon amie la rose
Me l'a dit ce matin
À l'aurore je suis née
Baptisée de rosée
Je me suis épanouie
Heureuse et amoureuse
Aux rayons du soleil
Me suis fermée la nuit
Me suis réveillée vieille*

*Pourtant j'étais très belle
Oui j'étais la plus belle
Des fleurs de ton jardin*

*On est bien peu de chose
Et mon amie la rose
Me l'a dit ce matin
Vois le dieu qui m'a faite
Me fait courber la tête
Et je sens que je tombe
Et je sens que je tombe
Mon cœur est presque nu
J'ai le pied dans la tombe
Déjà je ne suis plus*

*Tu m'admirais hier
Et je serai poussière
Pour toujours demain.*

*On est bien peu de chose
Et mon amie la rose
Est morte ce matin
La lune cette nuit
A veillé mon amie
Moi en rêve j'ai vu
Éblouissante et nue
Son âme qui dansait
Bien au-delà des nues
Et qui me souriait*

*Crois celui qui peut croire
Moi, j'ai besoin d'espoir
Sinon je ne suis rien*

*Ou bien si peu de chose
C'est mon amie la rose
Qui l'a dit hier matin.*

Cette chanson rappelle que du point de vue féminin, la peur de la vieillesse, de l'abandon, de l'amour qui s'en va est peut-être plus présente que la recherche du plaisir dans l'évocation de la beauté passagère de la rose.

Plus récemment une icône de la beauté féminine a réussi sa reconversion des podiums, en passant du mannequinat à la chanson tendre, à la ballade. Son premier texte fait, lui aussi, référence à la rose de Ronsard, c'est « Quelqu'un m'a dit » écrit par Carla Bruni en 2002.

Texte 14) « Quelqu'un m'a dit », Carla Bruni (2002)

... / ...

*On me dit que nos vies ne valent pas grand chose
Elles passent en un instant comme fanent les roses
On me dit que le temps qui glisse est un salaud
Que de nos chagrins il s'en fait des manteaux
Pourtant quelqu'un m'a dit...*

Refrain

*Que tu m'aimais encore
C'est quelqu'un qui m'a dit que tu m'aimais encore
Serait-ce possible alors ?*

... / ...

Dans cette chanson, le « on » est connu de tous les collégiens français. Le premier « on » fait référence à Pierre de Ronsard pour sa rose et le deuxième « on » fait référence à Charles d'Orléans (XVe siècle) pour « Le temps a laissé son manteau ».

En partie libérée de ses obligations de première dame de France, Carla Bruni a tenté de renouveler son premier succès avec un nouveau texte inspiré des classiques de la littérature française « Le temps perdu » en 2010.

Texte 15) « Le temps perdu » Carla Bruni (2010)

... / ...

*Je te propose
Le temps des cerises
Et des roses
Le temps des caresses soyeuses
Laissons du temps
À la douceur des choses*

... / ...

Nous arrêterons là les citations de textes en références. Bien d'autres textes de chansons sont dans la mémoire collective (comme la scie « L'important, c'est la rose » de Gilbert Bécaud en 1967) ou dans les manuels de

littérature et dans les anthologies poétiques. Même un chanteur comme Claude Nougaro, élevé à la rigoureuse école d'Audiberti, ne peut s'empêcher de faire rimer la vie avec les roses (« Rimes », 1981).

Pour finir notre bouquet, nous n'ajouterons que deux roses, celles de deux contemporains de Ronsard, Malherbe et

Agrippa d'Aubigné. La jeune fille morte trop tôt et la femme âgée toujours aimée, la rose et la mort, éros et thanatos.

Texte 16) Deux pétales de la Renaissance

François de Malherbe (1555–1628)

Et rose elle a vécu ce que vivent les roses, l'espace d'un matin.

Théodore Agrippa d'Aubigné (1552–1630)

Une rose d'automne est plus qu'une autre exquise.

**Ramassons les pétales étalés sur
la page étale.**

En guise de récapitulatif, nous avons relevé dans cet article plusieurs thèmes annexes à la symbolique de la rose : la rose mystique, la rose christique, la rose blanche, symbole de pureté et de virginité, la rose emblème, symbole nationaliste ou politique, etc. Mais le thème principal dominant depuis l'Antiquité gréco-latine, c'est la rose, symbole du sexe féminin (par analogie morphologique) qui devient symbole du plaisir féminin de la jeune fille pubère. Modalité sémantique que l'on retrouvera tant dans la poésie de cour que dans la chanson paillardes et populaire.

Cette symbolique s'associe à celle de la fragilité de la beauté et de la jeunesse et donc de l'urgence à profiter des plaisirs charnels. Ce sera en particulier le cas de tous les poèmes qui reprennent l'injonction de Pierre de Ronsard.

Mais à côté de cette symbolique du plaisir sexuel s'est développé dès le XIIe siècle avec l'amour courtois, une symbolique

du sentiment amoureux. Les deux thématiques du sentiment amoureux et du plaisir sexuel vont fusionner en particulier au XIXe siècle, moment où s'imposent l'individualisme existentiel et la réciprocité devenue nécessaire entre le désir charnel et le sentiment.

Le XIXe siècle est aussi la période où l'image de la rose, symbole de l'amour, est devenue un cliché trop ressassé, une facilité que l'artiste s'efforce d'éviter. Le thème se maintient dans la poésie mais il y est fait allusion soit de manière ironique soit de manière subliminale. C'est Charles Baudelaire qui illustre le mieux cette rupture.

Au XXe siècle, les femmes poètes et chanteuses reprennent le thème de la fragilité de la rose pour évoquer la fragilité du sentiment amoureux, se plaindre de la cruauté du temps qui passe et critiquer l'inconstance de l'amant. Mais, nous avons aussi des poètes hommes qui affirment la permanence de l'amour avec le temps, par exemple Georges Brassens s'adressant à sa compagne Pupchen, dans son poème « Saturne ».

Texte 17) « Saturne » Georges Brassens (1964)

... / ...

*C'est un dieu fort inquiétant,
pour se désennuyer un peu,
il joue à bousculer les roses.*

... /

Si la rose de l'Antiquité est originaire de Chine et de Perse, la rose est une fleur maintenant présente dans toutes les cultures. Chaque langue et chaque culture auront pourtant leurs propres représentations sémantiques, leur propres connotations, leurs propres références culturelles et artistiques, leurs propres mythologies.

En effet, par exemple, seules les langues latines présentent l'homophonie entre le mot pour la fleur rose et le mot pour la couleur rose, « la rose rose » se dira « *the pink rose* » en anglais et « *kulaap sii chomphuu* » กุหลาบสีชมพู en thaï. Chaque langue aura donc son champ lexical spécifique.

D'autre part, l'usage conversationnel et les références littéraires seront bien évidemment diverses selon les langues. Loris, Ronsard, Baudelaire, Queneau, Brassens ou Barbara sont des poètes de langue française. Ils ont construit une image de la rose que seuls les francophones peuvent se représenter dans toutes ses facettes. Mais, par la diffusion et l'influence de la culture française dans le monde, cette image se retrouve maintenant présente, en grande partie, dans la culture commune à toute l'humanité.

Le français, une langue d'échanges universitaires pour l'ASEAN*

Frédéric CARRAL**

I. Rapide historique de l'Asie du sud-est en relation avec l'Europe

Les pays de l'actuelle ASEAN, péninsule indochinoise et archipel insulindien, regroupent une grande variété de langues et de cultures et ont toujours été connectés au reste du monde. Le début des contacts directs, avec les nations européennes, date de la prise de Malacca par les Portugais en 1511, soit, il y a plus de cinq cents ans. Malacca avait des liens de vassalité avec le royaume d'Ayutthaya et une première ambassade portugaise fut alors envoyée au Siam.

Dans la période de l'ouverture des routes maritimes puis du commerce des épices, aux XVIIe et XVIIIe siècles, les Portugais furent suivis en Asie du Sud-est par les Hollandais et les Britanniques ; puis, par les Français au Siam et les Espagnols aux Philippines. Les relations diplomatiques entre Louis XIV, roi de France, et le roi Narai, roi du Siam (ou d'Ayutthaya), furent particulièrement intenses et comptent pour beaucoup, en Europe, dans l'intérêt porté à cette partie de l'Asie. Cependant, une révolution de palais, en 1688, entraîna l'expulsion des Français du Siam et les relations diplomatiques ne furent rétablies que sous le Second Empire (Napoléon III) pendant la période coloniale.

La période coloniale fut vécue très différemment selon les pays de l'ASEAN. Les Portugais ne se maintinrent qu'à Timor-Leste mais ils y restèrent jusqu'en 1975. La grande colonie néerlandaise de l'archipel indonésien fut un peu concurrencée par l'expansion britannique dans le Golfe du Bengale en Birmanie et Malaisie. Les États-Unis se substituèrent, en 1898, à la domination coloniale espagnole aux Philippines. Les Français, installés à l'embouchure du Mékong dès 1882, vont peu à peu constituer une grande Indochine française dont l'extension maximale sera atteinte avec les accords franco-siamois de 1907. Seul le Siam conservera son indépendance mais au prix d'une perte de plus du tiers de son territoire et grâce à un appel à la coopération européenne pour moderniser le pays.

L'occupation japonaise de l'Asie du sud-est pendant la seconde guerre mondiale, aura pour conséquence, à la fin de la guerre, l'indépendance de tous les nouveaux pays de l'Asie du Sud-est : Philippines en 1946, Birmanie en 1948, Indonésie en 1950, Malaisie en 1957 (rejointe en 1963 par les provinces malaises de Bornéo ; séparée de Singapour en 1965). L'indépendance des pays issus de l'Indochine française (Vietnam, Laos, Cambodge) est reconnue par les accords de Genève en 1954.

* Communication présentée au Séminaire « Enseignement/apprentissage du français dans le contexte de l'ASEAN » le lundi 5 août 2013 à l'université Naresuan, Phitsanulok, Thaïlande

** lecteur de français, l'université Thammasat

Dans le contexte de la guerre froide, les luttes pour les indépendances sont suivies par les guerres idéologiques entre partisans du système communiste ou du système capitaliste. La guerre du Vietnam (1955–1975) implique la plupart des pays de la région. Et le long conflit larvé (1978–1999), qui fait suite à la chute du régime Khmers Rouges, sera qualifié par certains historiens de troisième guerre d'Indochine. Cette fin du XXe siècle est celle de l'opposition entre les partisans de l'URSS et ceux des USA. Les langues russe et anglaise devinrent régionalement les outils privilégiés de la coopération internationale et universitaire.

II. L'ASEAN et le modèle de la construction de l'Union Européenne

C'est dans ce contexte de la guerre froide que sera créée, en 1967, l'ASEAN qui regroupera d'abord cinq pays ; les quatre pays de l'Insulinde (Philippines, Malaisie, Singapour, Indonésie) et la Thaïlande. Ils seront rejoints par un sixième pays, Brunei à son indépendance en 1984. L'ASEAN va s'imposer comme la principale association supranationale dans la région face à d'autres initiatives de nature politique comme l'association des Pays non-alignés (créée en 1955 à Bandung, Indonésie) ou économique comme l'association des Pays du Grand Mékong (1992). Avec la fin de la guerre froide (chute du Mur de Berlin en 1989) et les progrès de la mondialisation, l'ASEAN va recevoir l'adhésion du Vietnam (1995), du Laos et de la Birmanie (1997), et celle du Cambodge (1999). Timor-Leste devenu indépendant, en 2002, est depuis membre observateur. La crise économique régionale de 1997 a sensibilisé à l'interdépendance

nouvelle des pays du sud-est asiatique et à la nécessité de faire évoluer l'ASEAN pour devenir l'outil d'une meilleure régulation.

L'ASEAN, comme l'Union Européenne à ses débuts, est une association supranationale formée dans le but d'éviter de nouvelles guerres mais aussi de créer une sphère de prospérité par la création à terme d'un grand marché commun. Il n'y a quasiment pas, pour l'instant, dans l'ASEAN, de politique linguistique, culturelle ou éducative commune, ni de libre circulation des individus. Mais la prégnance du modèle de la construction européenne peut permettre d'envisager, à moyen terme, des mesures de coopération universitaires et scientifiques. Pourquoi ne pas rêver à un Erasmus-intra-Asean ?

Le modèle de l'Union européenne, c'est aussi l'égalité de toutes les langues nationales des pays membres et c'est un statut officiel protégé pour toutes les langues régionales ou minoritaires. Si l'apprentissage réciproque des langues de l'ASEAN se développe, il va entrer en concurrence sur le marché des cours de langues avec l'apprentissage des grandes langues internationales. Cependant, l'enseignement du français peut se développer avec la construction de l'ASEAN. Le français peut devenir une langue de travail commune entre ressortissants de plusieurs pays de l'ASEAN, en particulier dans certains domaines de la recherche universitaire.

III. La Francophonie et l'ASEAN

En ce qui concerne l'implication des pays de l'ASEAN dans la Francophonie, cela concerne principalement le Vietnam, le Laos et le Cambodge. C'est à la fin de la guerre froide, après la politique du Doi-Moi (dès 1986)

et surtout suite au VIIe sommet de la Francophonie en 1997 à Hanoi que les liens de coopération linguistique et culturelle entre la France et le Vietnam, les pays de l'Indochine et la Francophonie, se renouent après 40 ans d'interruption. Cette Francophonie passe par différents canaux, plus ou moins actifs selon les trois pays : la coopération bilatérale avec la France ou d'autres pays francophones ; l'OIF avec son outil de formation le Crefap (en particulier le projet Valofrase) ; l'AUF constituée d'un réseau, de plus en plus dense, d'universités ; les associations nationales de professeurs de français en relations avec la FIPF ; et d'autres réseaux.

L'importance donnée à l'enseignement du français est très différente selon les pays de l'ASEAN. La Thaïlande (67 millions d'habitants) a une politique ininterrompue de l'enseignement du français comme seconde langue étrangère depuis la fin du XIXe siècle. Le Vietnam (90 millions d'habitants), le Laos (7 millions d'habitants) et le Cambodge (15 millions d'habitants) qui ont été sous domination coloniale française pendant plus de cinquante ans, ont interrompu la coopération avec la France pendant les quarante premières années de leurs indépendances avant de rejoindre le réseau francophone et de faire à nouveau du français une des principales langues enseignées. Aux Philippines (98 millions d'habitants), pays à dominante catholique avec un fort taux de scolarisation, l'intérêt pour le français est relayé par l'importante communauté de travailleurs philippins émigrés en France. Dans le système universitaire philippin, on compte 5,000 apprenants de français et deux universités avec des cursus de licence et de master. La Malaisie (28 millions

d'habitants) et l'Indonésie (245 millions d'habitants) ont des relations économiques avec la France et le français y est enseigné à l'université. En Malaisie, on compte 5,000 apprenants de français et deux universités avec cursus de licence de français. En Indonésie, on compte 30,000 apprenants de français pour 600 professeurs universitaires, dix départements universitaires de français dont un avec un cursus de master. Le Myanmar (55 millions d'habitants) a sacrifié son système universitaire suite aux manifestations étudiantes de 1988, l'enseignement du français y est devenu minime malgré la présence d'entreprises françaises dans le pays. Singapour (5 millions d'habitants) et Brunei (300,000 hab.) ont choisi de dispenser des enseignements universitaires en anglais ; le français n'y est enseigné qu'à titre d'option culturelle, ceux (assez nombreux à Singapour) qui souhaitent suivre un cursus spécialisé en français doivent le faire à l'étranger.

L'ASEAN regroupe 558 millions d'habitants répartis dans dix pays. La population des quatre pays de l'ASEAN adhérents à l'OIF (Organisation Internationale de la Francophonie) s'élève à 178 millions d'habitants.

IV. La Thaïlande pilier régional de la Francophonie

En Thaïlande, le français est largement enseigné dans le secondaire et à l'université. Mais de nombreuses interrogations se posent sur ce que deviendra l'enseignement du français dans la prochaine décennie. En 2001, la réforme du concours d'entrée à l'université a entraîné une plus grande variété de choix

pour la seconde langue étrangère (chinois et japonais, puis coréen, russe, allemand...) et une diminution des effectifs d'apprenants du français dans le secondaire. Cependant à l'université, l'accroissement global des effectifs universitaires a fait que le français a plutôt gagné en nombre d'étudiants même s'il a perdu en importance relative. Sur les 160 établissements d'enseignement supérieur en Thaïlande, il y a actuellement quinze universités¹ qui proposent une licence de français et trois² d'entre elles, un programme de master. Le français est enseigné comme matière optionnelle dans une douzaine d'autres universités.

a) Les cursus de licence de français

En ce qui concerne les cursus de licence de langue française en Thaïlande, le nombre de candidats pour entrer en licence majeure de français n'est pas limité par le manque d'attrait de la langue française, il l'est surtout par des règles administratives restrictives d'accès à l'enseignement supérieur. L'accès à l'université est restreint en Thaïlande par un *numerus clausus* et la sélection se fait sur la base d'un concours national (trois séries d'épreuves GAT, PAT, O-NET) suivi de sélections propres à chaque université. Cette procédure s'est beaucoup complexifiée cette dernière décennie et elle est l'objet de nombreuses

critiques. Les futurs étudiants doivent faire preuve de stratégies qui tiennent plus du jeu de hasard que de la performance académique. De plus, dans l'expression de leurs vœux, ils vont par exemple choisir délibérément des filières ou des universités peu valorisées pour s'assurer une meilleure chance d'accès à l'enseignement supérieur.

Dans la plupart des universités, il est demandé aux candidats optant pour une licence en majeure français d'avoir déjà étudié le français dans le secondaire ; alors que pour les autres langues (russe, allemand, espagnol, japonais...), il est possible de s'inscrire en licence de langue étrangère en débutant complet. Le français est en quelque sorte victime de son ancienneté dans le système scolaire. Il y a trop peu de cursus ouverts aux débutants complets et les cursus réservés aux non-débutants connaissent des difficultés administratives restrictives lors des procédures d'inscription.

Le profil socio-économique des étudiants en spécialité français s'est beaucoup modifié. Le français qui était encore, il y a vingt ans, le choix de l'élite, est de plus en plus le choix des nouvelles classes moyennes. Par ailleurs, le choix des étudiants pour la langue française est bien trop souvent un choix par défaut pour des étudiants peu portés sur les études scientifiques et les cursus longs. La conséquence est que la plupart des

¹ Les quinze universités sont : universités publiques (Kasetsart, Khon Kaen, Thammasat, Srinakharinwirot, Silpakorn (2), Prince of Songkla, Naresuan, Mahasarakham), université publique ouverte (Ramkhamhaeng), universités publiques autonomes (Chulalongkorn (2), Chiang Mai, Burapha), université Rajaphat (Chandrakasem), universités privées (Assumption, Rangsit).

² Université Chulalongkorn (Master études françaises, Master of French for Business World), Université Thammasat (Master études françaises, Master traduction français-thaï), Université Kasetsart (Master didactique du français et de l'anglais).

étudiants de français actuels souhaitent travailler directement après l'obtention de leur diplôme de licence. Dorénavant, bien peu souhaitent continuer leurs études en master et doctorat ou bien s'orienter vers l'enseignement du français ; le métier d'enseignant ne fait plus beaucoup rêver. La plupart rêvent de travailler comme hôtesse de l'air, guide touristique ou secrétaire dans une entreprise internationale.

b) Les masters de français et les cursus internationaux

Actuellement, le système thaïlandais reste très compartimenté. D'un côté des cursus en thaï réservés pour les nationaux avec un *numerus clausus* à l'entrée, des promotions limités et homogènes ; d'un autre côté, des cursus dits internationaux n'accueillant que des étrangers pour des formules courtes et onéreuses. Le système universitaire thaïlandais a connu une forte croissance passant d'une dizaine d'institutions universitaires, dans les années 1950, à plus de 160 établissements de nos jours. Ce développement massif s'est fait en reproduisant par scissiparité le modèle initial et en proposant des formations de plus en plus standardisées. Il y a eu prolifération en particulier des mêmes programmes de mini-MBA proposant cours d'anglais, comptabilité et bureautique. Il s'agit maintenant pour les universités thaïlandaises de réussir une évolution qualitative, vers des formations plus diversifiées menant à la recherche scientifique dans un cadre ouvert à l'international. Pour réussir cela, l'insertion dans les réseaux universitaires francophones et la création de cursus internationaux en français peuvent être des moyens à privilégier.

Les métiers de l'enseignement et de la recherche ne sont plus suffisamment attractifs pour les étudiants thaïlandais. Une des conséquences est la difficulté à recruter des étudiants dans les programmes de master de (ou en) français. Chaque année, les quinze programmes de licence de français forment environ 300 nouveaux diplômés mais seulement une trentaine d'entre eux continuent leurs études en master et la plupart de ces candidats au master, soit changent d'orientation, soit partent étudier à l'étranger. Il ne reste qu'une douzaine de candidats qui se répartissent dans les quatre programmes de master en français actuellement proposés, en 2013, par trois universités, Chulalongkorn, Thammasat et Kasetsart. Cela signifie qu'à très court terme, étant donné les nouvelles contraintes en termes d'effectifs minimums pour le maintien des cursus, ces programmes sont destinés à fermer si aucune mesure n'est prise (on peut imaginer par exemple, la collaboration interuniversitaire, la proposition de bourses d'études, l'ouverture des cursus à des étudiants étrangers, la modification des cursus, etc.).

Outre le volume des effectifs étudiants, le renouvellement du corps enseignant est tout aussi préoccupant pour la viabilité des programmes de master. La crise économique asiatique de 1997 a eu pour conséquence la modification du statut des enseignants universitaires nouvellement recrutés lesquels ne bénéficient plus du statut de fonctionnaire (ils sont dorénavant des contractuels renouvelables). Par ailleurs, avec la mise en place des nouvelles procédures de contrôle qualité, le travail administratif des enseignants s'est considérablement alourdi. Il se pose

donc un vrai problème de recrutement des enseignants universitaires. La direction de mémoires de master requiert maintenant des enseignants titulaires d'un doctorat, or il s'agit d'une tâche lourde de diriger des mémoires soutenus en français par des étudiants de langue seconde et non spécialisés en sciences humaines. Là aussi, pour pallier à la pénurie d'enseignants qualifiés, volontaires pour la direction de mémoires, des réformes doivent être entreprises. La viabilité des programmes de master tient tout autant à la démographie étudiante qu'à la structure du corps enseignant.

V. Le français, langue universitaire en Asie

Le français est langue officielle de nombreux pays d'Europe, d'Amérique du Nord, du Pacifique et surtout de l'Afrique mais elle n'est la langue première d'aucun pays asiatique. Le français est utile à l'international dans les domaines du sport, de la culture et dans plusieurs domaines professionnels comme le tourisme-hôtellerie mais son intérêt économique en Asie vient après ou en complément de la maîtrise de l'anglais, du chinois ou du japonais. Ceci dit, le français est une langue enseignée à l'université dans tous les pays du monde et la littérature scientifique en langue française est très développée. C'est une des grandes langues véhiculaires de la culture, de l'éducation et de la recherche scientifique. Si on souhaite développer des échanges universitaires avec des exigences de qualité, le français est, de toute évidence, un outil alternatif à l'anglais et au chinois dans le cadre de la création de programmes internationaux ouverts à des étudiants originaires de tous les pays.

Le français est une grande langue universitaire. L'université, institution de la renaissance carolingienne, a ses origines en Europe ; et la France est le pays européen avec la plus longue et la plus riche des traditions universitaires. Le français est une langue de l'activité universitaire internationale, une langue de travail dans l'enseignement supérieur et la recherche. Si l'anglais est devenu à la fin du XXe siècle la principale langue de communication et de publication pour les chercheurs scientifiques, le français est actuellement la seconde langue la plus utilisée quelle que soit la discipline scientifique. Donc, toute université qui souhaite développer l'orientation vers la recherche scientifique et l'ouverture aux réseaux universitaires internationaux, se doit de proposer à tous ses étudiants des cours de français.

De fait, la demande de français, comme matière à option ou discipline mineure, est de plus en plus forte dans les universités thaïlandaises. Cet attrait pour le français, matière optionnelle, s'explique en partie par le désir de continuer ses études de master ou de doctorat en Europe. Il existe des possibilités d'aides financières. La France maintient une politique de bourses visant les étudiants en master et doctorat. Le programme Erasmus-Mundus nécessite pour postuler de connaître au moins deux langues européennes. Y compris en l'absence de bourse, le faible coût relatif des frais de scolarité en France, la démocratisation du voyage aérien, l'attrait touristique de l'Europe, le prestige attaché à un diplôme européen et en particulier au séjour universitaire en France, tout cela fait que de nombreux étudiants thaïlandais continuent leurs études en Europe et en particulier en France.

VI. Conclusion

En conclusion, le français est une langue utile et nécessaire à la recherche scientifique. Les universités de l'ASEAN qui doivent s'ouvrir à la coopération internationale, à l'accueil d'étudiants étrangers, et gagner en qualité académique, ont intérêt à développer l'offre de formation en français, en particulier de proposer plus largement le français comme matière à option ou spécialité mineure dans l'ensemble des cursus. Il ne

s'agit plus de former seulement des professeurs de français mais de former des universitaires de toutes disciplines, aptes à travailler dans leurs domaines respectifs en utilisant leurs connaissances de la langue française et de la culture universitaire française. Le français peut devenir un des espaces de travail commun à de nombreux universitaires ressortissants des pays de l'ASEAN.

Bibliographie

- BOONTHARM Thida. *Contribution à l'histoire de l'enseignement en Thaïlande*. Thèse à l'école Pratique des Hautes Etudes (non publiée), soutenue en 1977.
- CARRAL Frédéric. *Les arts libéraux. Quelle identité disciplinaire pour les étudiants thaïlandais en études françaises ?*. article pp. 4–19, paru dans le *Bulletin de l'ATPF*, n°124, Bangkok, Thaïlande, juillet-décembre 2012.
- DOVERT Stéphane et IVANOFF Jacques (sous la direction de). *Thaïlande contemporaine, Les Indes savantes*. Irasec, Paris, 2011.
- BARON-GUTTY Audrey. *L'éducation en Thaïlande : limites et enjeux*. pp. 423–442.
- BOISSEAU du ROCHER Sophie. *La Thaïlande au sein de l'ASEAN : une diplomatie en perte de vitesse ?*. pp. 543–560.
- DOVERT Stéphane. « *La Thaïlande prête pour le monde* » ou de *l'usage intensif des étrangers dans un processus de construction nationale*. pp. 201–260.
- JITTASEVI Kajit. *La politique étrangère de la Thaïlande au XXIe siècle : entre la quête de sens et la recherche d'une place dans le monde globalisé*. pp. 561–590.
- GALLAND Xavier. *Histoire de la Thaïlande*. PUF, Collection Que sais-je ?, Paris, 1998.
- ROJANA-ANUN Suthisa. *Les représentations du français en Asie du sud-est. Le cas des étudiants en licence de français au Cambodge, au Laos, à Singapour, en Thaïlande et au Vietnam*. Thèse en sciences du langage (non publiée, disponible en ligne) soutenue à l'université du Mans en 2005.

Liens Internet :

Diaporama utilisé lors de la communication orale relative à cet article, consultable sur le lien :

<http://thammasat.academia.edu/FredericCarral>

L'utilisation des TICE dans les cours de français à l'Université Naresuan

Wilai SILAPA-ACHA*

Résumé

L'utilisation des TICE est considérée aujourd'hui comme une stratégie incontournable pour l'enseignement et l'apprentissage. Cependant, tous les enseignants n'en font pas le même usage. Notre enquête par questionnaire (en annexe) fournit des informations sur cette utilisation des TIC en termes quantitatifs, qualitatifs et, pour ce qui est des étudiants, en termes de satisfaction. Quel est le niveau de « compétence informationnelle » des enseignants et des étudiants en matière de TIC ? Quel est leur degré d'équipement en matériel informatique ? Quel est le niveau réel d'intégration des TIC dans l'enseignement ? Quels sont ces TIC ? Quel est le regard porté par les apprenants sur l'utilisation faite par leurs enseignants de ces technologies ?... Pour répondre à toutes ces questions, nous avons enquêté auprès de l'ensemble des enseignants et étudiants de la section de français de l'Université Naresuan.

Mots clés : usage des TICE, enseignement du français, Université Naresuan

Introduction

« La révolution numérique est tellement rapide que même ceux qui ont un peu d'avance sont en retard ! »

Richard Descoings, politologue français¹

En Thaïlande, comme un peu partout sur la planète, la progression des TIC est rapide. Intégrée à la vie quotidienne d'une grande partie de la population, elle est présente dans la plupart des secteurs professionnels. Le ministère des technologies de l'information et de la communication a récemment rendu public son « cadre national de la politique

pour les TIC (2011–2020) » dans lequel sont présentées sept stratégies à mettre en œuvre pour le développement des TIC², notamment dans les secteurs suivants : économie, industrie, service public, environnement.

Notre travail se limitera au cadre de l'utilisation des TICE c'est-à-dire à l'application des TIC dans le domaine de l'éducation. En Thaïlande, l'introduction officielle des TIC dans le système éducatif date du tournant des années 2000³.

* Enseignante de français, Faculté des Sciences humaines et sociales, université Naresuan

¹ Richard Descoings, interview dans *Regards sur le numérique* (rslnmag.fr), 05/03/2008.

² http://www.mict.go.th/ewt_news.php?nid=3602&filename=index (consulté en mars 2013)

Les intitulés des sept stratégies sont les suivants : 1. Développement de l'infrastructure des TIC 2. Des TIC pour renforcer l'économie 3. Développement des compétences en TIC de la population pour 2020 4. Développement des TIC dans l'industrie 5. Les TIC dans le service public 6. Des TIC pour l'égalité sociale 7. Des TIC pour l'environnement durable.

³ C'est par le « cadre national de la politique d'éducation 1999 » que leur utilisation a été imposée dans le système éducatif.

Problématique. Aujourd'hui, il est manifeste qu'enseignants et étudiants sont devenus familiers des outils technologiques comme les ordinateurs ou les tablettes. Ils ont acquis une « compétence informationnelle » ou « littératie informatique »¹. Mais quel est leur niveau de connaissance en matière de TIC ? Si la technologie ne pose évidemment pas de problème aux enseignants en informatique ou aux enseignants « technophiles », on peut supposer qu'il en est tout autrement pour des enseignants nés avant la « révolution numérique » et ayant une formation littéraire. Quant aux étudiants, quelle utilisation font-ils des TIC dans le cadre de leurs études ? C'est ce que nous nous proposons de déterminer en nous intéressant au cas de la section de français de l'Université Naresuan de Thaïlande (UNT).

Le cadre et la méthode de travail

Notre étude se limite au contexte de la section de français de l'UNT. Elle porte sur l'utilisation des TIC dans les cours de français d'un point de vue à la fois quantitatif et qualitatif. La population étudiée est double : l'ensemble des enseignants de la section de français et l'ensemble des étudiants des trois premières années (48 au total : 17 en 1ère année, 15 en 2e année, 16 en 3e année). Les étudiants de quatrième année n'ont pas pu être interrogés car ils étaient alors en stage. Le questionnaire était composé de deux parties : la première, faite de 18 questions

fermées, visait essentiellement à évaluer le niveau de compétence et la fréquence d'utilisation des TIC dans l'enseignement ; la deuxième, faite notamment de questions ouvertes, avait notamment pour objet de connaître les objectifs pédagogiques ainsi que les outils utilisés. La passation du questionnaire (dont la première partie est reproduite en annexe) a été effectuée en classe au mois de janvier 2011. Elle a été réalisée de manière à assurer l'anonymat des répondants.

L'Équipement en TIC à l'Université Naresuan de Thaïlande (UNT)

À l'Université Naresuan, comme ailleurs dans le monde, l'utilisation des TIC est un choix jugé incontournable dans le processus éducatif actuel.

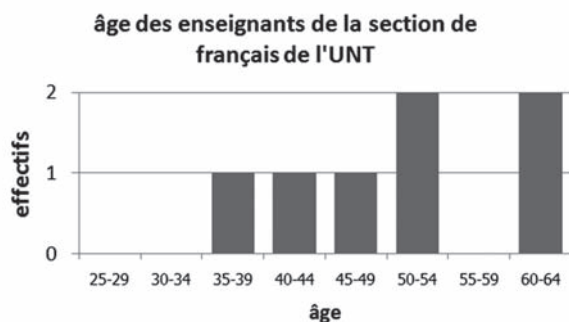
L'établissement est correctement équipé en informatique. Chaque enseignant dispose de son ordinateur personnel fourni par l'université. Chaque salle de classe est dotée d'un ordinateur, d'un vidéoprojecteur et d'un rétroprojecteur. Enfin, chaque faculté dispose de sa propre salle d'informatique pour l'enseignement.

L'utilisation des TIC par les enseignants

La section de français se composait en 2011 de sept enseignants (thaïlandais) de français. Il s'agit de six femmes et d'un homme. Ils sont âgés de 35 à 62 ans.

¹ http://www.edu.gov.mb.ca/m12/tic/litteratie/pdf/section_1.pdf (consulté en mars 2013)

Sur les sept enseignants, six ont répondu.

La totalité se considère comme des « utilisateurs de TICE » (cf. Questionnaire, Partie I, Question 1).

On observe cependant une sensible différence d'utilisation d'un enseignant à l'autre. Ainsi, seuls deux des enseignants font une utilisation quotidienne des TICE, contre trois « 3 ou 4 fois par semaine » et un « 1 ou 2 fois par semaine » (Q I-2). Cette variation en termes de fréquence se traduit logiquement par une variation en termes de compétence : quand on leur demande de s'auto-évaluer en matière de TIC (Q I-5), deux s'estiment « très bons », deux « bons », deux « moyens » et aucun « mauvais ».

Auto-évaluation des enseignants en matière de TICE : corrélation entre fréquence d'utilisation et compétence

Fréquence Compétence	tous les jours	3 ou 4 fois par semaine	1 ou 2 fois par semaine	jamais
très bonne	2			
bonne		2		
moyenne		1	1	
mauvaise				

Tous les enseignants disent maîtriser les outils de base des TIC (Q I-3) que sont le traitement de texte et la recherche d'informations en ligne. Pour ce qui a rapport plus directement à l'enseignement, tous ont déjà fait usage de dictionnaires en ligne et de sites web de traduction, et tous ont déjà consulté des sites internet d'exercices.

Qu'en est-il de l'utilisation des TIC en classe ? On pourrait s'attendre à ce que les enseignants qui maîtrisent « moyennement » les technologies informatiques y aient peu recours en classe. Or, ce n'est pas le cas : cinq disent se servir « souvent » de l'ordinateur en classe et un « très souvent » (Q I-12).

Fréquence d'utilisation des TIC en classe (en corrélation avec la compétence)

Fréquence Compétence	très souvent	souvent	peu souvent
très bonne	1	1	
bonne		2	
moyenne		2	
mauvaise			

Il nous reste maintenant à savoir comment les TICE sont utilisées en classe. La partie II du questionnaire était précisément consacrée à cet aspect qualitatif. Une des questions posées était : « *Comment utilisez-vous les TICE dans chaque cours ? Avec quels outils TIC (par exemple : avec la plateforme Moodle) ?* » Les réponses font apparaître un usage du seul ordinateur et pour un unique usage : l'accès à des sites internet. Voici la liste des sites internet cités par les répondants :

sites internet et adresses	nb de citations
Le Point du FLE (http://www.lepointdufle.net/)	3
Le français sur objectifs spécifiques (http://www.le-fos.com/)	1
Le français du Tourisme (sur http://lms.thaicyperu.go.th)	1
Languages Online (http://www.languagesonline.org.uk/)	1
LanguageGuide.org (http://www.languageguide.org/french/)	1
des sites d'actualités comme www.liberation.fr	1
d'autres sites FLE	1

Ces sites sont accédés essentiellement pour faire faire des exercices aux étudiants. Autrement dit, beaucoup de ressources disponibles semblent être inexploitées : les correcteurs orthographiques et grammaticaux (Word...), les outils de synthèse vocale (Acapela¹...), les applications de reconnaissance vocale (de type Siri), les logiciels de création d'exercices (QuestionWriter²), les documents audio (radios en ligne³, CD et DVD accompagnants les méthodes de français⁴...), les documents vidéo (<http://www.cinemafrancais-fle.com>),

¹ <http://www.acapela-group.fr/text-to-speech-interactive-demo.html>

² <http://www.questionwriter.com/>

³ La webradio universitaire www.nuradio.com diffuse chaque semaine une émission (« Horizon français ») réalisée par les enseignants de français de l'UNT visant à faire découvrir la langue et la culture française par des interviews, la sélection d'articles de presse, le commentaire de textes littéraires, etc.

⁴ *Taxi 1-2, Connexion 1-2, Alors ? 1-2, Scénario 1-2*, etc.

les réseaux sociaux (Facebook¹), les traducteurs automatiques (Google Translate², Reverso.net³...), etc.

Ce constat d'une utilisation des TICE à travers le seul réseau internet conduit à s'interroger sur la question de la formation : les enseignants souhaitent-ils développer leur utilisation des TIC en classe en acquérant de nouvelles compétences ? On leur a demandé s'ils seraient intéressés par une formation dans trois domaines : « l'utilisation du multimédia », « l'utilisation d'internet » et « la pédagogie relative aux modalités d'intégration des TICE dans le processus d'enseignement-apprentissage ». Sans surprise, aucun des enseignants n'est intéressé par une formation à l'internet qui est déjà abondamment utilisé en classe. Un seul enseignant souhaiterait suivre une formation en matière de multimédia. En revanche, quatre estiment qu'une formation générale sur les TICE leur serait profitable.

L'utilisation des TIC par les apprenants

Les apprenants de français font partie de la minorité privilégiée de leur classe d'âge ayant accédé à l'enseignement supérieur. Cela signifie-t-il pour autant qu'ils maîtrisent tous l'outil informatique ? Il leur a été demandé de s'auto-évaluer à ce sujet (Q I-5). Seuls 2.2% jugent leurs compétences « très bonnes » et 42.2% « bonnes ». La plupart (55.6%) s'estiment « moyens ». Toutefois,

aucun des 48 répondants ne trouve ses compétences « mauvaises ». Par ailleurs, si la quasi-totalité d'entre eux utilisent l'ordinateur hors de classe « très souvent » (54.7%) ou « souvent » (40.9%) (Q I-13), tous ne disposent pas d'un ordinateur à leur domicile (89.4 %) (Q I-14). Enfin, interrogés sur l'apport des TIC dans l'enseignement (Q I-10), 95.7% des étudiants le jugent « positif » contre seulement 4.3% « négatif ». Autrement dit, si on ne détecte chez eux aucune réelle technophobie, on peut sans doute parler de « culture informationnelle relative ».

Les étudiants de la section de français ont l'obligation de suivre un cours lié à l'utilisation des TIC : « Science de l'information pour l'étude et la recherche »⁴. Ils utilisent régulièrement les TIC pour préparer leurs devoirs et ont par exemple l'obligation de rendre leur rapport de stage au format électronique et de présenter l'exposé oral correspondant à l'aide d'un logiciel de présentation (tel que PowerPoint de Microsoft).

Les étudiants ont été interrogés sur le niveau estimé d'intégration des TIC dans les différentes matières (Q II-4). Sur une échelle allant de 1 (très faible) à 51 (élevé), on obtient une moyenne de 3,8 traduisant une relativement bonne intégration générale. Les étudiants ne voient pas de grandes différences selon les matières puisque les scores obtenus sont resserrés allant de 3,4 pour l'hôtellerie à 4,1 pour la langue (français général).

¹ <https://th-th.facebook.com/>

² <http://translate.google.co.th/>

³ http://www.reverso.net/text_translation.aspx?lang=FR (traducteur français-anglais et anglais-français)

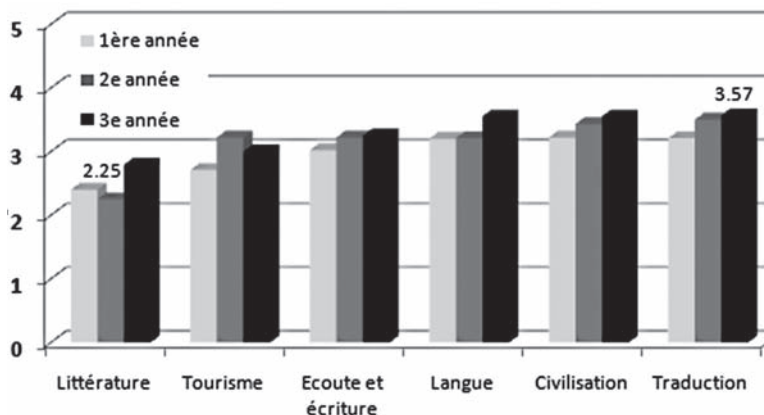
⁴ En anglais : « Information Science for Study and Research » (Cursus de licence de français de l'UNT, 2008).

Matière	Niveau estimé d'intégration des TIC dans le cours sur une échelle de 1 à 5			
	1 ^{ère} année	2 ^e année	3 ^e année	TOTAL
Hôtellerie	3.6	2.8	3.6	3.40
Littérature	3.8	2.8	3.5	3.42
Tourisme	3.9	3.8	3.6	3.74
Phonétique	4.0	3.3	4.1	3.80
Ecoute et écriture	4.3	3.6	3.6	3.84
Civilisation	3.7	4.2	3.7	3.85
Traduction	4.0	4.3	3.9	4.07
Langue	4.7	3.7	3.9	4.11
Moyenne :	4.0	3.6	3.7	3.80

(population étudiée : les étudiants de français de l'UNT de la 1ère à la 3e année ; nombre de répondants : 48)

En revanche, la satisfaction (Q I-4) est plus variable selon les cours.

Le cours le plus apprécié est celui de traduction de troisième année avec un score de 3.57/5 tandis que celui qui suscite le plus de réticences est le cours de littérature de deuxième année avec un score de seulement 2.25/5. L'interprétation que l'on peut en donner est que les étudiants de français n'aiment pas lorsque les TIC sont trop « techniques ». En effet, pour le cours de traduction, l'usage qui est fait de l'ordinateur est simple : il passe par un traducteur en ligne.

Par contre, pour le cours de littérature, il leur faut apprendre à utiliser un outil nouveau (la plate-forme Moodle) qui est, de surcroît, jugé pas assez intuitif. En définitive, les étudiants sont demandeurs de simplicité. Toutefois, notre enquête ne dit pas si la simplicité est gage d'efficacité. Ce n'est pas parce que nos étudiants sont satisfaits de l'usage des TICE dans le cours de traduction qu'ils apprennent mieux dans ce cours.

À présent, voyons quelle utilisation les étudiants font des TIC (Q I-3). Le principal usage revendiqué est la « recherche d'informations » (92%). Viennent ensuite la « recherche de définitions (dictionnaire) » (71%), la « consultation de sites web de traduction » (67%), le « traitement de texte » (62%) et les « exercices, tests (auto-apprentissage) » (32%).

Usage des TIC par les étudiants

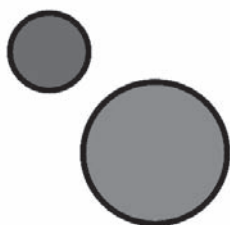
	1 ^{ère} année	2 ^e année	3 ^e année	TOTAL
recherche d'informations	88 %	93 %	94 %	92 %
recherche de définitions	71 %	80 %	63 %	71 %
sites web de traduction	65 %	100 %	69 %	67 %
traitement de texte	47 %	47 %	69 %	62 %
exercices, tests	59 %	27 %	19 %	32 %
effectifs :	17	15	16	48

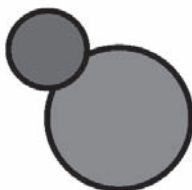
Conclusion

Au terme de cette enquête, doit-on parler d'« utilisation » ou d'« intégration » des TIC dans les cours de français de l'UNT ? Selon la typologie proposée par un guide canadien traitant de littératie¹, on peut distinguer plusieurs types de liens entre les TIC et les programmes d'études :

Lien entre les TIC et les programmes d'études

Supplémentaires

complémentaires

intégrées

intégrées à part entière

¹ Éducation, Citoyenneté et Jeunesse Manitoba, guide « Un modèle de continuum de la littératie avec les TIC dans tous les programmes d'études (ouvrage de référence destiné à répandre la culture informatique) », province de Manitoba (Canada) - http://www.edu.gov.mb.ca/m12/tic/litteratie/pdf/document_complet.pdf (consulté en mars 2013)

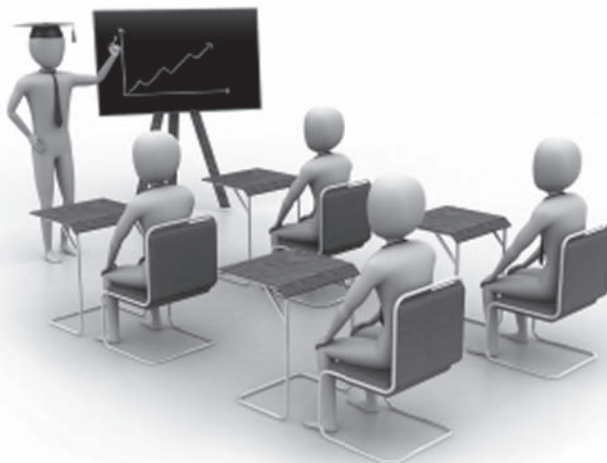
« *Lorsqu'elles sont supplémentaires, les TIC sont séparées des programmes d'études sur le plan de l'espace, du temps et du personnel – laboratoires d'informatique, classes d'informatique et enseignants d'informatique séparés. Lorsqu'elles sont complémentaires, les TIC commencent à être reliées aux programmes d'études de diverses façons. Lorsqu'elles sont intégrées, les TIC sont présentes dans la salle de classe et peuvent être exploitées par l'enseignant aux moments opportuns. Lorsqu'elles sont intégrées à part entière, les TIC sont appliquées de façon transparente, dans les circonstances et aux moments appropriés, pour renforcer la pensée critique et créative des élèves.* »

Au regard de ce que nous avons vu, on peut dire que, à la section de français de

l'Université Naresuan, les TIC ont dans l'ensemble un lien de type « complémentaire » avec l'enseignement.

On observe donc un décalage entre les discours, qui soutiennent le caractère positif voire incontournable des TICE, et les pratiques qui mettent en évidence une intégration toute relative. Aujourd'hui, une panne du matériel informatique ne constitue pas un empêchement absolu pour les enseignants.

Depuis la date de l'enquête, on voit apparaître des dispositifs innovants. Un des enseignants de l'université travaille à l'élaboration d'un traducteur automatique thaï-français qu'il utilise régulièrement dans ses cours comme support à l'apprentissage de la langue.

Carnets de voyage et blogues, ou la culture en classe de FLE

Valérie TREPIE*

Résumé

Depuis longtemps, les Nouvelles Technologies de l'Information et de la Communication sont utilisées dans le cadre de l'enseignement/apprentissage du Français Langue Etrangère. Les documents multimédias (authentiques ou didactiques) font désormais partie intégrante de l'enseignement du FLE. L'intérêt grandissant suscité par le blogue et le carnet de voyage auprès des jeunes incite de plus en plus d'enseignants à tirer avantage de ces outils en les intégrant dans leurs pratiques de classe. Nous démontrerons qu'en tant que nouveaux espaces d'enseignement et d'apprentissage du FLE, ils sont des outils précieux qui permettent d'aborder la culture en classe de FLE tout en permettant aux apprenants de développer leurs compétences de communication ancrées dans une réalité « sociale ».

Mots clés : Français Langue Etrangère, culture, altérité, compétences écrites, blogue, carnet de voyage, motivation, autonomie

Introduction

Les blogs (ou « blogues » selon l'expression francisée) et les carnets de voyage, objets d'intérêt grandissant chez les jeunes et les moins jeunes, sont devenus des moyens d'expression très répandus sur le Net. On trouve des blogueurs parmi toutes les couches sociales et toutes les tranches d'âge de la population mais c'est surtout chez les jeunes que les blogues et les carnets de voyage se sont développés. Ils se sont donc rapidement imposés dans le domaine scolaire et universitaire en tant que nouveaux espaces d'enseignement et d'apprentissage du FLE. Ils permettent notamment de dynamiser des

pratiques de classe en créant et publiant des échanges entre classes ou établissements, de raconter en temps réel un voyage scolaire, de montrer la richesse de son environnement... et donc, d'aborder la culture en classe de FLE.

Dans une approche interculturelle de l'enseignement/apprentissage des langues étrangères, un des objectifs essentiels est en effet de favoriser « le développement harmonieux de la personnalité de l'apprenant et de son identité en réponse à l'expérience enrichissante de l'altérité en matière de langue et de culture » (Cadre Européen Commun de Référence pour les langues-

* Enseignante de français, Section de français Département des langues occidentales, Faculté des Sciences Humaines et Sociales, Université Prince de Songkla, Pattani Thaïlande

CECR). Il faut donc accompagner l'apprenant dans cette découverte de l'autre, de sa culture et de sa langue et l'aider à prendre conscience de sa propre langue et de sa propre culture car rencontrer l'Autre c'est aussi se rencontrer soi-même. Loin d'enfermer les apprenants dans une production figée, statique, à sens unique (élèves-enseignant), à visée sommative et hors contexte, le blogue et le carnet de voyage permettent aux apprenants de développer leurs compétences de communication ancrées dans une réalité « sociale » car, comme le CECR le rappelle, l'individu est un acteur social.

Cette démonstration se base non seulement sur de nombreuses recherches didactiques mais également sur une observation du terrain ; en effet, nous avons élaboré un projet Blogue/guide de voyage multimédia, dans le cadre du cours de composition, avec nos apprenants de troisième année de français à l'université. Trois de nos étudiants apprennent le français depuis 6 ans et une étudiante apprend le français depuis 3 ans (seulement depuis son entrée à l'université). Ils ont tous choisi le français comme matière majeure.

1. Culture, compétence (inter) culturelle

L'étymologie du mot **culture**, du mot latin *colere* («habiter», «cultiver», ou «honorer»), suggère que la culture se réfère, en général, à l'activité humaine. La notion de culture (parfois écrit avec un C majuscule) n'est pas nouvelle en didactique du FLE mais elle reste source de débat et est sujette à de nombreuses définitions différentes ; en effet, le mot même de « culture » offre une

multiplicité d'interprétations. Nous opterons ici pour la définition du Dictionnaire de Linguistique édité par Larousse en 1973, même si celle-ci est quelque peu incomplète :

La culture est l'ensemble complexe des représentations, des jugements idéologiques et des sentiments qui se transmettent à l'intérieur d'une communauté. Dans cette acception, le mot englobe, mais en les débordant très largement, des concepts qui relèvent de la littérature et des beaux-arts ; de même les connaissances scientifiques d'un individu, désignées souvent par « culture scientifique », ne sont qu'une partie de sa culture au sens sociologique du terme. La culture comprend ainsi notamment toutes les manières de se représenter le monde extérieur, les rapports entre les êtres humains, les autres peuples et les autres individus. Y entre aussi tout ce qui est jugement explicite ou implicite porté sur le langage ou par l'exercice de cette faculté. (...)

Nous compléterons cette définition en précisant que si la notion de groupe est omniprésente quand on parle de culture, il n'en demeure pas moins qu'il existe différentes cultures correspondant à des ensembles plus ou moins larges (culture nationale, régionale, professionnelle, familiale...).

De la méthodologie traditionnelle, qui abordait déjà la culture mais uniquement à travers les textes littéraires et qui était donc envisagée sous ses aspects les plus valorisants, à la méthode communicative, où il s'agissait de mettre l'accent sur la communication et donc de redonner du sens au discours, les relations entre langue et culture ont toujours été complexes. Il est cependant admis depuis

les années 1970 (avec les différents « Niveaux Seuils ») qu'apprendre une langue, c'est apprendre sa culture (celle du pays cible).

Cette dimension culturelle sera d'ailleurs au centre de l'approche actionnelle, préconisée par le CECR, élaboré sous l'égide du Conseil de l'Europe depuis 1996 et publié officiellement pour la première fois en 2001. La langue est y envisagée comme un outil d'interaction sociale et l'apprenant y est considéré comme un acteur social qui doit effectuer des tâches, dans un contexte et des circonstances donnés, pour interagir avec les autres. Ce n'est donc plus seulement un instrument de communication, mais c'est un instrument d'action sociale. Le but n'est pas seulement que les individus maîtrisent une ou plusieurs langues étrangères mais surtout qu'ils se construisent une compétence pluriculturelle et interculturelle. Par « compétence », le CECR entend « ...l'ensemble des connaissances, des habiletés et des dispositions qui permettent d'agir » (p. 17).

L'acquisition de cette compétence interculturelle n'implique pas d'abandonner sa propre culture (déculturation) mais de prendre connaissance et conscience de la différence, de l'altérité, de sa propre culture et de mettre en place des stratégies pour dépasser ces différences afin de comprendre, de communiquer avec succès avec une personne d'une autre langue/culture. Il s'agit de connaître la grille de référence de l'autre, d'avoir conscience de la sienne et des stéréotypes mis en place dans sa propre culture et de pouvoir percevoir d'éventuels malentendus afin de jouer pleinement son rôle de médiateur culturel. Comme le souligne

Abdallah-Preteceille (2008) « apprendre à voir, à écouter, à être attentif à autrui, apprendre la vigilance et l'ouverture dans une perspective de diversité et non de différences renvoient à la reconnaissance et à l'expérience de l'altérité, expérience qui s'acquiert et se travaille ».

Dès lors, comment accompagner l'apprenant dans cette découverte de l'autre, de sa culture et de sa langue et l'aider à prendre conscience de sa propre langue et de sa propre culture pour véritablement rencontrer l'Autre ?

2. Deux outils de communication prisés des jeunes et des moins jeunes

2.1 *Les carnets de voyage*

Selon la définition publiée sur le site internet Wikipédia, le **carnet de voyage** est « un genre littéraire et plastique qui évoque avant tout le voyage dans son sens large: exploration d'une terre inconnue ou tout autre voyage initiatique autour d'un thème pendant une période déterminée ». On peut le retrouver sous différentes formes (numérique, audiovisuel, sur support papier...). Très souvent des dessins, photos, croquis, cartes, plans, itinéraires sont dispersés tout au long du carnet, de page en page, répartis dans le texte lui-même ou accessibles par des liens qu'on découvre au cours de la lecture (pour le carnet numérique). On peut y trouver également des vidéos dans le cas d'un carnet de voyage numérique.

Le carnet de voyage s'intéresse à tous les types de voyages. Il peut même s'agir par exemple de décrire ce que l'on voit dans sa

ville, sa région. Les thèmes peuvent être très différents, du regard sur un pays (ou son propre pays) à la mémoire patrimoniale en architecture et en archéologie, en passant par la valorisation du tourisme régional/national et l'artisanat. Le carnet de voyage propose aussi au lecteur de lui faire découvrir les sensations, les impressions ressenties dans un pays ; il raconte le pays, la vie de son peuple, les coutumes, les paysages, les monuments, la faune et la flore, la cuisine locale... Il invite à la découverte.

Les carnets de voyage existent depuis longtemps ; il est d'ailleurs assez difficile d'en dresser l'historique. Cependant, tous ceux qui sont partis à la découverte du monde et qui ont souhaité garder des traces de leurs rencontres, découvertes, surprises, ont réalisé des carnets de voyage (en prenant de simples notes ou en réalisant des aquarelles et croquis détaillés). A partir la Renaissance déjà, les grands navigateurs tenaient des journaux de bord qui nous ont permis de retracer leurs périple et de vivre par procuration leurs aventures (comme ce fut le cas pour l'expédition « de découverte » de Jean-François de la Pérouse au XVIIe siècle). Beaucoup plus récemment, le développement des Nouvelles Technologies de l'Information et de la Communication a permis la mise en ligne de ces carnets et donc leur diffusion beaucoup plus large. Ceux-ci sont donc non seulement disponibles en librairies dans diverses éditions « papier » mais aussi sur internet. L'engouement est tel que le nombre de livres, de sites internet, de salons ou de festivals, et d'ateliers d'aide à la création de carnet de voyage ne cesse d'augmenter en France comme en témoigne le Festival

International Etonnants Voyageurs qui a lieu chaque année à Saint-Malo depuis 1990 et qui attire tous les ans environ 60,000 visiteurs, le Festival de Carnet de Voyage de Clermont-Ferrand (le « Rendez-vous du Carnet de Voyage ») ou encore le Festival des Carnets de voyage « Ici et Ailleurs » de Brest.

2.2 Les carnets web ou blogues

Selon les définitions de Wikipédia et du dictionnaire Larousse : un **blog** ou **blogue** est un type de site web. L'utilisation de la graphie anglaise *blog* est la plus répandue sur la toile mais nous opterons ici pour la forme graphique francisée « blogue ». Comme son étymologie l'indique (*weblog* signifie *journal de bord sur le web* en anglais), c'est un site web sur lequel un internaute tient une chronique personnelle ou consacrée à un sujet particulier/un centre d'intérêt, et qu'il met à jour régulièrement. Apparus fin des années 1990, les blogues permettent à leur auteur de mélanger des textes et des éléments multimédias (image, son, vidéo) ; il peut aussi répondre à des questions et commentaires laissés par les lecteurs. En plus des blogues personnels, il existe des blogues de l'enseignement. Nous nous concentrerons ici sur ces derniers, qui, selon Campbell (2003), peuvent être divisés en trois catégories : blogue de l'enseignant, blogue d'un groupe d'étudiants, blogue de la classe (donc échanges entre enseignant et apprenant), et plus particulièrement sur le blogue d'un groupe d'étudiants.

3. Leurs avantages pour l'apprentissage/enseignement du FLE

De nombreux articles ont abordé les potentiels pédagogiques des blogues (ou carnets Web) et des carnets de voyage numériques en éducation (Downes, Tomé, O'Donnel, Asselin, Gauvin...). Nous citerons ici en exemple Downes (2005), pour qui les blogues représentent des outils dynamiques qui favorisent la création et la motivation chez les étudiants, ainsi qu'une communication authentique et peuvent renforcer le travail collaboratif en classe, ou encore O'Donnell (2006) qui déclare : « Je soutiens que nous devons regarder les blogs, non pas comme un phénomène isolé, mais comme une partie d'une large palette de pratiques cyberculturelles, qui nous fournissent de nouvelles façons de faire et de penser ».

Les blogues et les carnets de voyage en ligne ont en effet de nombreuses qualités : Relative simplicité, facilité de création et d'utilisation, hébergement web gratuit, souplesse dans la création des contenus, de la forme et de la mise en page, interaction et rapidité de publication...

Trésor de Thaïlande : Le blogue des élèves de l'Université Prince de Songkla

En accord avec l'idée que «les voyages» et «la confrontation des cultures » nous enrichissent, nous avons décidé de faire un projet de Blogue/guide de voyage multimédia avec quatre de nos étudiants de la section de français de l'Université Prince de Songkla (troisième année de français).

A travers ce blogue, commencé à la fin du premier semestre de cette année universitaire, les étudiants ont pour mission, pour but de faire découvrir Pattani et la région sud de la Thaïlande, région si peu connue.

Après une étude des différents types de textes (narratifs, descriptifs...) au premier semestre, les étudiants poursuivent actuellement leur travail de traitement de l'écrit sous ses différentes formes : travail de compréhension d'abord grâce à l'étude de deux récits de voyage (un fictif et un réel), travail d'analyse des principaux aspects structuraux et morphosyntaxiques à s'approprier en vue de produire des textes de plus en plus complexes. Parallèlement à cette étude d'œuvres, les étudiants produisent eux-mêmes des textes à travers la mise à jour du blogue. C'est donc également un travail de recherche, de lecture et de synthèse d'informations dans le but de réaliser un article, et un travail d'écriture avec le souci de décrire ce que l'on a vu, ses impressions... mais en gardant une certaine précision dans les mots utilisés ; cela est nécessaire lorsqu'on « livre » ses écrits à des lecteurs. Enfin, ce travail d'écriture va de pair avec un travail sur la mise en valeur et la lisibilité du message, avec des productions de mises en page (travail sur la mise en forme du texte, la mise en ligne de photos).

Au début du projet, les élèves ont choisi tous les détails du blog parmi les couleurs, les dessins, les titres, le format des rubriques proposés par la plateforme du site. Ils choisissent également, tout au long du projet, les sujets des articles sur lesquels ils écrivent et ils doivent nous les présenter régulièrement.

Toujours dans cette volonté d'aider les étudiants à acquérir de l'autonomie dans leur apprentissage, nous avons mis en place plusieurs règles quant à la rédaction des articles. Les étudiants doivent nous remettre un premier jet de leur article (brouillon) ; nous mettons en évidence les fautes d'orthographe, les erreurs grammaticales et nous ajoutons des abréviations (par exemple, «t» pour les fautes de temps, conjugaison ; «Art» pour les erreurs d'articles ...), mais nous ne leur donnons pas la réponse. Ils doivent la rechercher et nous faire parvenir un autre «jet» (brouillon) avec leurs modifications. Si ce jet est meilleur, même si ce n'est pas «dans un français parfait», ils peuvent le mettre en ligne et ajouter des images et/ou des vidéos s'ils le souhaitent. Ce type d'évaluation/auto-évaluation est utile pour permettre aux élèves de réfléchir sur ce qu'ils pensent de leur travail (succès ou non) et ce qu'ils feraient différemment sur un prochain article similaire. Cela aide les apprenants à prendre conscience de leurs acquis, leurs compétences, de se les approprier et de les développer. En étant actif dans leur processus d'apprentissage, ils vont progressivement devenir autonomes.

De plus, le fait d'écrire des brouillons les amène à être clairs et précis dans leurs explications, à prendre de la distance et à se poser des questions sur leur propre culture ; nous prendrons ici l'exemple d'un étudiant, qui, en regardant les thèmes de tous les articles écrits par son groupe (et se rendant compte que la plupart d'entre eux parlaient de nourriture), a eu envie d'ajouter ce commentaire à la fin de son article parlant d'un dessert : « *PS : Peut-être, vous vous poserez "pourquoi ce blog parle souvent du*

repas?" Voilà! Une réponse en bref : En Thaïlande, lorsqu'on se rencontre, on demande "Est-ce que vous avez pris quelque chose? ou "tu as mangé?" et on dit après "Venez manger ensemble" comme ça... Même si c'est la question qui n'attend pas de réponse ».

Les étudiants apprennent donc à prendre conscience de leur propre culture (en faisant des recherches afin de faire découvrir leur région aux français), à poser (nous l'espérons) un regard curieux sur les choses, à changer leurs représentations sur le monde environnant et à s'ouvrir à l'altérité car comme le souligne Linton R. (1965) « on ne peut pas connaître sa propre culture si l'on n'en connaît pas d'autres ». Il y a en effet, grâce à l'acte d'écrire pour faire découvrir sa région à l'autre, un recentrage et un travail sur les représentations des français et ce qu'ils trouveraient intéressants, ce qu'ils aimeraient lire et apprendre sur la Thaïlande, leur pays.

Les règles qui ont été mises en place dans le cadre de ce projet favorisent également l'esprit d'analyse (en sélectionnant les informations pertinentes pour leur article) et de synthèse par la pratique des recherches documentaires, l'élargissement de leur vocabulaire, et le développement de leurs capacités narratives et de leurs compétences orales et écrites (grâce à l'autocorrection notamment) dans des espaces réels (authentiques) d'expression (Tomé, 2007).

Nous sommes surtout présente pour l'étude des récits de voyage ; nous guidons les étudiants et répondons à leurs questions pour le blog de voyage ; nous leur donnons des conseils et les aiguillons, indiquons également les mauvaises tournures ou erreurs

mais nous n'intervenons pas dans le choix des sujets du blog et ne transformons pas leurs textes. Nous avons diffusé l'adresse du blog à tous nos contacts (réseau social et newsletter française) et certains natifs français, les lecteurs de ce blogue, écrivent des commentaires sur les sujets, posent des questions aux étudiants, de sorte qu'ils ont des contacts réels et des échanges avec les natifs. Les étudiants initient ces contacts et ils en sont très fiers. Depuis qu'ils ont reçu le premier commentaire, ils sont plus enthousiastes et motivés quant à la rédaction d'articles et la recherche d'informations. Les apprenants écrivent en effet beaucoup plus facilement sur des sujets qui les intéressent et lorsqu'ils ont la possibilité d'avoir un réel lectorat. Depuis le 21 août 2012, date de la mise en ligne du premier article (présentations des membres du groupe), il y a eu 628 visiteurs uniques sur le blog, 1837 pages ont été vues, 23 textes ont été écrits et publiés par les étudiants (articles et remerciements, réponses aux commentaires) et les lecteurs ont laissé 23 commentaires (chiffres au 1er mars 2013).

Il faut cependant garder à l'esprit que l'enseignant doit solliciter régulièrement les apprenants et qu'il doit y avoir un projet commun clair (entre apprenants et enseignants) afin de limiter les écueils. Le rôle de l'enseignant est donc primordial ici.

4. L'enseignant : accompagnateur et guide

La facilité d'utilisation, l'aspect immédiat/instantané de l'expression et de la communication, l'aspect ludique et interactif de ces espaces de parole, ne doivent pas faire

oublier la nécessité d'une préparation à leur exploitation afin qu'ils soient pleinement investis par les groupes d'apprenants. Il faut, en effet que l'utilisation du blogue et du carnet ait du sens dans le parcours des apprenants afin qu'ils puissent inscrire leur pratique dans la réalité, faire du lien avec leurs connaissances et savoir-faire antérieurs. Comme nous l'avons souligné plus haut, l'effet nouveauté peut rapidement s'estomper et si l'enseignant n'y prend pas garde, l'intérêt des apprenants peut vite retomber. En effet, ils prennent rapidement l'habitude de servir du blogue et du carnet de voyage. Si l'enseignant ne les encourage pas régulièrement à les mettre à jour, ils risquent de s'en désintéresser même s'ils ont un lectorat.

Le contrat didactique/pédagogique entre l'enseignant et les apprenants devra préciser le but du blogue ou du carnet de voyage et pourra même définir, dans ce cadre, la fréquence de mise en ligne des posts. Ce fut notre choix. Nous avons fixé comme étant une des règles du projet, l'obligation d'écrire et de mettre en ligne des articles, pour participer à l'alimentation du blogue, à raison de deux articles par semestre par élève ; nous avons ainsi fait de cette activité de production un devoir de classe. Les réponses aux commentaires laissés par les internautes ne font par contre l'objet d'aucune règle jusqu'à présent.

L'enseignant conseille donc, oriente, ouvre des pistes et encourage mais ce sont les apprenants qui créent et construisent leurs récits par eux-mêmes ; les rôles et les relations entre enseignant et apprenants sont donc bouleversés (O'Donnel, 2005 ; Soubrié, 2006).

Conclusion

Médium d'écriture et outils de communication, les blogues et les carnets de voyage peuvent jouer un rôle important et décisif dans le domaine de l'apprentissage/enseignement du FLE car ils permettent aux apprenants de prendre du recul par rapport à leurs propres représentations, de s'ouvrir à l'Autre. Ils suscitent la curiosité, affinent le regard et favorise l'esprit critique et la créativité.

Ces deux outils permettent également de travailler sur le développement des compétences écrites (compréhension/expression) dans le cadre d'une communication en situation réelle ; ils favorisent la mobilisation et la mise en commun des compétences/savoir-faire de tous les élèves

(compétences linguistiques et artistiques). Ils peuvent permettre à des apprenants introvertis de s'exprimer plus facilement car ils ne font pas uniquement appel à des connaissances/compétences linguistiques mais aussi à des compétences interculturelles et artistiques.

Ces compétences linguistiques et interculturelles «... permettent à l'individu de développer une personnalité plus riche et plus complexe et d'accroître sa capacité à apprendre d'autres langues étrangères et à s'ouvrir à des expériences culturelles nouvelles. » (CECR, p. 40). Tout ceci vient s'ajouter au crédit du blogue et du carnet de voyage comme favorisant l'enseignement de la culture et l'expérience interculturelle en classe de FLE.

Bibliographie

- « *Le carnet de voyage et de reportage, un outil de formation et d'apprentissage pour la mobilité, l'Europe et à l'interculturel* », Extrait de la communication du 5 février 2010 à l'assemblée générale de l'AEDE France et du 21 novembre 2010 lors du colloque « L'école, avenir de l'Europe ? »
- « *Les arts graphiques -reportage graphique, carnet de voyage et livre d'artiste- pour l'apprentissage des langues et des cultures à travers une pédagogie créa(c)tive* », Communication au colloque art, interculturel et apprentissage des langues et des cultures organisé par le Lalic-Cirhill, UCO, à Angers du 5 au 7 septembre 2011
- ABDALLAH-PRETCEILLE, M. : « *Compétence culturelle, Compétence interculturelle* », Le Français dans Le Monde, Recherches et Applications, janvier 1996, pp. 28–38
- BROUDOUX É., 2003 : « *Je blogue, tu blogues, nous bloguons. Du carnet individuel à l'écriture collective* ». Les Dossiers de l'ingénierie éducative, n° 45

O'DONNELL, M., 2005: « *Blogging as Pedagogic Practice: Artefact and Ecology* », University of Wollongong, Australia

Références électroniques

Wikipédia. 2012 « *Carnet de voyage* », dans *l'Encyclopédie libre*. Consulté en juin 2012 : http://fr.wikipedia.org/wiki/Carnet_de_voyage

Wikipédia. 2012 « *Blog* ». dans *Wikipédia, l'Encyclopédie libre*. Consulté en juin 2012 : <http://fr.wikipedia.org/wiki/Blog>

ABDALLAH-PRETCEILLE, M., 2008 : « *Communication interculturelle, apprentissage du divers et de l'altérité* ». Consulté en janvier 2013 : <http://www.frl.auth.gr/sites/congres/Interventions/FR/Abdalah-pretceille.pdf>

ARGOD, P., 2008 : « *Un bref historique du carnet de voyage avec Pascal Argod* ». Consulté en novembre 2012 : <http://pointmagazine.fr/Un-bref-historique-du-carnet-de.html>

ASSELIN, M., Blog. Consulté en juin 2012 :

http://blogue.marioasselin.com/2011/10/dix_raisons_pourquoi_etudiants_devraient_bloguer/

BERNATCHEZ, J., 2006 : « *Le blogue comme instrument d'apprentissage: bilan d'une expérience réalisée à l'École nationale d'administration publique* ». ENAP, Université du Québec.

Consulté en juillet 2012 : http://www.uquebec.ca/capres/fichiers/art_ENAP-juin06.shtml

CHANPIWAT, S., « *Les obstacles à l'enseignement du français centré sur l'apprenant en Thaïlande* », Université de Silpakorn International College.

Consulté en octobre 2012 : <http://www.suic.org/wp-content/uploads/research/ARTICLE%20FINAL%20pour%20envoi%20SU.pdf>

DOWNES, S., 2005: « *E-Learning 2.0* » in *eLearn Magazine*, Association for Computing Machinery, 16 Octobre 2005. Consulté en décembre 2012 : <http://www.elearnmag.org/subpage.cfm?section=articles&article=29-1>

GAUVIN, R., 2004 : « *30 raisons d'intégrer les cybercarnets en salle de classe* »,

Consulté en octobre 2012 : <http://zero seconde.blogspot.com/2004/07/30-raisons-d-intgrer-les-cybercarnet-en.html>

RABY F., « *La dissonance motivationnelle ou l'impact d'un environnement hautement dynamique sur la motivation des enseignants de langues* », *Lidil*, 40 | 2009, [En ligne], mis en ligne le 01 juin 2011. URL : <http://lidil.revues.org/index2954.html>. Consulté en décembre 2012.

TOME, M., 2006 : « *L'enseignant de FLE et les ressources Internet* ». *Cédille. Revista de estudios franceses*, n° 2, pp. 114–133. Consulté en juillet 2012: <http://webpages.ull.es/users/cedille/dos/tome.pdf>

- TOME, M., 2007 : « *Applications pédagogiques des weblogs dans le Campus Virtuel FLE* ». Estudios Humanísticos - Filología, n° 29, pp. 341–373. Université de Léon. Version électronique : *Revue Tourdetoile*, n° 10. Consulté en juin 2012: http://flenet.rediris.es/tourdetoile/Tome_BlogsCampusEH07.html
- TOME, M., 2009 : « *Weblogs éducatifs pour l'enseignement d'une Langue Etrangère* », Synergies Espagne n°2, pp. 261–279. Université de Léon. Consulté en octobre 2012 : <http://ressources-cla.univ-fcomte.fr/gerflint/Espagne2/tome.pdf>
- Dossier Franc-parler, 2005 : « *Pratiques du multimédia: les blogs* ». Mise à jour en 2007. Consulté en juin 2012 : <http://web.archive.org/web/20080302224425/http://www.francparler.org/dossiers/multimedia.htm>
- Dossier Franc-parler, 2005 : « *Les blogs* ». Mise à jour en 2007. Consulté en juin 2012 : <http://web.archive.org/web/20080222005848/http://www.francparler.org/dossiers/blogs.htm>

Corpus de carnets de voyage et de blogs (support papier, audio-visuels et numériques)

- COUSIN Christophe. *Les routes mythiques d'Echappées belles : treize épisodes*. France 5. <http://www.francetvod.fr/site-vod/echappees-belles/>
- DE GALAUP DE LAPEROUSE Jean-François (s'est vu confié par Louis XVI une expédition autour du monde destinée à compléter les récentes découvertes de Cook): <http://laperoouse.pagesperso-orange.fr/>
- DELORD. P., 2001 : « *Alexandrie, sur les pas de Louis-François Cassas* », Gallimard
- GUENO. J-P., 2006 : « *L'oncle d'Amérique, Carnets d'un fils de cordonnier qui voulait conquérir le monde* », Omnibus
- LAMAZOU Titouan, navigateur, artiste et écrivain français : <http://www.titouanlamazou.com/biographie/indonesie-2/?lang=fr>
- NEYRINS Antonia, artiste voyageuse : <http://carnetsdevoyage.blogs-de-voyage.fr/>
- Uniterre, site répertoriant un grand nombre de carnets de voyage numériques : <http://www.uniterre.com/index.ph>
- Le Blog Officiel de l'Association « Les Carnettistes Tribulants ». Leurs publications, leurs carnets de voyages, leurs actualités, les portraits et productions des membres : peintres, graphistes, plasticiens, poètes qui se sont rencontrés pour la première fois : <http://tribulants.canalblog.com/>
- Le site internet du Festival organisé par l'association « Il Faut Aller Voir » autour du voyage et du carnet de voyage. Il a lieu chaque année à Clermont-Ferrand : <http://www.rendezvous-carnetdevoyage.com/page-le-rendez-vous>

การวัดและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

สิริจิตต์ เดชอมรชัย*

แนวคิดในการวัดและการประเมินความสามารถทางภาษาต่างประเทศขึ้นอยู่กับหลักการสอนภาษาต่างประเทศ ตามแนวคิดปัจจุบันซึ่งเป็นการสอนภาษาตามแนวคิด *Approche communicative* จะมุ่งเน้นที่การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตจริง การวัดและการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาจึงต้องคำนึงถึงทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารเป็นเป้าหมายหลัก การวัดและการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอาจทำได้ในหลายรูปแบบหลากหลายกิจกรรม โดยสามารถใช้เทคนิคได้ต่าง ๆ นานา ในบทความนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิดรูปแบบ และวิธีการวัดและประเมินความสามารถในการใช้ภาษาตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาซึ่งมีอาจจะหลีกเลี่ยงบทบาทในการเป็น “ผู้วัดและประเมินผล” ด้วยเช่นกัน

๑. แนวคิดการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามแนวคิดของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (*l'approche communicative*) ในปัจจุบันนั้นเป็นการวัดและการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารเป็นเป้าหมายหลัก ดังที่ *Le Cadre européen commun de référence* (2001) ได้

กำหนดกรอบมาตรฐานเกี่ยวกับสมรรถวิสัยหรือความสามารถในการสื่อสาร (*la compétence communicative*) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

- องค์ประกอบทางภาษา ได้แก่ ความรู้ในตัวภาษาและความสามารถในการนำไปใช้ เช่น คำศัพท์ การออกเสียง โครงสร้างประโยค
- องค์ประกอบทางสังคม ได้แก่ การใช้ภาษาที่ถูกต้องและสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม
- องค์ประกอบทางการปฏิบัติ ได้แก่ การใช้วัจนกรรมทางภาษา (*les actes de parole*) บริบทของการสื่อสาร หรือความต่อเนื่องและเชื่อมโยงของเนื้อความที่ใช้สื่อสาร การใช้กลวิธีในการสื่อความหมาย เช่น การใช้ภาษาทำทางประกอบการสื่อความหมาย การใช้คำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการสื่อความหมาย เป็นต้น

ดังนั้นในการประเมินความสามารถในการสื่อสารก็ต้องประเมินตามองค์ประกอบของสมรรถวิสัยในการสื่อสารดังกล่าว ครูผู้สอนภาษาต่างประเทศที่จะต้องมีบทบาทเป็นผู้วัดและประเมินด้วยนั้นจะต้องกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดและประเมินให้ชัดเจน โดยควรแยกเป็นประเด็นตามจุดประสงค์ในการวัดและประเมินที่ตั้งไว้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์วิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒. รูปแบบกิจกรรมการประเมินความสามารถ ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

Stern (1992) ได้เสนอรูปแบบกิจกรรมการประเมินผล และเทคนิควิธีการวัดและการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารไว้ดังนี้

ตัวอย่าง

Avec un/une camarade, prépare une courte conversation téléphonique au cours de laquelle tu devras:

- demander l'avis de ton/ta camarade sur un sujet quelconque;
- donner un avis ou faire une suggestion en réponse à une demande d'avis ou de conseil.

(ที่มา: Radio Puce, 1986)

การถ่ายทอดข้อความ

การถ่ายทอดข้อความหรือการส่งผ่านข้อความในการสื่อสารนับว่าเป็นทักษะการใช้ภาษาขั้นสูงที่ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาในระดับหนึ่ง เพราะผู้ถ่ายทอดจะต้องมีความเข้าใจข้อความ ข้อมูลและความหมายในสารนั้นเป็นอย่างดีเสียก่อน

ตัวอย่าง

Vous êtes chargé(e) de présenter le bulletin d'information sur une radio locale. Vous avez reçu et retenu les six dépêches de presse. Imaginez ce que vous allez dire.

(ที่มา: 80 Fiches pour la production orale en classe de FLE, 1999)

❁ การเข้าใจและสามารถทำตามคำสั่ง

การเข้าใจคำสั่งและการทำตามคำสั่งมักเป็นสถานการณ์ที่พบเห็นจริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้นครูผู้สอนควรได้มีการวัดและประเมินความสามารถทั้งสองกรณีดังกล่าว โดยอาจทดสอบจากการเล่นบทบาทสมมติ การให้ผู้เรียนฟังคำสั่งต่าง ๆ หรือให้อ่านคำสั่งแจ่ง การอธิบายวิธีใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น การใช้แผนที่หรือเส้นทางเดินรถโดยสารแล้วให้ผู้เรียนพูดอธิบาย หรือให้ดูแผ่นประกาศโฆษณาหรือสารคดีต่าง ๆ แล้วให้พูดอธิบายหรือเขียนบันทึกข้อความ หรือให้ผู้เรียนดูภาพเรื่องราวต่าง ๆ แล้วให้เล่าเรื่องให้ฟัง เป็นต้น

การสอบถามข้อมูล

การสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่สามารถพบเห็นอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน ในห้องเรียนครูผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจับคู่สนทนากัน โดยต้องสร้างสถานการณ์เสมือนจริงหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงให้มากที่สุด นั่นคือ

ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องไม่เคยรู้ข้อมูลซึ่งกันและกันมาก่อน ไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อนว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะพูดประโยคอะไร จะถามหรือจะตอบอย่างไร กิจกรรมการประเมินนั้นจะช่วยทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วย

ตัวอย่าง

- **On se renseigne.**

Un touriste français, en visite dans votre pays, vous demande les heures d'ouverture et de fermeture des boutiques. Il/Elle veut faire des cadeaux à sa famille et à des amis. Parlez-lui des spécialités et de l'artisanat de votre pays, pour l'aider à choisir ses cadeaux. Indiquez-lui le prix.

- **Décorez une pièce.**

Vous êtes décorateur/décoratrice. Un(e) client(e) vous demande de placer des meubles dans une pièce. Vous lui faites des suggestions. Il n'est pas toujours de votre avis. Chacun exprime ses raisons. Jouez la scène avec votre voisin(e).

(ที่มา: Reflets I, 1999)

การผนวกข้อมูล

กิจกรรมการประเมินผลโดยมอบหมายให้ผู้เรียนทำการผนวกข้อมูล เป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ต่อจากการถามข้อมูลที่กล่าวมาแล้ว โดยอาจให้ผู้เรียนทำเป็นกลุ่ม คล้ายลักษณะของเกม Jigsaw แบ่งงานมอบหมายให้แต่ละคนไปค้นคว้า

ข้อมูลในแต่ละด้าน เช่น ให้ผู้เรียนอ่านจุลสารแจ้งข่าว อ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ให้เล่าหรือเขียนเรื่องราวลึกลับ เป็นต้น หลังจากนั้นผู้เรียนจะต้องมานำข้อมูลที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษามาผนวก รวมกันอย่างมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

ตัวอย่าง

En route!

- Avec deux de tes camarades, choisis un pays francophone (ou une région du Québec) que tu aimerais visiter, renseigne-toi sur ce pays (ou sur cette région) et fais-le (la) découvrir aux autres camarades de ta classe. Ta présentation devrait comporter les éléments suivants:
 - la situation géographique du pays (ou de la région) choisi(e);
 - la façon de s'y rendre;
 - l'hébergement (auberges de jeunesse, hôtels, pensions, etc.);
 - les principales attractions touristiques;
 - la monnaie (l'argent) de l'endroit et sa valeur en dollars canadiens;
 - le coût d'un tel voyage;
 - tout autre renseignement que tu trouves intéressant.
- Trouve des documents visuels (cartes routières ou géographiques, dépliants touristiques, diapositives, vidéo-cassettes, etc.) pour agrémenter ta présentation.
- Essaie de présenter à tes camarades des aspects originaux du pays (ou de la région) choisi(e).

(ที่มา: Radio Puce, 1986)

ตัวอย่าง

• Vous avez passé quelques jours de vacances en Alsace.
Observez les documents.
À la fin de votre séjour, vous envoyez une carte postale à des amis.

VISITEZ STRASBOURG

- Sa cathédrale
- Son quartier typique « La petite France »
- Ses maisons pittoresques
- Le Palais de l'Europe

HÔTEL DE TURCKHEIM
3 étoiles

La route des vins d'Alsace
Traversée de petits villages
Dégustation des vins locaux,
de la choucroute
et de la tarte à l'oignon
dans les « winstubs »

BULLETIN MÉTEO

Prévision à 4 jours:
Beau temps ensoleillé
Température moyenne 22 °C

Mulhouse
MUSÉE DE L'AUTOMOBILE
« Le Louvre » des voitures
* de 500 voitures anciennes

(ที่มา: Radio Puce, 1986)

การแก้ปัญหา

กิจกรรมการประเมินผลโดยการใช้สถานการณ์การแก้ปัญหา อาจทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นงานกลุ่มก็ได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางภาษาในหลายระดับ รวมทั้งเป็นกิจกรรมทักษะสัมพันธ์ (การออกเสียง โครงสร้างไวยากรณ์

รูปแบบการเขียนประโยคข้อความ และเขียนเรื่อง) ตัวอย่างเช่น การให้ผู้เรียนจัดกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น อาทิ เรื่องสภาพแวดล้อม เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวยังช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและกับครูผู้สอน

ตัวอย่าง

Pour la semaine de la sécurité routière à bicyclette, formez un groupe de trois personnes et préparez une grande affiche pour inciter vos amis à la prudence. Organisez une exposition d'affiches.
(La meilleure pourrait être reproduite dans le prochain journal de l'école.)

(ที่มา: ดัดแปลงจาก Communication Plus 2, 1984)

การอภิปราย

การอภิปรายเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็น โดยอาจจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มแล้วให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสพูดแสดงความคิดเห็น มุมมอง และทัศนคติของตนเป็นภาษาต่างประเทศ

ตัวอย่าง

Le débat est ouvert !

Qu'en penses-tu?

Formez des groupes de cinq élèves environ, puis discutez des points suivants.

- En l'an 2050, les ordinateurs remplaceront les profs.
- En l'an 2050, il n'y aura plus d'école : on étudie à la maison.
- En l'an 3000, les profs de vos petits-enfants seront des robots.

Choisissez un(e) représentant(e) qui rapportera les propos du groupe.

Discutez des opinions émises par les différents groupes.

(ที่มา: ดัดแปลงจาก Communication Plus 2, 1984)

❁ การเล่นเกมบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง

ละคร

การใช้บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง หรือละคร เป็นการวัดและประเมินการใช้ทักษะสัมพันธ์ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะเป็นสถานการณ์ที่จริงก็ตาม ในการเล่นเกมบทบาทสมมติ

และสถานการณ์จำลองอาจให้ผู้เรียนเล่นเป็นตัวของตัวเองจริง ๆ หรือให้สวมบทบาทของผู้อื่นก็ได้ แต่ที่สำคัญคือต้องให้เป็นสถานการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ หรือเตรียมตัวล่วงหน้ามาก่อน

ตัวอย่าง

Une voyante pas comme les autres.

Vous êtes allé(e) voir une voyante. Elle vous a prédit un avenir très sombre. Vous racontez tout à un(e) ami(e). Elle essaie de vous consoler et vous assure qu'il ne faut pas croire à toutes ces prédictions...

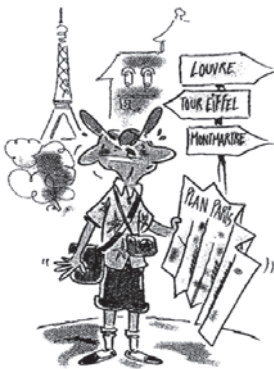
(ที่มา: Reflet I, 1999)

ตัวอย่าง

À vous !

1 Jeu de rôles

Vous rencontrez un(e) touriste perdu(e) dans votre ville. Imaginez le dialogue.

2 Jeu de rôles

Luca est étudiant. Il vient de Florence, en Italie. Il habite à Paris, rue de Charenton, dans le 12e, métro Gare de Lyon. Il va suivre des cours à Paris-VIII Saint-Denis. Il téléphone au secrétariat pour savoir comment aller à l'université. Imaginez le dialogue. Regardez le plan du métro à la fin du manuel.

3 Par écrit, décrivez la rue où vous habitez, l'emplacement des différents commerces et immeubles. Utilisez les expressions : à droite, à gauche, de l'autre côté.

(ที่มา: Festival1, 2005)

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ นำเสนอไว้เป็นตัวอย่างข้างต้นนั้นล้วนเป็นกิจกรรม ที่เน้นการปฏิบัติ ดังนั้นในการวัดและการประเมิน ผลจึงไม่อาจใช้แบบทดสอบ กระดาษ ดินสอ แต่เพียงเท่านั้น ครูผู้ประเมินต้องใช้วิธีการอื่น ๆ ที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์และ สอบถาม การเขียนอนุทิน การทำแฟ้มผลงาน เป็นต้น วิธีการดังกล่าวจะช่วยทำให้ได้ข้อมูลในการ ประเมินความสามารถในการแสดงออก รวมทั้งจุด เด่น จุดด้อยของผู้เรียนด้วย

นอกจากนี้ Cohen (1994) และ Lussier & Turner (1995) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการ ประเมินผลทางภาษาตามแนวโน้มในปัจจุบันมิได้ มุ่งที่เนื้อหาหรือความหมายของคำหรือของประโยค แต่จะประเมินพฤติกรรมการใช้ภาษาสื่อสาร (le savoir-faire) ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ บุคคล กาล และเทศะ โดยจะดูรวมไปถึงองค์ ประกอบด้านสถานภาพ บทบาท อารมณ์ สถานที่ การกระทำ และการใช้วัจนกรรมที่ถูกต้องและ เหมาะสม โดยผู้สอนจะต้องหยิบยกสถานการณ์ที่ ปรากฏอยู่ในประสบการณ์หรือในชีวิตประจำวัน ของผู้เรียน เช่น การเขียนจดหมาย การจดบันทึก ข้อความ การเขียนเรียงความ หรือการพูดอภิปราย กลุ่มย่อย การสัมภาษณ์งาน เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประเมินผลการใช้ ภาษาในสถานการณ์เป็นการตรวจสอบการแสดงออก ทางภาษาของผู้เรียนโดยผ่านทางชิ้นงานหรือผลงาน ซึ่งต้องอาศัยทักษะสัมพันธ์ทางการใช้ภาษาในระดับ ต่าง ๆ รวมทั้งการใช้สื่อหรือสิ่งเร้าที่หลากหลายด้วย เช่น การฟังเทปบันทึกเสียง และการอ่านบทความ จากสิ่งตีพิมพ์ ทั้งนี้ชิ้นงานที่กำหนดให้ผู้เรียนทำ

ควรต้องมีความหมายด้วยเช่นกัน และเป็นงานที่มี เป้าหมายให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย เช่น การใช้วัจนกรรมในการสื่อสาร เป็นต้น ควร กำหนดชิ้นงานหรือมอบหมายงานที่อยู่ในสถาน- การณ์ของการสื่อสารที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ของการสื่อสารในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด (real-life situation) และควรเป็นหัวข้อเรื่องหรือประเด็น ที่เป็นที่น่าสนใจของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในการทำงานที่มอบหมายนั้น ๆ นอกจากนี้ชิ้นงานหรือการมอบหมายงานให้ผู้เรียน ทำควรเป็นหัวข้อเรื่องที่สามารทำให้ข้อมูลและความรู้ ใหม่แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งจะทำให้ชิ้นงานที่มอบหมายนั้น มีความหมายและมีความสำคัญในความรู้สึกของ ผู้เรียน โดยจะต้องมุ่งเน้นที่การแสดงความสามารถ ทางภาษาของผู้เรียนจริง ๆ ดังเช่น การแสดง บทบาทสมมติ การแก้ปัญหา การฟังบทสนทนา การบรรยายรูปภาพ การเล่าเรื่องผจญภัย หรือ ความเข้าใจในการอ่านเรื่อง เป็นต้น ทั้งนี้นักวิชาการ (McNamara & Roever, 2006; Lepage & Marty, 2008) ได้เสนอแนะให้ครูผู้สอนที่จะต้อง จัดทำแบบทดสอบทางภาษาควรคำนึงถึงความ เสมือนจริงของสถานการณ์ในการสื่อสารให้มากที่สุด เช่น การนำบทอ่าน สถานการณ์ ชิ้นงาน ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับชีวิตมาใช้ โดยที่ครูผู้สอนไม่ ต้องเขียนหรือผลิตชิ้นใหม่ แต่ควรต้องเลือกสื่อ เอกสารนั้น ๆ หรือชิ้นงานที่มีบริบทเหมาะสม และ สามารถใช้วัดระดับความรู้ ความสามารถของผู้ เรียนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง รวมทั้งต้อง ชี้แจงเกณฑ์การประเมินของชิ้นงานนั้น ๆ โดย กำหนดเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับรู้ผลการประเมินนั้นด้วย

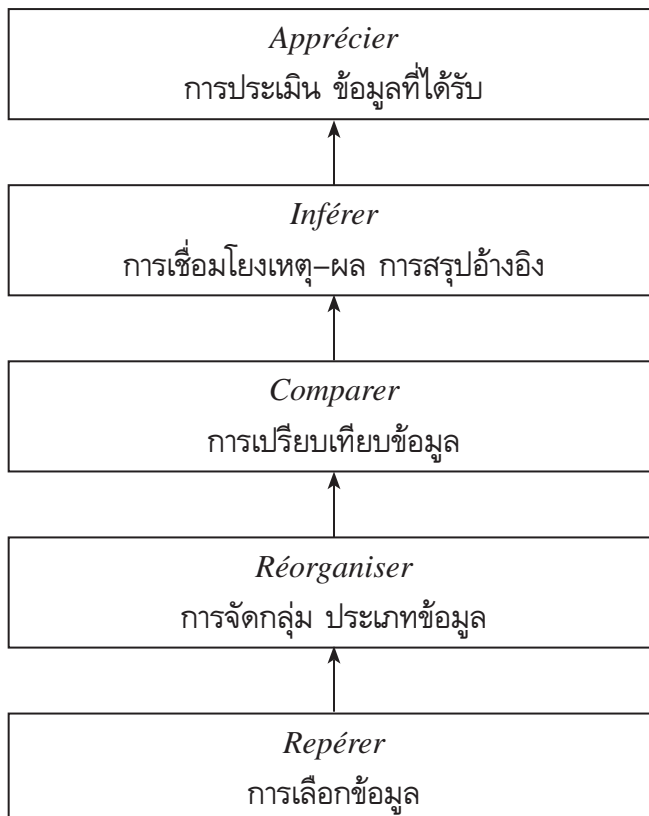
๓. ทักษะและความสามารถในการใช้ภาษา ต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร

ในการวัดและการประเมินความสามารถทางภาษาจะต้องคำนึงถึงระดับของทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาด้วย ซึ่งมีหลายระดับ จากง่ายไปสู่ยาก จากทักษะขั้นพื้นฐานไปสู่ทักษะที่สลับซับซ้อนมากขึ้น การวัดและการประเมินทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียนส่วนหนึ่งก็คือการให้ผู้เรียนได้ทดสอบ หรือทำชิ้นงาน หรือแสดงพฤติกรรมการใช้ภาษาในระดับต่าง ๆ นั้น การจะทราบว่าผู้เรียนคนใดมีทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาอยู่ในระดับใดก็ต้องพิจารณาจากเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้พฤติกรรมการใช้ภาษาของผู้เรียนว่าอยู่ที่ระดับใด สามารถทำข้อสอบหรือ

ทำชิ้นงานที่ต้องใช้ทักษะหรือความสามารถในระดับสูงขึ้นไปหรือไม่ ดังที่ Lussier (1992) ได้เสนอแนะไว้ โดยจัดประเภทแยกตามทักษะการรับสารและทักษะการส่งสารไว้ดังนี้

ระดับทักษะและความสามารถในการรับสาร

ทักษะการรับสาร (les habiletés réceptives) ได้แก่ การฟังและการอ่านนั้น ควรจะวัดและประเมินทักษะในการเลือกข้อมูลหรือใจความสำคัญจากสิ่งที่ฟังหรืออ่านได้ ทักษะการจัดกลุ่ม/ประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบ การเชื่อมโยงเหตุและผล การทำนาย และการแสดงความคิดเห็น โดยอาจใช้เทคนิคการวัดและประเมินได้หลากหลาย ระดับของทักษะและความสามารถในการรับสาร แบ่งเป็น 5 ระดับ จากระดับง่ายไปสู่ระดับยากที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นดังนี้

จากผังข้างต้นจะเห็นได้ว่าทักษะและความสามารถในระดับพื้นฐานจะเป็นงานประเภทง่าย ๆ คือ *Repérer* เช่น การให้ผู้เรียนแยกแยะ เลือกข้อความจากข่าวสารที่อ่านหรือที่ได้ยิน ไปสู่งานในระดับที่ยากขึ้น คือ *Réorganiser* เช่น ให้ผู้เรียนจัดกลุ่ม จัดประเภท เชื่อมโยงเหตุการณ์ จับคู่หมวดหมู่ และระดับต่อมา คือ *Comparer* ขั้นการเปรียบเทียบ บอกความต่างและความเหมือนของข้อมูล ข่าวสารนั้น ๆ ได้ ไปสู่ขั้น *Inférer* คือบอกความเป็นเหตุเป็นผลได้ สร้างข้อสรุปอ้างอิงได้ แปลความและตีความได้ อธิบายปรากฏการณ์ ทำนายและคาดเดาได้ ระดับขั้นสุดท้าย คือ *Apprécier* ผู้เรียนต้องสามารถแยกแยะข้อความจริง หรือสิ่งที่เป็นจริงจากข้อความที่เป็นความคิดเห็น หรือข้อความที่เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ รวมทั้งสามารถประเมินได้ว่าข้อความหรือสารนั้น ๆ มีความถูกต้องมากน้อยอย่างไร

ตัวอย่าง

<i>CONSIGNES</i>	<i>HABILETÉS VISÉES</i>
1. <i>Comprendre des directives à l'oral en traçant le chemin parcouru sur une carte.</i>	Repérer
2. <i>Trouver un titre à un texte.</i>	Inférer
3. <i>Replacer dans l'ordre une série d'illustrations à partir du texte ci-après.</i>	Réorganiser
4. <i>Dire ce qui différencie Paul de Louise d'après les deux descriptions qui suivent.</i>	Comparer
5. <i>Nuancer les opinions d'Isabelle dans le texte.</i>	Apprécier

(ที่มา: Lussier, 1992: 77)

นอกจากนี้ Lussier (1992) ได้เสนอแนะประเภทของงานและเทคนิคที่ใช้ในการประเมินผล ซึ่งต้องสอดคล้องกับระดับของทักษะและความสามารถในระดับต่าง ๆ เช่น ในระดับ *Comparer* ครูผู้สอนอาจประเมินโดยให้ผู้เรียนแยกแยะหรือ

จะเห็นได้ว่าระดับทักษะและความสามารถในขั้นต้น ๆ จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะและความสามารถในขั้นสูงขึ้นไป ดังนั้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีทักษะและความสามารถในระดับสูง ก็คงต้องผ่านการฝึกฝนในระดับต้น ๆ ก่อน และการจะให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถไปถึงระดับที่สูงขึ้น ครูผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนโดยผ่านทางชิ้นงานที่ผู้เรียนต้องใช้ความรู้ ความสามารถและการแสดงพฤติกรรมการใช้ภาษาในระดับสูง หรือผู้สอนอาจสอดแทรกด้วยการตั้งคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและความสามารถขั้นสูงในการตอบคำถามหรือในการแสดงออกทางการปฏิบัติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

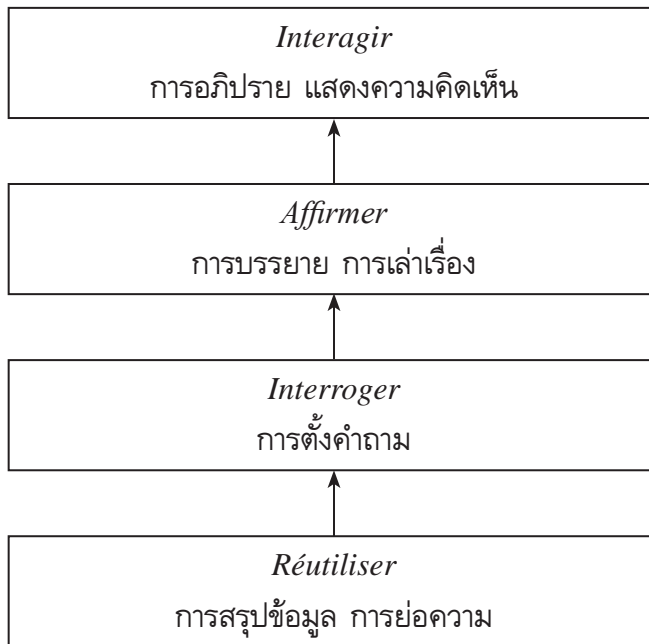
เชื่อมโยงเหตุการณ์ที่สอดคล้องกัน หรือบอกความเหมือนและความแตกต่างจากเรื่องต่าง ๆ ที่ได้อ่านไป หรือในระดับ *Inférer* นั้น อาจกำหนดให้ผู้เรียนหาความสัมพันธ์ของเหตุและผล โดยให้ตอบคำถาม “*Pourquoi*” เป็นต้น

✿ ระดับทักษะและความสามารถในการส่งสาร

ทักษะการส่งสาร (les habiletés productives) ได้แก่ การพูดและการเขียน ครูผู้สอนควรวัดและประเมินทักษะหรือความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ เช่น ให้ผู้เรียนเขียนสิ่งของ หรือให้อ่านเรื่องแล้วเขียนย่อความ หรือการวัดและ

ประเมินทักษะการตั้งคำถาม การยืนยันในการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ รวมทั้งทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์ ระดับของทักษะและความสามารถในการส่งสารแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

(ที่มา: Lussier, 1992: 77)

การจัดระดับทักษะข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทักษะและความสามารถในการส่งสารในระดับต้นที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาในระดับสูง คือ *Réutiliser* ได้แก่ การให้ผู้เรียนสรุปข้อมูลข่าวสาร หรือการให้ผู้เรียนเขียนคำร้อง หรือการทำย่อความจากเรื่องที่อ่าน ต่อมาคือระดับ *Interroger* คือการให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อมูลหรือสารที่รับมาขั้นต่อมาคือ *Affirmer* ในขั้นนี้ผู้เรียนต้องสามารถ

สร้างประโยคหรือแสดงออกด้วยการเขียนบรรยาย การเล่าเรื่องในบริบทเฉพาะเจาะจงได้ และในขั้นสุดท้าย *Interagir* เป็นระดับที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะต้องสามารถอภิปราย สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลต่าง ๆ วัตถุ หรือสถานที่ต่าง ๆ หรือการแสดงอารมณ์และความรู้สึกทั้งหลาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

<i>Consignes</i>	<i>Rôle de l'élève</i>	<i>Habilité visée</i>
1. <i>Transmettre un message téléphonique à un ami.</i>	<i>Émetteur</i>	Réutiliser
2. <i>Décrire une photo.</i>	<i>Émetteur</i>	Affirmer
3. <i>Demander à quelqu'un de préciser sa pensée.</i>	<i>Émetteur</i>	Interroger
4. <i>Résumer par écrit un message oral.</i>	<i>Émetteur</i>	Réutiliser
5. <i>Participer à un débat.</i>	<i>Émetteur/récepteur</i>	Interagir
6. <i>Discuter d'un événement.</i>	<i>Émetteur/récepteur</i>	Interagir

(ที่มา: Lussier, 1992: 81)

สำหรับประเภทของงานและเทคนิคที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการส่งสารระดับต่าง ๆ สามารถทำได้หลากหลาย โดยอาจให้ผู้เรียนพูดหรือเขียนตอบอย่างจำกัด เช่น การให้แปลรูปประโยคตามตัวอย่าง หรืองานกึ่งอิสระ เช่น การจับบันทึก หรือการให้เขียนเรียงความอย่างอิสระ เช่นเดียวกับการประเมินความสามารถในการเขียนในระดับ *Affirmer* อาจกำหนดให้ผู้เรียนตอบคำถามจากสื่อหรือสิ่งเร้าที่นำเสนอหรือให้บรรยายความรู้สึก เหตุการณ์ หรือเล่าเรื่อง เป็นต้น

การจัดระดับทักษะและความสามารถทางการใช้ภาษาต่างประเทศนี้จะเอื้อต่อผู้สอนในการกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนน เช่น ความเข้าใจในการอ่านเรื่อง หรือการเขียนย่อความ หรือเกณฑ์การให้คะแนนในการแสดงบทบาทสมมติ การพูดบทสนทนา โดยสามารถกำหนดจากระดับทักษะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

สรุป

การวัดและการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศนั้นเป็นการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย การ

เชื่อมโยงและความต่อเนื่องของเนื้อความหรือเนื้อหา เน้นที่การวัดและประเมินการใช้ภาษาหรือ วจนปฏิบัติ (pragmatics) ซึ่งก็คือการวัดความสามารถที่จะปฏิบัติหรือกระทำใด ๆ และมีปฏิสัมพันธ์โดยผ่านทางกรใช้ภาษานั้นเอง เป็นการวัดที่นำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างการสร้างชิ้นงาน การประเมินตามสภาพจริงและการปฏิบัติ ซึ่งต้องมีบริบททางสังคม คำตอบหรือการตอบของผู้เรียน มักแสดงออกผ่านทางกรทำชิ้นงาน การพูดหรือ การเขียนจำลองสถานการณ์ของชีวิตจริง การประเมินการใช้ทักษะภาษาในสภาพการสื่อสารจริง จะมีลักษณะเป็นทักษะสัมพันธ์ ดังนั้นครูผู้สอนที่จัดทำแบบทดสอบทางภาษาควรต้องคำนึงถึงความเสมือนจริงของสถานการณ์ในการสื่อสารให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงองค์ประกอบของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ ด้านภาษา ด้านบริบทสังคม และด้านปฏิบัติ ในการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการ และกิจกรรมการวัดและประเมินนั้นควรคำนึง วัตถุประสงค์ บริบทและสถานการณ์ในการสื่อสารจริง ระดับและทักษะความสามารถทางภาษาที่จะวัด ลักษณะชิ้นงาน และเกณฑ์การประเมิน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Cohen, A.D. (1994). Assessing reading comprehension. In A.D. Cohen (ED.), *Assessing language ability in the classroom* (pp. 211–254). Boston: Heinle & Heinle.
- Conseil de l'Europe. (2001). *Cadre européen commun de référence pour les langues*. Paris: Les Éditions Didier.
- Lepage, S., & Marty, R. (2008). Évaluer le FLE autrement. *Le français dans le monde*, 359, pp. 34–35.
- Lussier, D. (1992). *Évaluer les apprentissages dans une approche communicative*. Paris: Hachette.
- Lussier, D., & Turner, C.E. (1995). *Le point sur l'évaluation en didactique des langues*. Anjou: Centre éducatif et culturel.
- McNamara, T. & Roever, C. (2000). *Language testing: The social dimension*. Malden: Blackwell Publishing.
- Stern, H.H. (1992). *Issues and options in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.

ความสำคัญของภาษากายต่อการทำงานล่าม

อภิชาติ เพิ่มสวัสดิ์*

ก่อนหน้าที่มนุษย์เราจะประดิษฐ์สัญลักษณ์จนกลายเป็นตัวอักษรเพื่อใช้เป็นภาษาพูดและเขียนในการสื่อความหมาย มนุษย์ใช้ภาษากายเป็นหลักในการสื่อสาร ปัจจุบันนี้แม้เราจะใช้ภาษาพูดเป็นหลักในการสื่อสาร แต่ภาษากายก็ยังคงมีความสำคัญในการสื่อสารอย่างยิ่ง มีการศึกษาทางจิตวิทยาและพบว่า มนุษย์ใช้การสื่อสารผ่านทางคำพูดเพียง ๓% อีก ๓๕% ผ่านทางโทนเสียง และ ๕๕% ผ่านทางภาษากาย (ต. ต้อย, ๒๕๕๕: ๑๑) ซึ่งเราเห็นได้จากนักแสดงตลกในอดีตอย่างเซอร์ชาลส์ สเปนเซอร์ แซปลิน จูเนียร์ หรือที่เรารู้จักกันในชื่อ ชาร์ลี แซปลิน หรือในยุคปัจจุบันอย่างโรวัน แอตคินสัน หรือมิสเตอร์บีน ที่สามารถสื่อสารอารมณ์และความคิดต่าง ๆ ออกมาได้โดยไม่จำเป็นต้องพูดแม้แต่คำเดียว

ภาษากายคืออะไร

ภาษากาย คือ การสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ผ่านทางอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นใบหน้า ดวงตา มือ ขา และอื่น ๆ โดยภาษากายที่แสดงออกมานั้น มีทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว ภาษากายเป็นสิ่งที่สามารถยืนยัน “ความหมาย” ที่ผู้พูดต้องการจะสื่อ แต่ในขณะเดียวกัน ภาษากายก็สามารถ “ทรยศ” ผู้พูดได้ในกรณีที่ “ปากไม่ตรงกับใจ” ทำให้มีการศึกษาภาษากายอย่างลึกซึ้ง

โดยเฉพาะผลงานการศึกษาของศาสตราจารย์พอล เอ็กแมน (Paul Ekman) แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานฟรานซิสโก ที่ศึกษา Micro expression เพื่อจับสัญญาณภาษากายในช่วงสั้นๆ วินาทีนับไปหน้าและตีความหมาย ศาสตราจารย์ได้นำความรู้จากการวิจัยมาสร้างเป็นสื่อการฝึกอบรมด้านการอ่านภาษากายให้กับบุคคลที่ต้องใช้ความรู้ด้านภาษากายในการจับพิรุฑ พิสูจน์ความจริงใจ หรือต้องการเป็นต่อในการเจรจา เป็นต้น

ภาษากายกับการทำงานของล่าม

ปฏิเสธไม่ได้ว่างานของล่าม เป็นงานที่ต้องออกสังคมและพบปะผู้คนจำนวนมาก งานล่ามจึงเป็นงานที่ต้องการความเชื่อถือสูง โดยทั่วไปคนจะประเมินคุณภาพของคนอื่นจากปัจจัยภายนอกเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งตัว ซึ่งถือเป็นภาษากายรูปแบบหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดกระบวนการคิดเชิงเทิดทูน (Halo effect) เพราะมนุษย์เชื่อว่า เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งดี สิ่งอื่น ๆ ก็จะไปดีตามไปด้วย เช่น คนแต่งตัวดี น่าจะเป็นคนดีหรือคนฉลาด ในขณะที่เดียวกันคนที่แต่งตัวไม่ดี ก็จะถูกตีความว่าสิ่งอื่น ๆ จะไม่ดีตามไปด้วย (Devil effect) ดังนั้นล่ามจึงต้องดูแลการแต่งกายให้เหมาะสมกับงาน เช่น เมื่อล่ามทำงานให้กับผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ล่ามควรแต่งตัวตามสากลนิยม ใส่

* อาจารย์วิชาการแปลและล่ามผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สูญผูกไท ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือแล้ว ยังเป็นการให้เกียรติบุคคลที่เราทำงานให้อีกด้วย ในขณะที่เดียวกัน หากไปเป็นล่ามงานเปิดตัวสินค้าที่เน้นความทันสมัยหรือเป็นล่ามให้กับบวงการดารานักร้อง ล่ามก็ต้องรู้จักเลือกการแต่งตัวให้เหมาะสมทั้งรูปแบบและสีสันทัน การใส่เสื้อราชปะแตนไปทำงานอาจทำให้ภาพที่เจ้าของงานสื่ออาจผิดเพี้ยนไป เพราะล่ามจะมีโอกาสอยู่ในรูปเดียวกับบุคคลสำคัญที่สุดของงานเสมอ บริษัทเครื่องสำอางบางแห่ง จะขอให้ล่ามส่งรูปให้ดูก่อนตัดสินใจจ้างงาน เพื่อจะได้มั่นใจว่าล่ามจะไม่ทำให้ภาพลักษณ์บริษัทมีปัญหาเมื่อต้องออกสื่อสาธารณะ บางกรณีหากไม่แน่ใจ ล่ามก็ควรจะสอบถามเจ้าของงานว่าต้องการให้ล่ามแต่งตัวในลักษณะใด

การทำงานในวงการแฟชั่น ล่ามต้องดูแลการแต่งตัวให้เหมาะสม เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของสินค้า

ล่ามจะต้องสามารถควบคุมอากัปกริยาและมีสมาธิอยู่กับงานให้มากที่สุด กิริยาท่าทางที่ล่ามแสดงออกจะมีผลต่อการตีความหมายของผู้ฟัง เช่น เมื่อล่ามแปลพร้อมกับเงยหน้ามองเพดานและไม่สบตากับผู้ฟัง (ในกรณีล่ามพูดตามหรือ consecutive) อาจทำให้ผู้ฟังไม่มั่นใจว่าล่ามแปลถูกต้องหรือไม่ หรือในกรณีที่ล่ามรู้ว่า ในขณะที่เจรจา

มีอีกฝ่ายหนึ่งโกหกหรือเฟลอปูดคำสบถใส่อีกฝ่ายหนึ่ง ล่ามก็ต้องต้องเก็บอาการเยะเย้ยหรือขบขัน สะกดไม่ให้ยิ้มมุมปาก หรือเบิกตาเมื่อตกใจ เพื่อไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกกลางแคลงใจในสถานการณ์ แต่บางครั้งผู้พูดก็มีอาการส่อพิรุณจนถูกจับได้เอง กรณีเช่นนี้เคยเกิดขึ้นครั้งหนึ่งเมื่อบริษัท เอ จากยุโรปต้องการได้ข้อมูลของบริษัท บี ในประเทศไทย จึงทำที่เข้าไปขอข้อมูลโดยอ้างตัวว่าเป็นลูกค้าและสนใจซื้อผลิตภัณฑ์บริษัท บี เตรียมเอกสารด้านราคามาเจรจา แต่ขณะที่คุยกันอยู่นั้น บริษัท บี ได้กล่าวถึงคู่แข่งที่ชื่อ บริษัท เอ ตัวแทนบริษัท เอ เมื่อได้ยินชื่อบริษัทตนเองมีอากัปกริยาแปลกไปทันทีจนบริษัท บี เริ่มสังเกตเห็น เช่น พุดตะกุกตะกัก เหงื่อซึมเข่าขา และขยับมุขบ่อยครั้ง ซึ่งอาการหลังสุดเป็นสัญญาณโกหกที่รู้จักกันดีในชื่อ Pinocchio effect หรือจมูกพินอคคิโอ ที่เมื่อคนโกหกจะเกิดความรู้สึกร้อนรอบจมูกทำให้เยื่อบุในจมูกเกิดระคายเคือง ตัวแทนบริษัท บี อ่านสัญญาณพิรุณออก จึงไม่มอบเอกสารด้านราคาให้และยุติการเจรจา

การแนะนำตัวเองของล่าม นอกจากภาษาพูดจะต้องเสียงดังฟังชัดแล้ว ภาษากายก็ต้องหนักแน่นชัดเจน เช่น การยิ้มจะต้องยิ้มจริงใจ ด้วยการยิ้มทั้งปากและดวงตา ไม่ใช่ยิ้มแบบหน้ากลองถ่ายรูป เพราะการยิ้มจริงใจกับการฝืนยิ้มนั้น ใช้มัดกล้ามเนื้อบนใบหน้าที่แตกต่างกัน รอยยิ้มที่จริงใจจะใช้มัดกล้ามเนื้อบริเวณดวงตาร่วมด้วย จึงทำให้เกิดรอยย่นบริเวณดวงตาแตกต่างจากการฝืนยิ้มอย่างชัดเจน การจับมือจะต้องจับเต็มฝ่ามือและบีบแน่นพอประมาณ เพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นใจ ไว้วางใจและเปิดใจรับล่ามเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานได้งายยิ่งขึ้น ในกรณีที่ล่ามต้องทำหน้าที่แนะนำบุคคลอื่นให้ผู้จ้างงาน หลีกเลี่ยงการใช้นิ้วชี้ไปยัง

บุคคลที่ต้องการแนะนำ เพราะการชี้นิ้วแสดงถึงความก้าวร้าวและต้องการควบคุม แต่ให้ใช้การวางมือแล้วผายไปยังคนคนนั้น เพราะการผายฝ่ามือหมายถึง เป็นการแสดงถึงความอ่อนโยนและเป็นมิตร

เมื่อนั่งโต๊ะเจรจา ล้ามควรนั่งห่างจากผู้พูดประมาณหนึ่งศอก ซึ่งเป็นระยะที่รับรู้ภาษากายของผู้พูดได้ดีที่สุด โนม้ตัวเข้าหาผู้พูดเล็กน้อย พยักหน้าส่งสัญญาณว่าเข้าใจ หลีกเลียงการกอดอกขณะฟังและแปล เพราะการกอดอกสื่อความหมายว่า เรื่องที่พูดนั้นไม่น่าสนใจ รวมทั้งหลีกเลียงการบ่นหรือกตปากกาตลอดการทำงาน เพราะเสียงหรือการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ บนโต๊ะเจรจา เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์เมื่อเกิดสถานการณ์ตึงเครียด แม้ว่าการบ่นและกตปากกาจะเป็นการกระทำที่เพิ่มสมรรถภาพกับล้ามก็ตาม

ล้ามควรศึกษาวัฒนธรรมการรับรู้ภาษากายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและให้คำแนะนำกับผู้จ้างได้ สร้างความเป็นมืออาชีพให้กับงานล้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นเร็ว ๆ นี้ จะเปิดโอกาสให้ล้ามได้เดินทางไปทำงานในประเทศอาเซียนต่าง ๆ ดังนั้นล้ามจึงควรรู้วาระหว่างการเจรจากับลูกค้าจากอินโดนีเซีย บรูไน (และตะวันออกกลาง) ห้ามยื่นนามบัตรหรือสิ่งของให้ด้วยมือซ้ายข้างเดียว เพราะถือว่ามือซ้ายเป็นมือที่สกปรก ในประเทศบรูไนห้ามใช้นิ้วชี้ชี้ของ แต่ให้ใช้นิ้วโป้งแทน รวมถึงภาษากายในประเทศอื่น เช่น ห้ามส่งสัญญาณว่า “โอเค” ด้วยการทำวงกลมด้วยนิ้วโป้งและนิ้วชี้ในประเทศบราซิลเพราะนั่นคือคำด่าที่หยาบคาย หรือห้ามกางนิ้วมือใส่หน้าชาวกรีก เพราะเป็นสัญลักษณ์การดูถูกกัน เป็นต้น

การที่ภาษากายมีบทบาทสำคัญในการสื่อและยืนยันความหมาย ภาษากายจึงเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ล้ามจำเป็นต้อง “เข้าถึง” เพราะการสื่อสารจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อการได้ยืนทำงานประสานกับการมองเห็นอย่างสมบูรณ์ แต่การทำงานล้ามแบบพูดพร้อมในตู้ (Simultaneous) ล้ามมักจะพบอุปสรรคในการเข้าถึงภาษากายของผู้พูด เนื่องจากผู้จัดงานมักตั้งตู้ล้ามในตำแหน่งที่ทำให้ล้ามมองเห็นผู้พูดไม่ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของล้ามที่มีความจำเป็นต้องเห็นสีหน้าท่าทางของคนพูดเพื่อใช้ยืนยันความหมาย เช่น หากล้ามไม่เห็นผู้พูด เมื่อได้ยินคำว่า “good” ล้ามจะแปลว่า “ดี” แต่ถ้าหากล้ามเห็นท่าทางยกไหล่ของผู้พูด ล้ามจะเข้าใจทันทีว่า “good” ในกรณีนี้ ไม่ใช่ “ดี” แต่เป็นเพียง “ก็ดี” หรือ “ก็คงดี” หรือเมื่อผู้พูดพูดว่า “this one and that one” ล้ามจะแปลได้ดีขึ้นเมื่อเห็นการชี้ของผู้พูด และแทนที่จะแปลว่า “อันนี้กับอันนั้น” ล้ามอาจช่วยให้แปลให้ชัดเจนกว่าเดิมเป็น “อันทางซ้ายและทางขวา” เป็นต้น

ตู้ล้ามมักจะตั้งในแนวขนานไปกับห้องประชุม ซึ่งบางครั้งทำให้ล้ามมองเห็นผู้พูดและรายละเอียดที่ฉายบนจอไม่ชัด

การตั้งตุลุ่มในตำแหน่งที่ลุ่มเห็นผู้พูดชัดเจน นอกจากทำให้การแปลมีความแม่นยำมากขึ้นแล้ว ในบางกรณียังช่วยให้ลุ่มทำงานกับผู้พูดได้เป็นอย่างดี เพราะบางครั้งลุ่มต้องสื่อสารกับผู้พูด เช่น ในกรณีผู้พูดลืมเปิดไมโครโฟน ลุ่มจะเป็นคนแรกที่มีปฏิกริยาและจะส่งสัญญาณให้ผู้พูดด้วยภาษากายด้วยการชี้ไปที่หูฟังตนเองและพลิกฝ่ามือในแนวตั้งไปมาอย่างรวดเร็ว เพื่อบอกว่าตนเองไม่ได้ยินเสียง ผู้พูดจึงเปิดไมโครโฟนและถามลุ่มว่าได้ยินหรือไม่ ลุ่มก็จะตอบกลับอีกครั้งว่าได้ยินแล้วด้วยการใช้ภาษามือ หรือบางครั้งผู้พูดตกลงกับลุ่มไว้ว่า ถ้าพูดเร็วเกินไปให้ส่งสัญญาณลุ่มก็จะใช้มือโบกขึ้นลงเป็นจังหวะช้า ๆ เพื่อส่งสัญญาณให้ผู้พูดชะลอความเร็วในการพูดได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ บริษัทผู้ทำการติดตั้งตุลุ่มจึงต้องพิจารณาตำแหน่งของตุลุ่มโดยคำนึงถึง

สิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงานของลุ่มเป็นหลัก ซึ่งหลายครั้งถูกละเลยด้วยเหตุผลของความสะดวกและสวยงาม

ด้วยเหตุที่ว่า “ลุ่มปากว่า ไม่เท่าตาเห็น” ภาษากายจึงมีส่วนสำคัญในการสื่อสารทั้งในแง่ระหว่างผู้พูดกับลุ่ม และลุ่มกับผู้ฟังคนอื่น ลุ่มจึงควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อใช้ประโยชน์จากภาษากายในการพัฒนาศักยภาพการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารให้สมบูรณ์ ป้องกันปัญหาอันเกิดจากปฏิกริยาที่เหนือการควบคุมและจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม พร้อมกับทำหน้าที่สร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของภาษากายให้กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการลุ่ม เพื่อให้ลุ่มได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสามารถดึงศักยภาพในการทำงานของลุ่มออกได้ให้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ต. ต้อย. (๒๕๕๕). **ถอดรหัสภาษากายอ่านใจคน**. นนทบุรี: ริงค์ บียอนด์ บุ๊คส์.
Admin. (HOWTO) **วิธีอ่านภาษากาย**. <http://www.joinstick.net/psychology/how-to> (๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)
- Paul Ekman. **Recognize**. <http://www.paulekman.com/content/recognize>. (26 February 2013)
- University of Granada. **'Pinocchio Effect' Confirmed: When You Lie, Your Nose Temperature Rises**. <http://www.sciencedaily.com/releases/2012/12/12120308183.htm> (26 February 2013)

รูปกิจกรรมของสมาคมฯ และมูลนิธิฯ

การประกาศเกียรติคุณครูภาษาฝรั่งเศสดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖

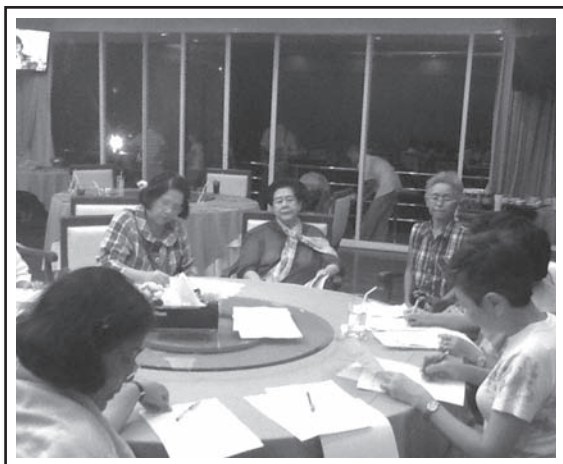
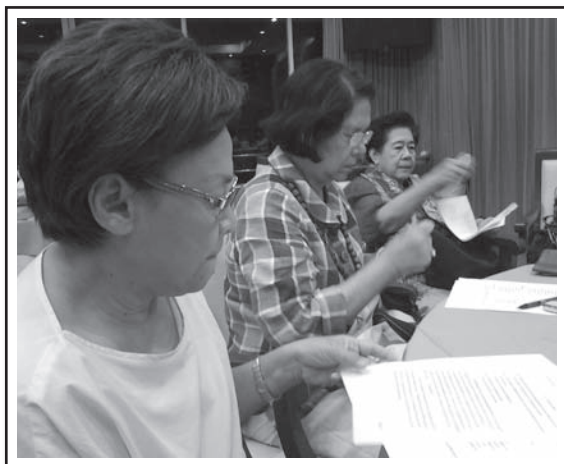

กิจกรรม Francophonie 2014 ณ Alliance Française de Bangkok

การประชุมสัญจรของสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ฯ
และมูลนิธิส่งเสริมภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษาแห่งประเทศไทย

ที่นี่มีความแตกต่างมากมาย (ตอนที่ ๔)

ครูแก้ว

ตอนที่ ๔ ที่นี่มีตักเข้าชั้น

ขณะที่การศึกษาไทยมีการแสดงความคิดเห็นกันมากกว่า ควรมีการตักเข้าชั้นใหม่ บางคน (ที่เป็นครู) บอกว่าควร ผู้มีอำนาจในกระทรวงศึกษาบอกว่าควร เมื่อเด็กอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ จะให้ขึ้นชั้นได้อย่างไร บางคน (ที่เป็นพ่อแม่) บอกว่าการศึกษาของเราก้าวมาไกลแล้วจะย้อนกลับไปใช้แบบเก่าหรือไม่

แต่ที่นี่มีการตักเข้าชั้น กว่าจะมีการตัดสินใจให้นักเรียนเข้าชั้นจะมีการติดตาม พูดคุย แนะนำ แก้ไข ตักเตือน ต่อเนื่องมาตลอดปีการศึกษา เป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย บุคลากรในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและพ่อแม่ของเด็ก

เริ่มต้นเทอมแรก ครูประจำชั้นจะทำ *synthèse de classe* เพื่อวิเคราะห์เด็กในชั้นเป็นรายบุคคล ทั้งพฤติกรรมและการเรียน ผลการวิเคราะห์จะส่งให้ครูทุกคนที่สอนในชั้นนั้นรับทราบ เป็นภาพรวมของห้อง และแยกเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ เช่น ขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน มีสมาธิในการเรียนไม่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ อ่อนภาษาฝรั่งเศส การแก้ปัญหาเริ่มจากนัดพบผู้ปกครองเพื่อพูดคุย บางกรณีมีการทำจดหมายเป็นหลักฐานร่วมกันว่าผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมืออย่างไรบ้าง ละเอียดมาก เช่น ช่วยดูการจัดกระเป๋านักเรียนทุกวันสำหรับเด็กที่ชอบลืม เอกสารการเรียนอุปกรณ์การเรียน ช่วยดูการทำบ้าน ฯลฯ ถ้าเด็กอ่อนภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นภาษา

ที่ใช้ในการเรียน เด็กคนนั้นต้องมีชั่วโมงเรียนเสริมตลอดปีการศึกษา เรียกว่า *FLESCO* (*le français langue étrangère et de scolarisation*) บางคนที่มีปัญหาพิเศษ เช่น เด็กมีอาการบกพร่องในการอ่าน มีปัญหาในการอ่านเขียน สะกดคำติดขัด ผสมคำไม่ได้ จัดเป็นความผิดปกติเฉพาะด้านการเรียนรู้ (*Learning Disorder*) ซึ่งเป็นสาเหตุจากความผิดปกติของการทำงานที่เซลล์สมองซีกซ้าย เรียกว่า *dyslexia* เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เรียกว่า *orthophoniste* จะติดตามตลอดปีพร้อมรายงานและคำแนะนำว่าครูควรให้งานจัดการเรียนการสอนให้เด็กเหล่านี้ในลักษณะแบบใด

เทอมที่หนึ่งและเทอมที่สองจะมีวันที่ครูและผู้ปกครองพบกัน (*rencontre parents-profs*) ของแต่ละระดับชั้นในตอนเย็นหลังเลิกเรียน ครูประจำชั้นจะแจกตารางนัดหมาย มีชื่อวิชา ชื่อครู และห้องที่นัดพบ เด็กจะนำตารางมาให้ครูเลือกเวลานัดพบ (เจ็ดนาที่ต่อคน) ผู้ปกครองบางคนขอนัดพบครูทุกคน บางคนขอนัดพบเฉพาะวิชาสำคัญ หรือวิชาที่ลูกตนเองมีปัญหา ครูเป็นฝ่ายขอนัดก็ได้ สิ่งที่น่าสนใจ คือ ผู้ปกครองถือกระดาษเข้ามาคุยด้วยแล้วจับบันทึกทันทีสิ่งที่ครูตั้งข้อสังเกตเรื่องพฤติกรรมลูกของเขาตามรายวิชา ทั้งนี้สัยะ ความตั้งใจเรียน และผลการเรียน ดังนั้นครูต้องเตรียมข้อมูลให้ดีกับข้อซักถามของพ่อแม่

เมื่อสิ้นเทอมในแต่ละเทอม จะมีการประชุม ประเมินผลซึ่งเรียกการประชุมนี้ว่า Conseil de classe ซึ่งสมชื่อจริง ๆ นอกจากมีการพิจารณาผล การเรียนของนักเรียนร่วมกันแล้ว เด็กที่ดีก็จะมี การชื่นชม เด็กที่มีปัญหา ก็จะมีการแนะนำตักเตือน การ ประชุมนี้จะมีทุกสิ้นภาคเรียน ก่อนการประชุม ครูจะลงคะแนนรวมสิ้นเทอมพร้อมคำชมและ คำเสนอแนะ (Appréciations et conseils) ให้ นักเรียนเป็นรายบุคคล ส่วนนักเรียนก็ประชุมกัน เพื่อให้ตัวแทนห้องเสนอเรื่องที่นักเรียนส่วนใหญ่ ของห้องต้องการ ผู้ปกครองของนักเรียนห้องนั้น ก็จะรวบรวมข้อมูลของผู้ปกครองในชั้นนั้นมา ล่วงหน้า การประชุมแต่ละระดับชั้นใช้เวลาประมาณ หนึ่งชั่วโมง หลังเลิกเรียน วันละหนึ่งระดับชั้น ระดับชั้นหนึ่งมีสามห้องเรียน กว่าเสร็จครบสาม ห้องก็ประมาณสองทุ่มครึ่ง สำหรับฉันไม่เคยรู้สึก ว่าช่วงเวลานี้เป็นสิ่งที่น่าเบื่อเลย มีแต่ความรู้สึกที่ ชื่นชม

ประธานการประชุมคือ ครูใหญ่ฝรั่ง หรือ หัวหน้าของ Vie scolaire ห้องถูกจัดเป็นตัว U ครู ทุกวิชาหนึ่งเรียงเป็นแถว ตัวแทนนักเรียนสองคน ตัวแทนผู้ปกครองสองคน การประชุมเริ่มด้วย ประธานบอกลำดับขั้นตอนของการประชุม ดังนี้ ครู ประจำชั้นพูดภาพรวม ตัวแทนนักเรียนพูด ตัวแทน ผู้ปกครองพูด แล้วจึงจะพูดถึงนักเรียนเป็นราย บุคคล

ครูประจำชั้นจะเสนอ synthèse de classe บอกว่านักเรียนกี่คน ผู้ชาย ผู้หญิงกี่คน ระดับ ความสามารถในการเรียนของแต่ละระดับมีกี่คน เก่ง ปานกลาง อ่อน มีนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม กี่คน ปัญหาการเรียนกี่คน มีนักเรียนที่ได้คะแนน เพิ่มขึ้นจากเทอมที่แล้วกี่คน คะแนนลดลงกี่คน ครูประจำชั้นบางคนเป็นครูพลศึกษา แต่มาดและ

ความสามารถในการนำเสนอตรงนี้ช่างห่างไกลจาก ครูพลศึกษาในโรงเรียนไทย เมื่อครูประจำชั้นพูดจบ ครูวิชาอื่นอยากเพิ่มเติมก็ได้ แต่เป็นการพูดภาพรวม ยังไม่มีการพูดถึงนักเรียนเป็นรายบุคคลในตอนนั้น

ต่อจากนั้น ตัวแทนนักเรียนก็พูดถึงบรรยากาศ ของห้องตนเอง เมื่อเป็นการประชุมของชั้น 6^e ฉันอดนึกเอ็นดูตัวแทนนักเรียน เด็กอายุ ๑๐ ขวบ สองคน บางคนตัวยังโผล่ฟันโตะมานิดเดียว นั่งอยู่ ท่ามกลางครูทุกวิชา นึกถึงเด็กไทย ถ้าต้องมานั่ง ประชุมแบบนี้คงนั่งตัวลีบแน่ แต่เด็กที่มีมาดของ ความมั่นใจ เหมือนว่าเป็นความรับผิดชอบของ ตนเองที่ต้องทำหน้าที่ให้กับห้องของตัวเองในฐานะ ตัวแทนห้อง เด็กทั้งสองคนจะแบ่งกันทำงาน อย่างมีระบบ บนโต๊ะของเด็กมีกระดาษที่เขียน ข้อความที่จะเสนอให้ที่ประชุมพิจารณา นอกจากนั้น ยังมีกระดาษที่เตรียมไว้เพื่อบันทึกการประชุม เด็กบางคนตัดกระดาษเป็นแผ่นเล็ก ๆ เท่าจำนวน นักเรียนในห้องและเขียนชื่อเพื่อนไว้มุมกระดาษ โดยแบ่งจำนวนเขียนคนละครึ่งห้อง เด็กบางคน เตรียมกระดาษแผ่นใหญ่แต่ตีตารางเป็นช่องเพื่อ เขียนบันทึกเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือคำแนะนำให้แก่ใจของที่ประชุม เด็กจะเขียน อย่างรวดเร็ว แม้จะเป็นเด็กชั้น 6^e ก็ตาม นับว่า เด็กต้องมีสมาธิดีมาก เพราะจะรู้ว่าจังหวะไหนที่ ตนเองควรแสดงความคิดเห็นด้วย เด็กจะพูดดีมาก ดูเป็นผู้ใหญ่เกินอายุ ไม่เกร็ง บางคนมีมาดว่าจะ เป็นนักการเมืองในอนาคตเสียด้วยซ้ำ สิ่งที่เด็กนำเสนอ บางครั้งอาจหาญมาก เช่น เด็กบอกว่านักเรียน ในชั้นคิดว่าวันพฤหัสบดีเป็นวันที่มีการบ้านมาก เกินไป คราวนี้ประธานก็ไล่ว่าครูคนไหนสอนวัน พฤหัสบดีบ้าง หลังจากเด็กพูด ตัวแทนผู้ปกครอง จะพูด มีทั้งความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่รวบรวม มาจากผู้ปกครองในระดับชั้นนั้น

หลังจากนั้น เป็นการพิจารณาเป็นรายบุคคล ผลการเรียนรู้ของเด็กถูกนำเสนอผ่านเครื่องวิดีโอโปรเจกเตอร์ที่ละคน ผลการเรียนรู้ของทุกวิชา แต่ละวิชาแสดงให้เห็นคะแนนสูงสุด คะแนนต่ำสุด คะแนนเฉลี่ย และคะแนนที่เด็กคนนั้นได้ แต่ละวิชาจะมีคำชมและข้อเสนอแนะ (Appréciations et conseils) ของครูแต่ละวิชาอยู่ท้ายคะแนน นอกจากนี้ยังมีเวลาขาดเรียน ถ้ามี ท้ายสุด คือ คะแนนพฤติกรรม จะเห็นได้ว่าสิ่งที่นำเสนอเป็นของจริงที่ต้องยอมรับ ครูเจ้าของวิชาที่นั่งอยู่ตรงนั้น พร้อมทั้งจะบอกเหตุผลเพิ่มเติมได้

แม้ว่าการประชุมแต่ละครั้งฉันต้องกลับบ้านช้าสามชั่วโมง แต่ก็รู้สึกเพลิดเพลินอ่านสำนวนที่ครูฝรั่งแต่ละวิชาเขียนใน Appréciations et conseils เช่น « Excellent travail. Félicitations ! Une élève sérieuse avec une bonne attitude. » « De gros progrès ce trimestre. Bravo! » « C'est un peu mieux par rapport au trimestre précédent. Vous pouvez encore mieux faire. » « Vous êtes sur la bonne voie. Continuez ainsi ! » « Redoublez vos efforts ! » « Résultats moyens. Prenez confiance en vous. Vous pouvez encore progresser. » ช่างให้กำลังใจกันจริง ๆ ถ้าแบบเข้ม ๆ ก็มี เช่น « Trop de bavardages en classe. Il faut améliorer votre comportement ainsi que votre attitude. J'espère mieux de vous pour le trimestre prochain. » « Trimestre satisfaisant,a des capacités qu'il pourra encore mieux exploiter quand il saura prendre le temps d'écouter et comprendre les consignes, avant d'agir. Elève dynamique mais trop bavard parfois, attention. » สิ่ง

สังเกตเห็น ครูจะมองนักเรียนทั้งสองด้าน การเรียนและนิสัย อีกสิ่งหนึ่งคือ เด็กที่เรียนดีนิสัยดี ช่างคำชมคำแนะนำ ก็ดีไปหมดทุกวิชา ในทางกลับกัน ถ้าเรียนไม่ดี มีปัญหาพฤติกรรม ครูทุกคนก็เขียนมาทำนองเดียวกันหมด ถ้าสมมติว่า ถ้ามีเด็กคนหนึ่งซึ่งผลการเรียนดีหมดทุกวิชา ยกเว้นวิชาของครูหนึ่งคน และครูทุกคนเขียนคำชมดีหมด ยกเว้นคำชมของครูคนหนึ่ง ผลการเรียนรู้ของเด็กที่ปรากฏบนจอใหญ่เหมือนเป็นการประกาศที่ชัดเจน ถ้าเราเป็นครูคนเดียวที่เห็นต่าง เราคงต้องกลับไปคิดว่าเกิดอะไรขึ้น เรามีอคติกับเด็กหรือเปล่า หรือว่าเด็กรู้สึกมีอคติกับเราหรือวิชาของเรา เราคงต้องไปทบทวนเพื่อแก้ปัญหา

ตอนสุดท้ายของ Bulletin ของเด็ก ครูประจำชั้นจะนำเสนอ (Appréciations générales) สรุปภาพรวมของเด็กที่ละคน ที่ประชุมจะประณิดมากกับการเลือกคำ เช่น ถ้าเด็กมีความตั้งใจก็ต้องระวังให้เลือกใช้คำที่ทำให้กำลังใจและแนะนำ ถ้าเป็นเด็กที่ไม่ตั้งใจ ก็จะใช้คำเข้มขึ้น โดยให้เหตุผลว่าต้อง secouer ให้รู้สึกตัว ให้ปรับปรุงตัว ถ้าอาการหนักมาก จะถูกเขียนว่าให้ระวังการถูกซ้ำชั้นในปลายปี (décision décisive) นั่นคือการเตือนแต่เน้น ๆ ตั้งแต่ทอมแรก ประธานจะบันทึกชื่อเด็กที่มีปัญหาเพื่อนัดพบพูดเป็นรายบุคคลทั้งเด็กและพ่อแม่ ระหว่างที่ครูแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กที่ละคน บางครั้งเด็กตัวน้อย ๆ ที่เป็นตัวแทนของห้องจะยกมือขึ้นเพื่อขอแสดงความคิดเห็น ประธานจะเรียกชื่อเด็กอย่างสุภาพ Monsieur..., Mademoiselle... ให้พูดแสดงความคิดเห็น บางครั้งเด็กบอกถึงความตั้งใจความพยายามของเพื่อนนอกห้องเรียน หรือปัญหาส่วนตัวของเพื่อนที่ครูไม่รู้ เป็นการปกป้องเพื่อนอย่างน่ารักและมีเหตุมีผล แต่ไม่ใช่การเข้าข้าง บางครั้งตัวแทนผู้ปกครองเสริม

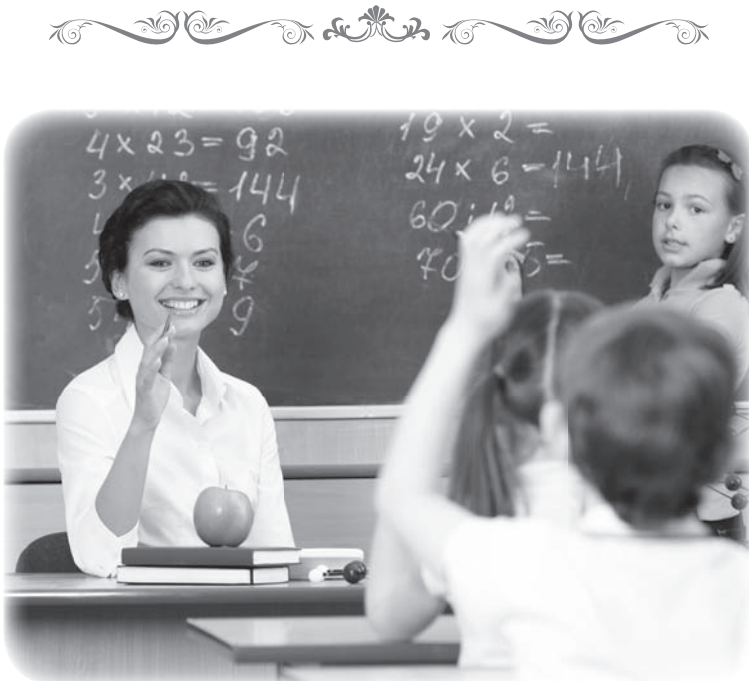
ในสิ่งที่ตนเองรู้เกี่ยวกับครอบครัวของเด็กคนนั้น เช่น พ่อเดินทางไปต่างประเทศบ่อย แม่ไม่สบาย ทำให้ขาดการดูแลในการทำการบ้าน เป็นต้น ถ้าเป็นเด็กที่เรียนดี ที่ประชุมก็พิจารณาอย่างประณีตอีกว่า ควรจะเขียน Très bons résultats หรือ Excellents résultats หรือควรจะเติมว่า Félicitations ! ก็จะไม่ดูคะแนน และคำชมของครูแต่ละวิชา ถ้าเป็นการประชุมประเมินผลของภาคเรียนที่ ๒ หรือภาคเรียนที่ ๓ ก็จะย้อนกลับไปดูภาคเรียนที่แล้วมา ดีขึ้นไหม หรือคะแนนลดลง ได้เคยเตือนหรือแนะนำอะไรบ้าง บางคนถึงคะแนนไม่ได้ดีมาก แต่มีการพัฒนาขึ้น ก็ต้องหาคำที่ให้อกำลังใจขยันต่อไป

หลังจากที่ประชุมแสดงความคิดเห็น ครูประจำชั้นจะแก้ไข Appréciations générales ที่ตนเตรียมมา แต่โดยส่วนมากครูประจำชั้นรู้จักเด็กของเขาจริง ส่วนมากจะคงไว้ตามเดิม จะมีแก้ไขเพียงนิดหน่อยเท่านั้น การประชุมภาคเรียนที่ ๓ จะเข้มข้นมาก เมื่อมีการที่ต้องพิจารณาว่า

เด็กคนนั้นต้องเข้าชั้นใหม่ จะมีการอภิปรายกันมากมาย แต่ทั้งหมดไม่ใช่การเริ่มต้นคิดเพื่อตัดสินอนาคตเด็ก แต่ทุกอย่างได้มีการติดตามต่อเนื่องมา ตั้งแต่เทอมที่ ๑ และเทอมที่ ๒ การเตือน การพบพูดคุยของโรงเรียน ครูประจำชั้นกับเด็กและพ่อแม่ ทำมาแล้วอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมจะคิดแล้วคิดอีก บางครั้งต้องมีการออกเสียงในที่ประชุม เหตุผลสมควรที่ให้เข้าชั้น คือ ให้ออกสันทักเรียนคนนั้น ได้รู้ ได้ทำในสิ่งที่ยังทำไม่เต็มที่ในปีที่ผ่านมา ถ้าปล่อยเขาไปอนาคตของเขาที่ต้องเรียนต่อไปในชั้นที่สูงขึ้น เขาจะทำสำเร็จได้หรือ ถ้าพื้นฐานของเขายังไม่แน่นพอ

หวนกลับมาดูในโรงเรียนไทย ถ้าจะมีการพิจารณาให้เด็กตกเข้าชั้น เรามีการวางแผนกระบวนการที่จะช่วยเหลือเด็กเต็มที่หรือยัง และในกระบวนการนั้นเราได้ร่วมมือกันทุกฝ่ายหรือเปล่า

(อ่านต่อฉบับหน้า ...เมื่อเด็กฝรั่งเรียนไทย)

แนะนำหนังสือ

Tout, tout de suite ชั่ว...พริบตา

Morgan SPORTÈS เขียน, กรรณิกา จรรย์แสง แปล.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๗

แม้ผู้เขียนจะเคยเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เล่มใหญ่มาก่อน คือ รุกสยามในพระนามของพระเจ้า – Pour la plus grande gloire du Dieu – แต่ลีลาการเขียนนวนิยายของเขาเองก็โดดเด่นไม่แพ้กัน โดยเฉพาะการสะท้อนภาพสังคมฝรั่งเศส หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเฉพาะที่ปารีส ในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ ที่ผ่านมามากมายไม่ถึงทศวรรษ

ชั่ว...พริบตา เป็นนวนิยายสะท้อนภาพสังคมฝรั่งเศสที่บ่มเพาะความโหดร้ายมาแต่ก่อน กระทั่งดำเนินมาถึงจุดสุดขีดในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ เมื่อเกิดเหตุการณ์สยองขวัญการลักพาตัวเรียกค่าไถ่และการฆาตกรรมเอลี หนุ่มชาวฝรั่งเศสเชื้อสายยิววัย ๒๖ ปี โดยฝีมือแก๊งนักเลงวัยรุ่นชนเมืองทางใต้ของปารีส ผู้ลงมือทั้งหมดเป็นสัญชาติฝรั่งเศส ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของผู้คนที่อพยพเข้าเมืองมา และเป็นมุสลิม

ในปรารภของผู้แปลนั้นแสดงให้เห็นว่านวนิยายเรื่องนี้ได้รับรางวัลต่าง ๆ ถึง ๒ รางวัล คือ Prix Interallié ประจำปี ๒๐๑๑ และรางวัลด้านศิลปวัฒนธรรม Globes de Cristal ในปี ๒๐๑๒ ผู้เขียนคือ Morgan SPORTÈS ได้พยายามติดตามคดีฆาตกรรมหนุ่มชาวยิวผู้นี้อย่างละเอียดและร้อยเรียงออกมาเป็นนวนิยายเชิงฆาตกรรม สืบสวนสอบสวน ในแบบสปอร์ตเตส คือ ให้หลักฐานได้พูดเอง

ในช่วงเวลาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมปารีส การอพยพเข้ามาของชาติพันธุ์อื่น ๆ ย่อมทำให้ภาพของเมืองปารีสมีความเปลี่ยนแปลงไปมิใช่น้อย สิ่งที่ตามมาคือปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดต่าง ๆ ที่หมักหมมและส่งกลิ่นคลุ้งไปทั่วเมื่อมีการชุกคึกคักขึ้นมา อาจนับได้ว่าเป็นข้างหลังภาพของเมืองปารีสได้อย่างหนึ่ง

อ่าน Tout, tout de suite ชั่ว...พริบตา แบบไม่กะพริบตา ก็จะเข้าใจสังคมปารีสในอีกด้านหนึ่งเพิ่มมากขึ้น

ปรีดี พิศกภูมิวิถิ

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย เป็นวารสารทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นราย ๖ เดือน ออก ๒ ฉบับต่อปี (เดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน, เดือนกรกฎาคม-เดือนธันวาคม) ได้เผยแพร่ติดต่อกันมาแล้วมากกว่า ๓ ทศวรรษ บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า ๒ ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded ผู้เขียนเป็นคณาจารย์และนักวิจัยทั้งภายในและภายนอกคณะฯ ซึ่งมีรายละเอียด หลักเกณฑ์ และรูปแบบการเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ดังนี้

๑. เรื่องที่จะส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นงานวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทั้งภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย

๒. บทความต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

๓. ความยาวของบทความ ๑๐-๑๕ หน้ากระดาษ A4 และกำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด ๑๖ พอยต์

๔. องค์ประกอบของบทความ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำหลัก (ไม่เกิน ๕ คำ) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนให้ระบุวุฒิการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการ (ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส)

๕. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์

๖. ส่วนเนื้อหา

๖.๑ บทความวิชาการ

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส)
- บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส) ภาษาละไม่เกิน ๒๕๐ คำ
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- รายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรม*

๖.๒ บทความงานวิจัย

- ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส)
- บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส) ภาษาละไม่เกิน ๒๕๐ คำ
- บทนำ

- วิธีการวิจัย
- ผลการวิจัย
- อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
- รายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรม*

๗. การอ้างอิง รายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรมใช้ตามรูปแบบ APA

๗.๑ การอ้างอิงในเนื้อหา

ตัวอย่าง

(มีชัย ฤชุพันธ์, ๒๕๔๙, หน้า ๑๒) หรือ มีชัย ฤชุพันธ์ (๒๕๔๙, หน้า ๑๒)

(Faber, 2000, p. 52) หรือ Faber (2000, p. 52)

(Faber & Birnbaum, 1980, pp. 263–265) หรือ Faber & Birnbaum (1980, pp. 263–265)

๗.๒ รายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรม*

ตัวอย่าง

ยุพาวรรณ วรณวณิชย์. (๒๕๔๘). *การตลาดบริการ* (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Walters, S. (2004). *Library Marketing That Works* (2nd ed.). New York: Neal-Schuman.

Ferber, M. & Birnbaum, B. (1980). One job or two Jobs: The implications for young wives. *Journal of Consumer Research*, 7(3), pp. 263–271.

วิธีการจัดส่งบทความ

กรุณาส่งต้นฉบับ ๒ ชุด โดยจัดพิมพ์ในกระดาษ A4 พร้อมไฟล์ข้อมูลมาทางอีเมล pdphis@yahoo.com หรือบรรณาธิการวารสารสมาคมครุศาสตร์ฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถีส สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ๑๖๙ ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๓๑ เพื่อกองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/บทความงานวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

*หมายเหตุ

รายการอ้างอิง เป็นการบอกรายการแหล่งอ้างอิงตามที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาของงานเขียน

บรรณานุกรม เป็นการบอกรายการแหล่งอ้างอิงตามที่มีการอ้างอิง รวมทั้งรายการที่ได้อ่านประกอบโดยมิได้มีการอ้างอิงในเนื้อหาของงานเขียน

รายชื่อคณะกรรมการพิจารณาก่อนทรงบทความวิชาการ (Peer review) วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ฯ

คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ, นายกสภามหาวิทยาลัยศิลปากร
คุณหญิงวงจันทร์ ฟื้นยนิติศาสตร์	รองศาสตราจารย์, อธิการบดีสถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา
ธิดา บุญธรรม	รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์พิเศษโรงเรียนจิตรลดา
จิระพรพรษ์ บุญยเกียรติ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ข้าราชการบำนาญ
จุฑารัตน์ เบญจฤทธิ์	รองศาสตราจารย์ ดร., คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ชนาเนา วรรณัญญ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นิรมล ตัญญาแสนสุข	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
บุปผา อยู่ทรัพย์	อาจารย์ ดร., ข้าราชการบำนาญ
ประภา ศรีแสงทรัพย์	อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ปรีดี พิศภูมิวิถิ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปาจารย์ย์ สุทัศน์ ฌ อยุธยา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มาริสา การีเวทย์	อาจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รัตนภรณ์ ธนานุรักษ์	รองศาสตราจารย์, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิไลวรรณ ฉำพิรุณ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ข้าราชการบำนาญ
สิริจิตต์ เดชมอรัชัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สุรภี รุโจปการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อดิเทพ เวณจันทร์	ดร., สมาคมฝรั่งเศส กรุงเทพฯ
อารีรัตน์ ปิ่นทอง	อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อุบลวรรณ ไชติวิสิทธิ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ข้าราชการบำนาญ
Patrick BINOT	อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ใบสมัครสมาชิก

วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย
ประจำปี.....

(เฉพาะเจ้าหน้าที่)

เลขที่สมาชิก.....ประจำปี.....ฉบับที่.....และ.....

ใบเสร็จเล่มที่.....เลขที่.....ลงวันที่.....

() ส่งใบเสร็จรับเงินแล้ว ลงนามผู้รับเงิน

() จ่ายหนังสือแล้ว เมื่อวันที่.....และ.....

ลงนาม.....(ฝ่ายทะเบียนสมาชิกและจัดส่ง)

โปรดกรอรายละเอียดด้วยข้อความตัวบรรจง

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....

อาชีพ..... ตำแหน่ง.....

สถาบัน/หน่วยงาน/บริษัท.....

เลขที่..... หมู่..... หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....

ถนน..... เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

E-mail.....

มีความประสงค์สมัครสมาชิกวารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ประจำปี.....

รวม 2 ฉบับต่อปี ปีละ 250 บาท

ประเภทสมาชิก () ครู อาจารย์ () นักเรียน นิสิต นักศึกษา

() บุคคลทั่วไป () สถาบัน/หน่วยงาน.....

ชำระค่าสมาชิกวารสาร

() เช็คขีดคร่อม สั่งจ่าย “สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย วารสารสมาคมฯ” (ส่งพร้อมใบสมัครนี้)

() ธนาณัติ สั่งจ่าย “มาริสา การ์เวทย์”

ปณฝ. ธนาคารสตรีรังสิต 12121 จำนวนเงิน.....บาท (ส่งพร้อมใบสมัครนี้)

() โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารกรุงเทพ สาขาซอย ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

ชื่อบัญชี “สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย วารสารสมาคมฯ” หมายเลขบัญชี 091 0 118 603

จำนวนเงิน.....บาท (กรุณาส่งสำเนาใบโอนเงินพร้อมใบสมัครนี้)

ออกใบเสร็จในนาม.....

ที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร

ชื่อ-สกุล.....

เลขที่..... หมู่..... หมู่บ้าน.....

ซอย..... ถนน.....

เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....

โปรดส่งใบสมัครสมาชิกวารสารฯ ไปตามที่อยู่ข้างล่างนี้

มาริสา การ์เวทย์

ฝ่ายทะเบียนสมาชิกและจัดส่ง

ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี 12121

Bulletin de l' Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

Reçu N^o...../20.....
Date...../...../.....

Fiche d'abonnement 20.....

Prière de compléter en lettre majuscule

Nom.....Prénom.....

Adresse complète.....

.....

.....

.....

Ville..... code postal.....

Téléphone..... Téléphone portable.....

Télécopie..... E-mail.....

Tarif d'abonnement 20.....: 1 an / 2 numéros: 250 Baht

Mode de paiement:

() par chèque bancaire barré

A l'ordre de l' Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

() par mandat postal

Au nom de Marisa Garivait–Bureau de poste de Thammasat Rangsit

() par virement bancaire

Au nom de l' Association Thaïlandaise des Professeurs de Français

Numéro de compte: 091 0 118 603

Bangkok Bank, Thammasat Rangsit

Prière d'envoyer cette fiche d'inscription à l'adresse ci-dessous:

Marisa GARIVAIT
Responsable de clientèle et de distribution
Département de Français
Faculté des Arts Libéraux
Université Thammasat Rangsit
99 Moo 18 Rue Paholyothin, Klong Nueng, Klong Luang
Pathumthanee 12121
Tél. portable: 083 497 6952 Fax: 0 2696 5621

หนังสือที่ได้กับรางวัล จากหลายสถาบัน

งานหนังสือดีเด่น ปี 2557

จาก สพฐ. รางวัลชมเชย
หนังสือสำหรับเด็กเล็ก
3-5 ปี

2 รางวัล

งานหนังสือดีเด่น ปี 2555
จาก สพฐ. รางวัลชมเชย
หนังสือบันเทิงคดีและหนังสือสวยงามฯ

108 หนังสือดี จากแผนงานสร้างเสริม
วัฒนธรรมการอ่าน สนับสนุนโดย สสส.

อาสาสมัครนักอ่านฯ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก และสถาบันราชานุกูล

หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน จากสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ
และได้รับคัดเลือกไปแสดงในงาน "Taipei International
Book Fair" ณ ประเทศไต้หวัน

หนังสือเล่มแรก Bookstart

จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก

Oshima
International
Handmade Picture
Book Contest

ส่งประกายความคิด ประกาศณพิชชิ่ง ในเครือ วัฒนาพานิช สาราราษฎร์

พร้อมพัฒนาการศึกษาไทยสู่

ไอ้จอมกลาง

PISA

G-NET

NT

9 นาที

คู่มือครู แผนฯ 57

- เพิ่ม ตัวอย่างข้อสอบการคิดวิเคราะห์ตามแนวทางการประเมินผล PISA, G-Net, NT, ไอ้จอมกลาง ทุกวิชา ทุกชั้น
- เพิ่ม กิจกรรมบูรณาการเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
- เพิ่ม กิจกรรมบูรณาการเตรียมผู้กิจพอเพียง

Call Center
รับข้อมูลเพิ่มเติม

GOAL

Digital Content

3

ระบบการจัดการเรียนการสอน LMS-Learning Management System,...

อุปกรณ์ช่วยสอน Interactive Board, Tablet, Projector, เครื่องตรวจข้อสอบ,...

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ CAI-Computer Assisted Instruction, E-book ครบ 8 กลุ่มสาระ คลังข้อสอบ คลังความรู้,...

2

คู่มือการสอน สอนง่าย/สะดวก แนววิธีสอนตาม Backward Design, ระบุตัวชี้วัดในกิจกรรม ระบุเนื้อหาสำคัญที่ควรเน้น เพิ่มความรู้เสริมพิเศษ ฯลฯ

หนังสือเสริมการเรียนรู้ สำหรับค้นคว้า อ้างอิง ย่นเพิ่มเติม และส่งเสริมการอ่าน ตามหลักสูตร

สื่อสมบูรณแบบ

รวมเนื้อหาแบบเรียน แบบฝึกฯ กิจกรรม การวัดผล ฯลฯ ครบถ้วนสมบูรณ์ ในเล่มเดียว

1

คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้

แผน Backward Design รายวิชา/เรื่อง สอนสะดวก พร้อมใบรูปแบบ CD ง่ายในการปรับใช้ตามความเหมาะสม

แบบฝึกทักษะ

กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย มุ่งพัฒนาสมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สนุก เข้าใจง่าย

หนังสือเรียน ตามบัญญัติฯ

ได้รับอนุญาตจาก คส. เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เขียน ตรวจสอบและประกันคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

สื่อคุณภาพ โดย วิมณาพานิชย์ WPP สําราชูราษฎร์

- ตรงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง • ออกแบบการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง-Backward Design
- พร้อมแบบทดสอบ วัดผล ประเมินผล แบบผสมผสาน ครอบคลุม ครอบคลุมทุกด้าน เสริมสร้างพหุปัญญา เพื่อความเข้าใจที่ถ่องแท้
- มุ่งพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม เสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน มุ่งเน้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พิกษณัฐ World-Class Standard School

พิกษณัฐ ASEAN Community 2015

ที่มา: คณิศกรกรรณ Bellanca and Strand (2011) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: การฝึกฝนเพื่อศตวรรษที่ 21 Under the 21 Century Skills: Rethinking How Students Learn วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ หน้า 34.

